

PJ Insurance, Inc.

5450 Lafayette Road, Suite # 3, Indianapolis, IN 46254

For All Your Insurance Needs.

Life, Health & Disability insurance
Home, Auto, Commercial, Worker Comp, Business
General Liability & other

"Ask us for new
Obamacare health
insurance quote"

Contact: Satvir K. Singh
Office Manager

Ph: 317-248-4802

Email: info@pjinsuranceinc.com

TOLL FREE

844.FLY.POSH

Best Price Promise

www.poshtg.com

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)

ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7 Customer
Service

ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

USPS - PP 1

Fifteenth Year of Publication

ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 15, Issue 47, November 22, 2014

20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

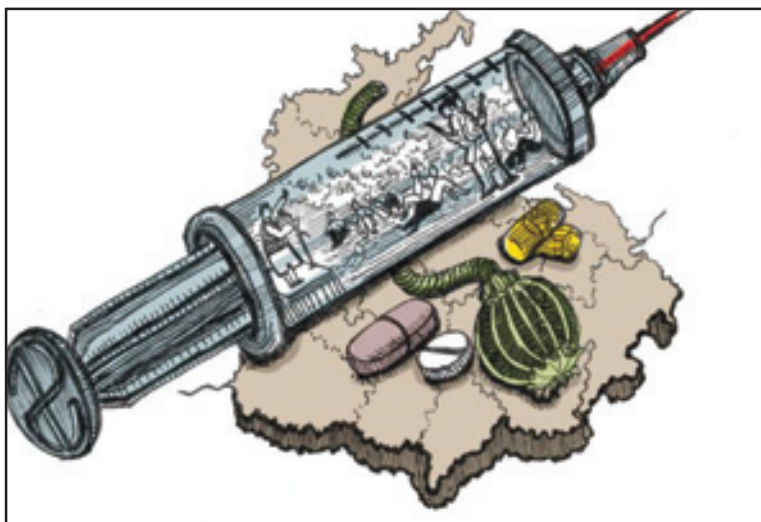
ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਫੌਜ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ

ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ
ਹੁੱਝਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਗਏ
ਅਕਾਲੀ

ਭਰਤੀ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਵਰਤੋਂ ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਰੋੜਾ ਬਣਨ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਿਗੂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਭਰਤੀ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਹ ਟੈਸਟ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਭਰਤੀ ਰੈਲੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ਬਿਊਰੋ (ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ.ਬੀ.) ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਡਰੱਗਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਿਹੜੇ ਅੰਕੜੇ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਆਈ ਹੈ।

ਐਨ.ਸੀ.ਆਰ.ਬੀ. ਦੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 2012 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਰੱਗਜ਼ ਦੇ 10,220 ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ। ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਦੋਂ ਪਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ 2012 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਰੈਲੀਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਰਿੰਜਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਸੀਸੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਲਈ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਟੈਸਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਹਤਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅੰਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿਆਪਕ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚੀ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਤੇ ਤਸਕਰੀ ਵਿਚ

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬੋਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਗਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਖੋਲ੍ਹੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕੇਢੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦਵਾਈ ਤੇ ਸਟਾਫ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਛੇਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬੁਪਰੋ ਨੌਰਫਿਨ ਐਂਡ ਨੋਲੋਕਸਨ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ। ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਹੱਈਆ

ਆਖਰਕਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਵੀ ਮੰਨ ਗਏ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਹੁਣ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਨੱਲੂਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਰਾਹ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਸਪਲਾਈ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕੱਟ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ 228 ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਲਾਉਂਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਧੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪਿਛਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸੂਬੇ ਦੇ 10 ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੱਤ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਅਕਾਲੀਆਂ ਲਈ ਹੁਣ ਗੱਠਜੋਤ ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਣਾ ਅਣਸਰਦੀ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹੁਣ ਦੜ ਵੱਟਣ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸਕਰ ਸਿੱਧੂ ਜੋੜੇ ਵੱਲੋਂ ਕੱਢੀ ਭਤਸਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੱਲੇ ਨਾਮੋਸ਼ੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਣਨੀਤੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਸੱਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਵਾਲਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਮਿਊਂਸਪਲ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੱਠਜੋਤ ਨਿਭਾਉਣਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਨੀ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਤੋੜਨ ਦਾ ਇਹੀ ਢੁੱਕਵਾਂ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕੋਲ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੀ ਪਾਸੇ ਰਹਿ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਦੇ ਮੂਡ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC

Immigration
Lawyers

WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ

*ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
*ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
*ਡੀਪੈਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
*ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Ph: 248-254-3441

Fax: (248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro

7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

Herman Singh Dhade
Immigration Lawyer

Estb. 1975

World Wide Travel

www.fly2world.com

ਸਸਤੇ ਟਿਕਟ ਬਿਹਤਰ ਸੇਵਾ

DETROIT
734 838 9998

TOLL FREE
866 66 INDIA

CHICAGO
312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR

ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਛੇਤੀ: ਮੋਦੀ

ਸਿਡਨੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਰਸਨਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਓਰੀਜਨ (ਪੀ.ਆਈ.ਓ.) ਅਤੇ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਅਨ (ਓਸੀਆਈ) ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਿਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 'ਸਵੱਛ ਭਾਰਤ' ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਮੰਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਆਈ.ਓ. ਅਤੇ ਓ.ਸੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ 7 ਜਨਵਰੀ

ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਦਿਵਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰੋਸੇ ਸਮੇਂ ਪੀ.ਆਈ.ਓ. ਅਤੇ ਓ.ਸੀ.ਆਈ. ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਤਰੀਕ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਡਨੀ 'ਚ 2015 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਵੀਜ਼ਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਪ੍ਰਜੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ

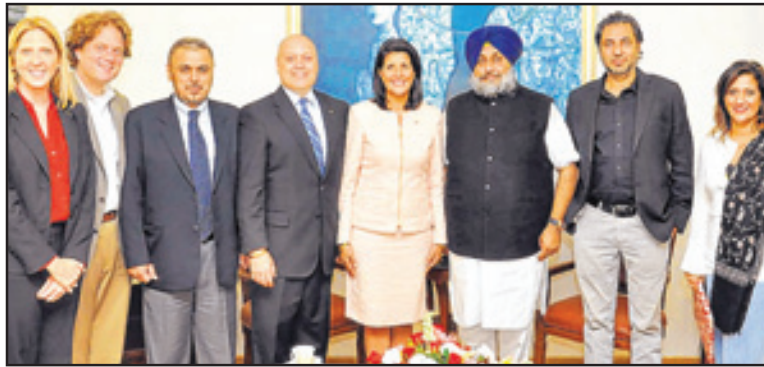
ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੁਣ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਸੁਖਾਵਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਤੇ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਮੌਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਹਮਰੁਤਬਾ ਟੋਨੀ ਐਬਟ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਚੌਖਟਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਭਰੋਸਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਦੀ ਗਵਰਨਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੀ ਨੇ ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੁਵੱਲੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖਿਆ, ਹਨਰ ਵਿਕਾਸ ਸਿਖਲਾਈ, ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਤੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰਾਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੇਲੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ।

ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਪਰਤੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਉਸ ਨੇ ਉਪ-ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿਖੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸੂਬਾ ਹਵਾਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਦਵਾਈ ਨਿਰਮਾਣ, ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਾਸੈਸਿੰਗ ਸਨਅਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਇਛੁਕ ਹੈ। ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਵਪਾਰਕ ਸਾਂਝ ਲਈ ਵਫ਼ਦਾਂ ਦੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ

ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਆਉਣਾ ਦਾ ਰਸਮੀ ਸੱਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਊਥ ਕੈਰੋਲਾਈਨਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਸੈਕਟਰਾਂ 'ਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਸੀ।

ਚਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਇੰਚਾਰਜ

ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਫੇਰ-ਬਦਲ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਦੀ ਥਾਂ ਪੀ.ਸੀ. ਚਾਕੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰੱਦੋ-ਬਦਲ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦੀ ਜੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਧੜਾ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਛਾਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਸਮੇਤ ਸਾਬਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾਕਟਰ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫੁੱਟ ਦੀ ਲਕੀਰ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ।

ਡਾ. ਅਹਿਮਦ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਚਾਕੇ ਨੂੰ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਖੇਮਾ ਖੁਸ਼ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡਾ. ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਖਾਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਹਿ-ਇੰਚਾਰਜ ਹਰੀਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਉਪਰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ਦਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੈਪਟਨ ਖੇਮਾ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਉਪਰ ਸਿਆਸੀ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਡਾ. ਅਹਿਮਦ ਹਰ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਅੱਗੇ ਢਾਲ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਦੇ ਸਰਗਨੇ

ਪੀ.ਸੀ. ਚਾਕੇ

ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘੋਰਾਬੰਦੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਵੱਲ ਮੁਹਿੰਮ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਫੂਕ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਭਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਡਾ. ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਸੀ।

ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼

ਗਾਂਧੀਨਗਰ: 12 ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਜਸਟਿਸ ਨਾਨਾਵਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 2002 ਵਿਚ ਹੋਏ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਨੰਦੀਬੇਨ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਨਾਨਾਵਟੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ 2000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਟੀ. ਨਾਨਾਵਟੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਅਕਸ਼ੈ ਮਹਿਤਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਨੰਦੀਬੇਨ ਪਟੇਲ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ।

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax
Balbir.Grewal@SistarMortgage.com
*Refinance up to 125% value of the house.

Loans Available In Most States!

>100% FHA Financing>Residential (Purchase & *Refinance)>Self Employed>Cash Out Refinance>Investment Property Loans>Jumbo Loans>Commercial Property With Business or Business Only

California Freight Inc.

6200 S. Harding St., Indianapolis, IN 46217

Ph: 317-285-9940 or 317-435-2422

e-mail: deep@steinberglogistics.com

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਈਸਟ ਕੋਸਟ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ

- 8% ਡਿਸਪੈਚ
- ਗੇੜਾ ਲਾ ਕੇ ਪੇਪਰ ਦੇਣ ਸਾਰ ਪੇਮੈਂਟ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ

- 47 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ
- ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 317-285-9940

Want to Buy a House or TH or Apt ? Call Now for your real estate needs!

Madan Khatri

Call Madan Khatri 847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Recognized as the 2013 Multi-Family Broker of the Year by the MORE* MLS Board Committee.

Top Producer at the office in 2011 & 2013

*****A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!!*****

Prudential at 25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਸੀਲ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ ਨੂੰ ਲੰਘੀ 11 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਸ਼ਾਮੀ ਕਰੀਬ 8 ਵਜੇ ਲੱਗੀ। ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਉੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਓਕ ਕਰੀਕ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਸਥਾਨਕ ਟੀ ਵੀ ਮੀਡੀਏ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੁਖਆਸਨ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਕਿਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸੜਕਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸੋਂ ਲੱਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਪਏ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਟਕੇ ਵਗ਼ੈਰਾ ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੱਢ ਲਏ ਗਏ ਸਨ।

ਵੇਕਾਂਡਾ ਫਾਇਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਡਰਲ ਅਲਕੋਹਲ, ਟੈਬੈਕੋ, ਫਾਇਰ

ਆਰਮਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਪਲੋਸਿਵਜ਼ ਬਿਊਰੋ ਅਤੇ ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਫਾਇਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਹੈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਰੱਦ ਹੋ

ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ 1990ਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਥਾਂ ਚਰਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਧਿਰਾਂ-ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਰਸਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਿਚਾਲੇ

ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਗਹਿਣੇ ਪਈ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਰਿਸੀਵਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬੁਧਵਾਰ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਮਕੈਨਰੀ ਸਰਕਟ ਕੋਰਟ ਵਿਚ

ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਯੰਤਰ ਵਗ਼ੈਰਾ ਹੋਣ, ਉਹ 13 ਨਵੰਬਰ 2014 ਦੀ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤਕ ਰਿਸੀਵਰ ਪਾਸ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋ

ਤਾਰੀਖ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ (ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ) 211 ਵੈਸਟ ਸਟੇਟ ਸਟਰੀਟ, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ, ਇਲੀਨਾਏ (ਗੁਰੂਘਰ ਦਾ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਹੈ) ਅਤੇ 217 ਵੈਸਟ ਸਟੇਟ ਸਟਰੀਟ, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ, ਇਲੀਨਾਏ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ) ਸੀਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਦਖਲ ਹੋਣ 'ਤੇ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਘਰ (211 ਵੈਸਟ ਸਟੇਟ ਸਟਰੀਟ, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ, ਇਲੀਨਾਏ) ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨੇ ਘਰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਚਾਬੀਆਂ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਬੰਦੀ ਕੈਸਿਗ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ

ਬੋਰੂਤ: ਜੇਹਾਦੀ ਗਰੁੱਪ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ (ਆਈ.ਐਸ.) ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਹਤ ਕਰਮੀ ਪੀਟਰ ਕੈਸਿਗ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਪਾਈ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 18 ਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਨਕਾਬ ਪਾਈ ਇਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਇਕ ਕਟੇ ਸਿਰ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੀਟਰ ਕੈਸਿਗ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ।

‘ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਿਲਾਮ ਕਰਾਉਣ’ ਬਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਰਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿਲੇਸਿਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਧਿਰ-ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਰਸਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਿਲਾਮ ਕਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਨਿਜੀ ਸਹਾਇਕ ਸ. ਜਸਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ 5 ਨਵੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, “ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਮਗਰੀ (ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ) ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਲਾਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜੀ” ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ’ ਤੇ ‘ਮਾਝੀ ਸੋਚ’ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, “ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ

ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੈ।”

ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਮਾਣਯੋਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਰਜੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਆਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਯੋਗ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਰਖਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ।’

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਪਾਸਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਧਿਰ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨ ਇਕ

ਗੈਰਮੁਨਾਫਾ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਭੱਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ 2010 ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਸਮੇਤ ਸੀਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਿਸੀਵਰ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਇਕ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਿਰ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਮਗਰੀ ਨਿਲਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਦੋਸ਼ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਝੂਠੇ ਹਨ। ਸ. ਕਲੇਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਜਰੂਰ ਪਾਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਵੇਰੇ 9 ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤਕ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਖਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਸ

ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਜੱਜ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰੂਘਰ ਆਉਣ ਵਿਰੁਧ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਕੇ ਜਰੂਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸੇ ਵਿਰੁਧ ਪਾਈ ਗਈ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣੀ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 19 ਨਵੰਬਰ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।

Truck Insurance Specialist

- Preferred Carriers (A++)
- Bobtail Insurance
- Cargo and Primary Liability

**TRI
COUNTY
INSURANCE**

734 655 9090

INDIAN BAZAAR

ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

334 S. Emerson Ave.,
GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ
ਲਈ 10% ਛੋਟ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।
ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ
ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

Ph: 317-534-5151, 317-997-9140

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ
DESIGNER LEHANGAS,
SUITS, SAREES,
KIDS WEAR

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ,
ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

Preet
BOUTIQUE

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ,
ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ,
ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Call: 317-603-4018, 317-332-1387

E-mail: spkaurus@yahoo.co.in
Facebook preetboutique

ਭਾਰ ਘਟਾਓ, ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰ ਵਧਣ, ਸੂਗਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਬਜ਼, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਹਰਦਮ ਥਕੇ ਰਹਿਣ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲ ਤੋਂ 72 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰਬਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Safe & Easy Weight Loss

Ph: 317-886-4858

www.punjabweightloss.blogspot.com
www.goharbalife.com/skaur

ਫੌਜੀ ਬੂਟਾਂ ਹੇਠ...

ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਣਿਆ ਕਬਰਿਸਤਾਨ

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਰੋਲ ਉਤੇ ਸਦਾ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਦਾ ਕਰੂਪ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੀ ਹੈ; ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੇਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ।

ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਦੋ ਅਫਸਰਾਂ ਸਮੇਤ 5 ਫੌਜੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਸੈਨਾ ਨੇ 2010 ਮਛੀਲ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੋ ਅਫਸਰਾਂ ਸਮੇਤ 5 ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਰਨ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੋਸ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਲਾਭ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਨਰਲ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਚਾਰ ਰਾਜਪੂਤ ਰੈਜਮੈਂਟ (ਇਹ ਯੂਨਿਟ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਦੇ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਕਰਨਲ ਦਿਨੇਸ਼ ਪਨਾਣੀਆਂ, ਕੈਪਟਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹੋਲਦਾਰ ਦਵਿੰਦਰ, ਲਾਂਸ ਨਾਇਕ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਲਖਮੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਟੈਰੀਟੋਰੀਅਲ ਆਰਮੀ ਦੇ ਅੱਬਾਸ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਮੁਕਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਨਰਲ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ 'ਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਸਤੰਬਰ

‘ਚ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਨਿਕ ਆਮ ਸਿਵਲੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ। 29 ਅਪਰੈਲ 2010 ਨੂੰ ਦੋ ਅਤਿਵਾਦ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਟੈਰੀਟੋਰੀਅਲ ਆਰਮੀ ਦੇ ਰਾਈਫਲਮੈਨ ਅੱਬਾਸ ਹੁਸੈਨ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਉੱਤਰੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਨਡਿਹਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦ ਅਹਿਮਦ, ਰਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਫੀ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਕੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਨੇੜੇ ਕੁੱਪਵਾੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਾਲਾਰੂਸ ਵਿਖੇ ਲੈ ਗਏ। ਮਗਰੋਂ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਨੇੜੇ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ‘ਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਨਰਲ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਪਵਾੜਾ ਆਧਾਰਤ 68 ਮਾਊਂਟੇਨ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ ਦੀਪਕ ਮਹਿਰਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਚੱਲੀ। ਮਹਿਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਜਨਰਲ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੇ

ਅੱਠ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਨਾ ਵੱਲੋਂ ‘ਕੋਰਟ ਆਫ ਇਨਕੁਆਰੀ’ ਕਰਾਈ ਗਈ, ਫਿਰ ‘ਗਵਾਹੀਆਂ ਕਲਮਬੱਧ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ’ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋ ਸਿਵਲੀਅਨ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਬਸ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਲੋਨ ਤੇ ਅਬਦੁਲ ਹਾਮਿਦ ਬੱਟ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 15 ਜੁਲਾਈ 2010 ਨੂੰ ਅੱਠ ਸੈਨਿਕਾਂ, ਇਕ ਟੈਰੀਟੋਰੀਅਲ ਆਰਮੀ ਸੈਨਿਕ ਤੇ ਦੋ ਸਿਵਲੀਅਨਾਂ ਸਮੇਤ 11 ਵਿਰੁੱਧ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 ਅਧੀਨ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸੋ-ਪੋਰ ਅੱਗੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਭਾਰੀ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੈਨਾ ਨੇ 2000 ਦੇ ਪਬਰੀਬਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ‘ਚ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਕੇਸ ‘ਚ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਮੁਕਤ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮਛੀਲ ਕੇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ

29 ਅਪਰੈਲ 2010: ਪਿੰਡ ਨਡਿਹਾਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖਵਾਈ।

30 ਅਪਰੈਲ: ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਮਛੀਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਘੁਸਪੈਠੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ।

28 ਮਈ: ਤਿੰਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀਆਂ।

ਜੂਨ 2010: ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ। ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ।

ਦਸੰਬਰ 2011: ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਮਛੀਲ ਕੇਸ ਕਰੀਮੀਨਲ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ।

25 ਦਸੰਬਰ 2013: ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਫੌਜੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦਾ ਐਲਾਨ।

ਸਤੰਬਰ 2014: ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ।

ਨਵੰਬਰ 2014: ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਵਿਚ ਕਰਨਨ ਦਿਨੇਸ਼ ਪਨਾਣੀਆਂ, ਕੈਪਟਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹੋਲਦਾਰ ਦਵਿੰਦਰ, ਲਾਂਸ ਨਾਇਕ, ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਲਖਮੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ 40% ਮੁਸਲਿਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰੇ

ਜੰਮੂ: ਆਪਣਾ ਫਿਰਕੂ ਅਕਸ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 40 ਫੀਸਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣ ਪਿਤ ਵਿਚ ਉਤਾਰੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ‘ਮਿਸ਼ਨ 44 ਪਲੱਸ’ ਹਰ ਹੀਲੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 87 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 70 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ 32 ਮੁਸਲਿਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ 25, ਜੰਮੂ ਵਿਚੋਂ 6 ਤੇ ਲੱਦਾਖ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿਚਲੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਤੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਲੱਦਾਖ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਬੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰੇ ਹਨ।

ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਨੀਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 2002 ਤੋਂ 2008 ਤਕ ਅਜਿਹੇ 440 ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ 2009 ਤੋਂ 2013 ਦਰਮਿਆਨ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ 555 ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ, ਚੇਨਈ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦਰ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1968 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1978

ਤਕ ਦੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਲਗਪਗ 80 ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1980 ਤੋਂ 1995 ਤਕ ਦੇ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਰਦਾਨ ਕੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਨੂੰ ਵੀ 1995 ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ ਨੇ 1995 ਤੋਂ 1997 ਦਰਮਿਆਨ ਮੁੰਬਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ 99 ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਹੁਣ ਜੱਗ-ਜਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਜਿਹੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜਾਂਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਕਦਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਦਾਈਆ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਮਛੀਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਦਾਈਆ ਐਤਕੀ ਹਰ ਹਾਲ ਅਤੇ ਹਰ ਹੀਲੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਹੈ। ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਨੇ ਤਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਛੇ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਜਿੱਤ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਇਹ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਜੋਗੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫੌਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਜੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ‘ਚ ਆਏ

ਅਕਤੂਬਰ 1999: ਰਾਜੌਰੀ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਲਾਪਤਾ।

ਮਾਰਚ 2000: ਪਬਰੀਬਲ ਵਿਚ ਫੌਜ ਉਤੇ ਪੰਜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼।

ਜਨਵਰੀ 2000: ਬਡਗਾਮ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਮੌਤ।

ਸਤੰਬਰ 2003: ਫੌਜ ਨੇ ਸੋਪੋਰ ਤੋਂ ਤਾਹਿਰ ਹੁਸੈਨ ਮਖਦੂਮੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪਰੈਲ 2004: ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲੋਲਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫਰਵਰੀ 2006: ਕੁਪਵਾੜਾ ਵਿਚ ਚਾਰ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ।

ਫਰਵਰੀ 2009: ਸੋਪੋਰ ਵਿਚ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ।

ਮਈ 2010: ਫੌਜ ਉਤੇ ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼।

ਸਤੰਬਰ 2010: ਬਾਂਦੀਪੁਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਵਲੀਅਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ।

ਜੂਨ 2013: ਬਾਂਦੀਪੁਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ।

ਮਨੀਪੁਰ ਦੀ ਮਨੋਰਮਾ ਦੀ ਮੌਤ ਫੌਜ ਦੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈ

ਇੰਫਾਲ: ਪੂਰੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀਪੁਰ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਮਨੋਰਮਾ ਦੀ ਮੌਤ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਭਿਆਂਕਰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਐਕਟ (ਅਫਸਪਾ) ਰੱਦ ਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਸਟਿਸ ਜੇ. ਐਸ. ਵਰਮਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ 2013 ਵਿਚ ਇਸ ਐਕਟ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮਨੋਰਮਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 2004 ਵਿਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਭਾਂਡ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ

ਰਿਪੋਰਟ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸੀ ਉਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 10-11 ਜੁਲਾਈ 2004 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ 17ਵੀਂ ਅਸਾਮ ਰਾਈਫਲਜ਼ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਮਨੋਰਮਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਮਾਰ

ਕੇ ਸੜਕ ਉਤੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਮਨੋਰਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਘਰੇ ਹੀ ਜਲੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਬੇਵਸ ਹੋਇਆ ਮਨੋਰਮਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਧੀਕੀ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਕਿ ਮਨੋਰਮਾ ਕੋਲੋਂ ਏ.ਕੇ. 47 ਰਾਈਫਲ ਚੀਨੀ ਗ੍ਰੇਨੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਸਲਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਦਰਜ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੂਨ ਵਹਿਣ

ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਫੌਜ ਉਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਖੁਦ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੱਜ ਉਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਕ ਮਨੋਰਮਾ ਦੇ 16 ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਲੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੀ। ਉਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨੋਰਮਾ ਦੇ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਜਦੋਂ ਮਨੋਰਮਾ ਦੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿਲ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਉਤੇ ਪਈਆਂ ਝਰੀਟਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਜਿਨਸੀ ਛੇੜਖਾਨੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਫਸਪਾ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ

Matrimonial

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਉਮਰ 24 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-8", ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਰਹਿੰਦੇ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ (ਇਕ ਭਰਾ ਤੇ ਮਾਪੇ) ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 917-200-2534

45-48

ਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਉਮਰ 25 ਸਾਲ, ਕੱਦ 5'-6", ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਹਾਰਡਵੇਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਡਿਪਲੋਮਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਚਲਾ ਰਹੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਜਾਂ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ। ਸੰਪਰਕ: 317-250-2428

44-47

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸੰਘਾ, ਉਮਰ 24 ਸਾਲ, ਕੱਦ 6'-1", ਯੂ ਐਸ ਸਿਟੀਜ਼ਨ, ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਉੱਚੀ ਜੋਬ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਰਸ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 209-634-7584 ਜਾਂ 209-262-7200

42-45

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਪੰਜਾਬ (ਇੰਡੀਆ) ਤੋਂ ਟ੍ਰਿਸਟ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਈ ਐਮ.ਏ., ਬੀ ਐਡ ਪਾਸ, ਉਮਰ 38 ਸਾਲ, 5'-2", ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ, ਬਿਨਾ ਬੱਚੇ ਤੋਂ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰਹਿੰਦੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਰਹਿੰਦੇ ਯੋਗ ਵਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 347-545-8099

44-47

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਆਈ.ਜੀ. ਗੋਤਮ ਚੀਮਾ 'ਬਰੀ'

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਈ.ਜੀ.ਪੀ. ਗੋਤਮ ਚੀਮਾ 'ਤੇ ਅਗਵਾ ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਿਹੇ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਤੇ ਘਿਨੌਣੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੇ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੀਮਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ "ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਲਈ" ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਕ ਪੱਤਰ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ (ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.), ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਐਮ.ਕੇ. ਤਿਵਾੜੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੀਮਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਤੇ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦਰਜ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਇਸ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ

ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਮੁਹਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚੀਮਾ ਵਿਰੁੱਧ ਜਬਰੀ ਦਖਲ ਹੋਣਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਅਗਵਾ, ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣਾ, ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਚੀਮਾ ਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਾਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਿਐਲਟਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਛੇਤਖਾਨੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਚੀਮਾ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਦੋ ਐਫਆਈਆਰਜ਼ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਮੀਨ ਘੁਟਾਲੇ ਮਗਰੋਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਨਿਊ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਹ ਘੁਟਾਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਰਿਐਲਟਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਚੀਮਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾਈਆਂ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਚੀਮਾ, ਗਿੱਲ ਦਾ ਦੋਸਤ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at

847-673-3825

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

EARLYBIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

Gas Stations For Sale or Lease

in Oshkosh, WI

ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਕਾਊ ਹਨ

ਤਿੰਨ ਨੇਮ-ਬਰਾਂਡ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੇ ਓਸ਼ਕੋਸ਼ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੇਲ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਚਾਹਵਾਨ ਸੱਜਣ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ

ਸੈਮ, ਫੋਨ: 920-427-9376

44-47

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
T 718.672.8000
75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370

CALIFORNIA
T 510.796.9000
39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREMONT, CA 94538

* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/
ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ
ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ
ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733

Yuba City Ph: 530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

Punjab TimesEstablished in 2000
15th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Correspondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to**
Chicago jurisdiction.

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ

ਦੇਵਾਸ (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼): ਗਦਰੀ
ਨੌਜਵਾਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਜਿਸ ਨੂੰ
ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ 16 ਨਵੰਬਰ 1915 ਨੂੰ
ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
ਭਾਵੇਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ
ਇਸ ਨਾਇਕ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ
ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਗਮ
ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇਵਾਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 20 ਸਕੂਲਾਂ-
ਕਾਲਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
ਇਸ ਬਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦਾ
ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ
ਸ਼ਹੀਦ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਦੀ
ਉਮਰ ਮਹਿਜ਼ 19 ਸਾਲ ਸੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ
ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ
ਸਨ। ਸਰਾਭਾ ਦਾ ਜਨਮ 1896 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਸਰਾਭਾ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਣ
ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ।
ਦੇਵਾਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਇੰਦੌਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ
'ਐਲਾਨ-ਏ-ਇਨਕਲਾਬ' ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਲਈ
ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਮੱਦਦ ਕੀਤੀ।
ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਉਸ
ਦੇ ਸਾਥੀ ਵਿਸ਼ਨੂ ਗਣੇਸ਼ ਪਿੰਗਲੇ ਨੂੰ ਯਾਦ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ।ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਪ੍ਰੋ.
ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਜਮ੍ਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ
ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਹਨ, ਨੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਵਾਸ ਵਾਲਾ ਸਮਾਗਮ ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਵੀ ਚੰਗਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ
ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ।
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾਲ ਭੇਜੇ ਗਏ ਅਤੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 27 ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ
ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਕਰਨੈਲ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਅਤੇ ਅਮਰ ਗੰਨ ਹਾਊਸ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਮਾਲਕ
ਅਮਰ ਲਾਲ ਸੇਤੀਆ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ
ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ
ਫਰੀਦਕੋਟ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ
ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਨ।
ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 18
ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 246
ਦਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ
ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਗੰਨ ਹਾਊਸ ਅਤੇ
ਕੁਝ ਗੈਂਗਸਟਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆ
ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ
ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ
ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ
ਦੋ ਦਰਜਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ
ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਕੋਲ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ
ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ
ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਪਈ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ
ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ
ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ
ਨੰਦੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.
ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ
ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਵਾਦ
ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ
ਸੱਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ
ਇਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ
ਗੁਰਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸੱਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਦਲ
ਕੇ ਇਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ 11 ਜਾਂ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ
ਸੱਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ
ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ
ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।
ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਪਾਸੇ
ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ
ਇਸ ਦੀ ਤਰੀਕ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚ ਪੰਜ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ
ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ
ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ
ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ
ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ
ਹੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਏ ਜਾ
ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2010 ਵਿਚ ਸੋਧੇ
ਗਏ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ
ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਨੂੰ ਲੈ
ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿਚਾਲੇ
ਮਤਭੇਦ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ
ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾਤੇ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਵਾਦ
ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾਤਾ
ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ
ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜਣ
ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ
ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ ਹੁੱਝਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਗਏ ਅਕਾਲੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ
128 ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ, ਨਗਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਤੇ ਨਗਰ
ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਸਰਕਾਉਣ
ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ
ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਵਚਨ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ
ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ
ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ
ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਜਾਂ
ਵੱਖ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ।ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ
ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਭਾਜਪਾ ਸਮਰਥਕ ਜਿਥੇ ਹਰਿਆਣਾ
ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ 2017 ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਸੁਪਨੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਪੱਥਰ ਛਵੀ ਉੱਤੇ 'ਸੰਘ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ' ਸਹਿ ਰਹੇ
ਆਮ ਅਕਾਲੀ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛਡਾਉਣ
ਦੇ ਰੌਅ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ
ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੋਟਰ
ਕਾਡਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣਾ
ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਕੋਝੀ ਹੈ, ਪਰ
ਸਿਆਸੀ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ 'ਅੱਜ ਟੁੱਟਦੀ-ਕੱਲ੍ਹ
ਟੁੱਟਦੀ' ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਨਜ਼ਰ
ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ
ਬਦਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕੁਝ ਗਰਮਖਿਆਲ
ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਿਛ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ
ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਤਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪੱਥਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ
ਭੱਜਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ
ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਲੋਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੱਲਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼
ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਸਰਕਾਰ ਭੇਗਣ
ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੀਆਂ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਮਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ
ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸ. ਬਾਦਲ
ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਤਕਰੀਬਨ
ਢਾਈ ਸਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਨਿਭਾਉਣ
ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ
ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਤਾਂ ਖੂਬ ਨਿਭ ਗਈ
ਹੈ, ਪਰ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ
ਸੋਚਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਇਹ
ਸਪਸ਼ਟ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ
ਅਕਾਲੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲੱਗ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗੀ।

ਆਈ.ਐਸ. ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਕੱਟੀਆਂ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ
(ਆਈ.ਐਸ.) ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੀਰੀਆ
ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ
ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਕੱਟਣ
ਤੇ ਟੈਟੂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕੋਤੇ
ਵਰਸਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਅਪਰਾਧ ਸਾਹਮਣੇ
ਆਇਆ ਹੈ।ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੀਰੀਆ ਬਾਰੇ
ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 300 ਪੇਜਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ
ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸੀਰੀਆ ਦੇ
ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਈ.ਐਸ.
ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ
ਰੱਖੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਘੱਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਦਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਮਰਾਨ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜਾ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਵਾਮੀ
ਤਹਿਰੀਕ (ਪੀ.ਏ.ਟੀ.) ਨੇ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ
(ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ.) ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਵੱਖ ਕਰ
ਲਿਆ ਹੈ। ਪੀ.ਏ.ਟੀ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਤਾਹਿਰ-ਉਲ
ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਪਾਰਟੀ
ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ
ਸੰਬੰਧ ਨ
ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ
ਸਥਿਤੀ ਜਿਉਂ ਦੀ
ਤਿਉਂ ਰੱਖਣ ਦੇ
ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ
ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ
ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ,
ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੱਖੋ-
ਵੱਖਰੇ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮਾਡਲ ਟਾਉਨ
ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ
ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਫਜ਼ੂਲ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ
ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰਕੂ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਣ
ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ
ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਉਣ ਤੋਂ
ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਫੌਜ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖ
ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ
ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਾਲੀ
ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ
ਅਣਗੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿਛਲੇ
ਦਿਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ
ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲ
ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢਣ ਲਈ
ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ
ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ 'ਤੇ ਅੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆਤਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ 60 ਕਰੋੜ ਦਾ ਨਵਾਂ ਬੋਝ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ 60 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਬੋਝ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਟੈਕਸ ਤਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿੰਜਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਲ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ 30 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਟੈਕਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 30 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਆਬਿਆਨਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਜਲ ਟੈਕਸ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। ਕੈਬਨਿਟ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਲ ਟੈਕਸ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 11 ਨਵੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਦੀ ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਕੈਨਾਲ ਐਂਡ ਡਰੇਨੇਜ ਆਰਡੀਨੈਂਸ 2014 ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਨਾਰਦਰਨ ਇੰਡੀਆ ਕੈਨਾਲ ਐਂਡ ਡਰੇਨੇਜ ਐਕਟ 1873 ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਿੰਜਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਿੰਜਾਈ ਸਭਾਵਾਂ ਫੌਰੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰੀ ਜਿੰਜਾਈ ਸਭਾ ਬਣੇਗੀ ਜਿਸ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇੰਜਨੀਅਰ ਹੋਵੇਗੇ ਤੇ ਐਸ.ਡੀ.ਓ (ਸਥਾਨਕ) ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ ਹੋਣਗੇ। ਨੌਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰੀ ਗਵਰਨਿੰਗ ਬਾਡੀ ਤੇ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਬਾਡੀ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਜਿੰਜਾਈ ਸਭਾ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਲ ਟੈਕਸ ਲਾਗੂ

ਖਰਚ ਕਰੇਗੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਫਸਲ 40 ਰੁਪਏ ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਜਲ ਟੈਕਸ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਫਸਲ ਵਸੂਲ ਕਰੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲ ਟੈਕਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਨਹਿਰੀ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਖਰਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਬਜਟ ਚੋਂ ਵੀ ਨਹਿਰੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਰਾਸ਼ੀ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ।

ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਬਿਜਲੀ ਪਾਣੀ ਮੁਫਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਬਿਆਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਨਹਿਰ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਜਲ ਟੈਕਸ ਦਾ ਬੋਝ ਪਾਉਣਾ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਨਹਿਰ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਇੰਜਨੀਅਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁੱਲਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਲ ਟੈਕਸ (ਵਾਟਰ ਸੈੱਸ) ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ 30 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਜਲ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਲ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਨਹਿਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ 'ਤੇ ਲੱਗੇਗਾ।

ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਇਨਸਾਫ਼

ਹਿਊਸਟਨ: ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੱਖ ਮਹਿਲਾ ਕੰਵਲਜੀਤ ਟੈਗੋਰ (41) ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਸ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਿਊਸਟਨ ਇੰਟਰਨਲ ਰੈਵਿਨਿਊ ਸਿਸਟਮ (ਆਈ.ਆਰ.ਐਸ.) ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਏਜੰਟ ਕੰਵਲਜੀਤ ਟੈਗੋਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਟੈਕਸ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਵਲਜੀਤ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਫੀਸ ਤੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਭੁਗਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕੋਤਾਹੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆਂ ਭਾਵੇਂ ਦੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤੇਲ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਣੀਪਤ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁੰਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਨੀਕੀ ਉਕਾਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਟਰੋਲ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ 'ਤੇ 60 ਪੈਸੇ ਫੀ ਲਿਟਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਤੇਲ ਭਾਵੇਂ ਬਠਿੰਡਾ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀਪਤ ਤੋਂ 60 ਪੈਸੇ ਫੀ ਲਿਟਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਖਰਚ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੁਦ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਬਠਿੰਡਾ ਤੇਲ ਰਿਫਾਈਨਰੀ 2012 ਤੋਂ ਹੀ ਤਕਰੀਬਨ ਨੌਂ ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਤੇਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਉੱਤਰੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਈ ਬੋਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਲੈਨਿੰਗ ਐਂਡ ਐਨੇਲਿਸਿਸ ਸੈੱਲ (ਪੀ.ਪੀ.ਏ.ਸੀ.) ਨੇ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸੈੱਲ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਕ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਮੰਤਰਾਲੇ ਕੋਲ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡੀਜ਼ਲ 'ਤੇ ਵੈਟ

ਖਾਦ ਘਪਲਾ: ਵਿਧਾਇਕ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜ ਖੁਰਾਣਾ ਸਣੇ 37 ਬਰੀ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖਾਦ ਘਪਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜ ਖੁਰਾਣਾ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ 37 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਹਿਰੂ ਨੇ 1995 ਵਿਚ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ 'ਮਾਡਰਨ ਐਗਰੋ ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀ ਅਵਾਬਲਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ)' ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਦ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਵਿਚ ਘਪਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ 49 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਘਪਲਾ ਪਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ

ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਖਾਦ ਡੀਲਰਾਂ ਸਮੇਤ 47 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਜਦਕਿ ਰਾਜ ਖੁਰਾਣਾ ਨੂੰ ਖਾਦ ਡੀਲਰਾਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਢਿੱਲੋਂ ਹੁਣ ਵੀ ਸਮਰਾਲਾ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸ੍ਰੀ ਖੁਰਾਣਾ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿਣ ਸਮੇਤ ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਰਾਜਪੁਰਾ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ 2001 ਵਿੱਚ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 44 ਜਣੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਹਿਰੂ ਸਮੇਤ 137 ਗਵਾਹ ਸਨ। ਕੇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਖੁਰਾਣਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਢਿੱਲੋਂ ਸਮੇਤ 37 ਜਣੇ ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਉਪ ਬੋਲੀ ਪੁਆਧੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਕੰਢੇ?

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੁਆਧੀ ਲੋਕ ਹੁਣ ਉਪ ਬੋਲੀ ਪੁਆਧੀ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪੁਆਧੀ ਉਪ ਬੋਲੀ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਪੁਆਧ ਖੇਤਰ ਵੱਡੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਆਧੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਮੱਧ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੁਆਧੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੁਆਧੀ ਲੋਕ ਹਨ ਪਰ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਪੁਆਧੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਦਕਿ ਇੱਥੇ ਪੁਆਧੀ ਬੋਲੀ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਖੋਜਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਅੰਬਾਲਾ, ਜੀਂਦ, ਕੈਥਲ ਦਾ ਕੁਝ ਖੇਤਰ ਪੁਆਧ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਆਧ ਦੇ ਖੇਤਰ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ

ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਹੋਈ। ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ (ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਤੇ ਸਰਹਿੰਦ), ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਚੱਪੜਚਿੜੀ ਪੁਆਧ ਦੀ ਹੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੰਸ, ਭਗਤ ਆਸਾ ਰਾਮ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਕੇਸਰੀ, ਬਲਬੀਰ ਸੰਧੂ ਆਦਿ ਇੱਥੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਪੁਆਧ ਦੇ ਕਰੀਬ 50 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲਈ ਗਈ।

ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 'ਨਾਲੇ ਕੀ ਗੈਲ ਗੈਲ' ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਨੌਜਵਾਨ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਪੁਆਧੀ ਵਿਚ 'ਹਮੇ ਉਬਾ ਗਏ ਤੇ' ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਗਏ ਸੀ' ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੁਆਧੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਲੱਭੀਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਬ (ਹੁਣ), ਇਬੀ (ਹੁਣੇ), ਗੈਲ (ਲਾਗੇ ਜਾਂ ਨਾਲ), ਓਗਲ (ਉਦੋਂ), ਕੋਗਲ (ਕਦੋਂ), ਜੋਗਲ (ਜਦੋਂ), ਤੋਗਲ (ਤਦੋਂ) ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਪੁੱਜੇ ਨਾਬਾਲਗ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਖਿਸਕੇ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੇ ਜੋ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੋਲੰਬੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) ਪੁੱਜ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਭੇਜਣ ਲਈ ਉੱਥੇ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਪੱਖਾਂ ਭਾਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਰੌਅ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ। ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਮਨਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਅਫ਼ੇਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੋਲੰਬੀਆ ਜਾਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾਵੇ।

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬੋਗੋਟਾ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕਿਆਂ ਮਨਜੋਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਦਸੂਹਾ ਤਹਿਸੀਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਵਿੰਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ 'ਬੇਨਸਟਾਰ ਫਮਿਲੀਅਰ' ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਹਨ। ਦੂਤਾਵਾਸ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਮਾਂਡੇ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਟਰੇਵਲ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚੇ। ਮਨਜੋਤ ਅਤੇ ਹਰਜੀਤ

ਇਕੁਏਡੋਰ ਰਾਹੀਂ ਕੋਲੰਬੀਆ ਪੁੱਜੇ। ਇਕੁਏਡੋਰ ਜਾਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕੋਲੰਬੀਆ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਅਰਮਾਂਡੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਗੋਟਾ ਤੋਂ ਲਗਪਗ 450 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਮੈਡਲਿਨ ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਭੇਜਣਾ ਸੀ। ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਰਮਾਂਡੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਰੋਮਿੰਗ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕੋਲੰਬੀਆ ਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਹਰਜੀਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰਜੀਤ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਟਿਕਟ ਕਨਫਰਮ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਰਮਾਂਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਕਫ਼ਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੋਗੋਟਾ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸੇ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਸਮੇਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਾਫ਼ੀ ਨਾਂਹ-ਨੁੱਕਰ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੀਜੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦੂਤਾਵਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੌਲਿਓ ਖਰਚਣੀ ਪਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜੋ ਟਿਕਟ ਉਸ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੜਕੇ ਨੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਜਾਣ ਲਈ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾਏ। ਆਖਰਕਾਰ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ।

ਡੀਜ਼ਲ-ਪੈਟਰੋਲ 'ਤੇ 60 ਪੈਸੇ ਫੀ ਲਿਟਰ ਵਾਧੂ ਵਸੂਲੀ

ਵਧਾ ਕੇ ਕੀਮਤ 80 ਪੈਸੇ ਫੀ ਲਿਟਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਤੇਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ ਬੋਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 60 ਪੈਸੇ ਸਸਤਾ ਤੇਲ ਮਿਲੇਗਾ। ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਡੀਲਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂ ਮੌਂਟੀ ਸਹਿਗਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ ਬੋਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਿੱਥਣ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ

ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਤੇਲ ਸਸਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ।

ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਵੈਟ ਮਾਲੀਆ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਣ ਨਾਲ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਪਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਧੇਗੀ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਮਾਲੀਆ ਮਿਲੇਗਾ।

‘ਵੋਟਾਂ ਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਨਹੀਂ, ਵਧਾਈਆਂ ਕਾਹਦੀਆਂ’

ਸੰਗਤ ਮੰਡੀ: ਨੇਤਲੇ ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾ ਵਿਚ 66 ਕੇ.ਵੀ. ਗਰਿੱਡ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਪੁੱਜੀ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁੱਛਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਵੋਟਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਈਆਂ ਨਹੀਂ, ਵਧਾਈਆਂ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀਆਂ?” ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਗਰਿੱਡ ਦੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਘੱਟ ਪਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਅੱਗੇ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣ ਕਾਰਨ ਕਾਫੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚ ਗੁਰਮੇਲ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਘੱਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਧੜੇਬੰਦੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਬਾਦਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

ਕਰਜ਼ਾ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਦਮ ਤੋੜਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆੜੂਤੀਆਂ ਤੇ ਫ਼ਾਇਨਾਂਸਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਡੈਬਿਟ ਸਵੈਪ ਯੋਜਨਾ ਅੱਧਵਾਟੇ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਈ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾਈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਰੀ ਹਨ ਤੇ ਆੜੂਤੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਵੀ। ਵਿੱਤੀ ਮਾਹਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਸਕੀਮ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਟੇਟ ਲੈਵਲ ਬੈਂਕ ਕਰਜ਼ਾ ਕਮੇਟੀ (ਐਮ.ਐਲ.ਬੀ.ਸੀ.) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ 12 ਫ਼ੀਸਦੀ ਟੀਚਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆੜੂਤੀਆਂ ਜਾਂ ਫ਼ਾਈਨਾਂਸਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਬੈਂਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ (ਸਵੈਪ) ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸਬੰਧਤ ਆੜੂਤੀ ਜਾਂ ਫ਼ਾਈਨਾਂਸਰ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਗਰੋਂ ਇਹੋ ਪੈਸਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਆਸਾਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ 'ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਵੱਡਾ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਉਲੀਕੀ ਗਈ ਇਸ

ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸਾਨ

ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਫ਼ਾਈਨਾਂਸਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਆੜੂਤੀ ਵੀ ਕੱਚੀਆਂ ਬਹੀਆਂ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨ ਇਹੀ ਕਰਜ਼ਾ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸਵੈਪ (ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ) ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ਤਾਂ ਆੜੂਤੀ ਜਾਂ ਫ਼ਾਈਨਾਂਸਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਖ਼ੁਲਾਸਾ

ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਆੜੂਤੀ ਤੇ ਫ਼ਾਈਨਾਂਸਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਆੜੂਤੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਫ਼ਸਲ ਖੇਤ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਝਾਤ ਕਿੰਨਾ ਨਿਕਲੇਗਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਆੜੂਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਫ਼ਸਲ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸੇ ਕਰਜ਼ਾ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਖ਼ੁਦ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ, ਬੇਟੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਆੜੂਤੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਸ਼ਟ ਨਾ ਕੀਤਿਆਂ

ਕਰਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆੜੂਤੀ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਵਰ੍ਹੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। 2012 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 215.82 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਹੀ ਡੈਬਿਟ ਸਵੈਪ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਵੰਡੇ ਗਏ ਜਦਕਿ ਟੀਚਾ ਸੀ 1234.21 ਕਰੋੜ ਵੰਡਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ 17.49 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਟੀਚਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। 2013 ਵਿਚ ਇਹ ਟੀਚਾ 15 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੱਦ 2011 ਤੱਕ 50,000 ਸੀ ਜੋ 2012 ਵਿਚ ਵਧਾ ਕੇ ਇਕ ਲੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਕਈ ਵਾਰ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਡੀ. ਸ਼ੁੱਬਰਾਵ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਦਰਅਸਲ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆੜੂਤੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਚ.ਐਸ. ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਈ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸੀ ਪਰ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬਾਦਲ

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਚਾਰ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਜੋਂ 28 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੈਲੀ ਲਈ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ., ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ), ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. (ਪੰਜਾਬ) ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ.ਐਲ. ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ) ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਧਰਨੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। 25 ਤੋਂ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਸੂਬਾ ਭਰ ਵਿਚ ਰੈਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੇ ਆਗੂ ਬੰਤ ਬਰਾਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 28 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਲੀਡਰ ਏਬੀ ਵਰਧਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤ ਤੇ ਦੀਪਕ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਗੇ। ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਹਾਲ ਕਰਨ, ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਰੋਕੂ ਬਿੱਲ ਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਲੈਂਡ ਐਕੂਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਿੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਬਰਾਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਰ.ਆਰ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨਾਲ ਫਿਰਕੂ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਮੁੜ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੇਤ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਹੱਥਮਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਸਰਫਾ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਫੇਰਿਆ ਮੂੰਹ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਵਿੱਢੀ ਸਰਫਾ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰਿਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਖਿੱਚੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਮ-ਲਸ਼ਕਰ ਨਾਲ ਚੀਨ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਵਫ਼ਦ ਨਾਲ ਸਪੇਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਖਿੱਚੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਫ਼ਦ ਵਿਚ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐੱਜਲਾ, ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਅਨਿਲ ਜੋਸ਼ੀ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਏ. ਵੇਣੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰੌਚਕ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਐੱਜਲਾ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ 30 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਖਰਚ ਬੋਰਡਾਂ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲਾ ਵਫ਼ਦ ਸਪੇਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਵਿਚ 18, 19 ਤੇ 20 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ 'ਵਰਲਡ ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਐਕਸਪੋ 2014' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਪੇਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਸਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ 'ਵਰਲਡ ਸਮਾਰਟ ਸਿਟੀ ਐਕਸਪੋ-2014' ਵਿਚ ਸੀਵਰੇਜ ਟਰੀਟਮੈਂਟ ਪਲਾਂਟ, ਅਰਬਨ ਇਨੋਵੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੋਬਿਲਿਟੀ ਤੇ ਅਰਬਨ ਸੋਲਰ ਐਨਰਜੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਦੌਰੇ ਲਈ ਪੀ.ਐਮ.ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ. ਤੇ ਗਮਾਡਾ ਵੱਲੋਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਕਈ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਨਅਤ ਮੰਤਰੀ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੱਧੂ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਮਕਾਊ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਐੱਲ.ਟੀ.ਸੀ. ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰਿਆਂ ਤੇ ਫਜ਼ੂਲਖਰਚੀ 'ਤੇ ਵੀ ਲਗਾਮ ਕੱਸੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਲਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿੱਤੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਮੌਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੱਗਾਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਲਈ ਛੋਟਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਛੋਟਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ 31 ਦਸੰਬਰ 2009 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਦਸਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਯੋਗ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਿੱਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਾਲ ਦਸਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਕਣਗੇ। ਉੱਜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਕੁਲੈਕਟਰ

31 ਦਸੰਬਰ 2009 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ ਸਹੂਲਤ

ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਤੱਕ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਲੰਮਚਿਰੀ ਵੀਜ਼ੇ (ਐਲਟੀਵੀ) ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਰੂਲਜ਼ 2009 ਦੇ ਨੇਮ 28 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਅਥਾਰਿਟੀ ਕੋਲ ਦਸਤਬਰਦਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਉਪਰ ਗੌਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਯਮਤ ਠਾਹਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ

ਲਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਫੋਰੇਨਰਜ਼ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਆਫਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 400 ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਪੁਰ, ਜੈਸਲਮੇਰ, ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੇ ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਕਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਪੰਜਾਬ, ਦਿੱਲੀ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਾਏ ਜਿੰਦਰੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਣਐਲਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿੱਲ ਠੰਢੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੁਕੀਆਂ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਜ਼ੀ ਆਸਾਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਚੱਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ 11 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3.30 ਵਜੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜੀ.ਪੀ. ਫੰਡ ਦੇ ਐਡਵਾਂਸ ਦੇ ਬਿੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਅਣਐਲਾਨੀ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਵੀ ਜੀ.ਪੀ.ਐਫ. ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਐਡਵਾਂਸ

ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਰੋਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ

ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਅਦਾਇਗੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਿਰਫ਼ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਨ 'ਤੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ 11 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਬਕਾਇਆਂ, ਮੈਡੀਕਲ, ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੇ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉੱਜ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ 24 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਿੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਉੱਭਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਐਲ.ਟੀ.ਸੀ. ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ 2014 ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਸੱਤ ਫੀਸਦੀ ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2014 ਤੋਂ 10 ਫੀਸਦੀ ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਾ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣੀ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਮ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹਟ ਕੇ ਬੇਲੋੜੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨਵੀਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੁਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੌ ਪੰਝੀਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਰੱਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੱਦੇ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਸਾਹੀ ਇਮਾਮ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਪਦਵੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਤੇ ਇਹ

ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਵੇਲਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿੱਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਂਡਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਫਾਂਸੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਤੁਰੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਨ ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਉਹੋ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖਤ ਛਪੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ

ਉਹ ਨਹਿਰੂ ਵਰਗੇ ਬੰਦੇ ਬਾਰੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਚੋਣ ਦੌਰਾਨ ਬੋਲੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਅੱਗੋਂ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੱਤ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬੋਲੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਤਾਂਗਾ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਚੋਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਸਾਢੇ ਤੇਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੱਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੌਣੇ ਸਤਵੰਜਾ ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਸੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੱਤ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਭੇਜੀ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਓਸੇ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸੱਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਜੋਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਲੋਕ ਅੱਜ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਜਿਹੜਾ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਕਦੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਇੰਦਰਾ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਤੱਕ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਲਤ ਕਿਹਾ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਕਤਲ ਤੱਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਰਹੀ, ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸੀ, ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਬਾਨੋ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਡੀ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਿਚ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਪਏ ਉਸ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਤਾਲਾ ਖੁੱਲ੍ਹਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਭ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਲੈ ਗਏ? ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੇਫ਼ੋਰਜ਼ ਤੋਪ ਸੌਦੇ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਇਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਗਲੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ ਉਸੇ ਵਿਵਾਦਤ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਖੇਡ ਵੀ ਪੁੱਠੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਵਕਤ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕਈ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਉਛਲੇ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਨਰਮ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਹ ਏਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਸਦਾਰੀ ਤੇ ਲੋਕ-ਲਾਜ ਵਾਲੇ ਪੱਖ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾੜੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅੱਜ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਮਾਨਦਾਰ ਬੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਵਕਤ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਜਨ ਸੰਘ ਦਾ ਫਲਾਣਾ ਲੀਡਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਖਰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਆਪ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪਤੀ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਰਾਏ ਵੱਖਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਚੱਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਜਵਾਬੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਝੋਕ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ

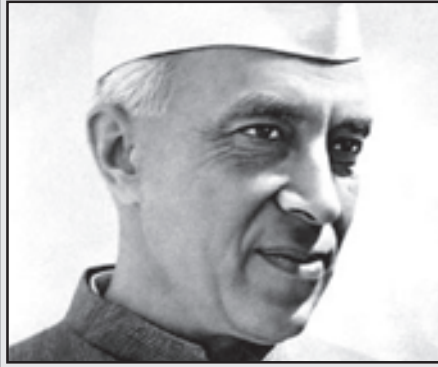
ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਮੁੰਦਤਾ ਸਕੈਂਡਲ ਵਰਗੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਦਾ ਸੁਲੱਖਣਾ ਜਵਾਬੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਸਤਿਆਪਨ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਭੱਠਾ ਬੈਠਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੀਬੀ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬੀ ਦੀ ਤਰਫਦਾਰੀ ਲਈ ਸਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੀਡੀਏ ਅੱਗੇ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਝੋਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵੱਲ ਬੰਦੇ-ਬੰਦੀ ਦੌੜ ਲਾਉਣਾ ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪੇਗਾ, ਪਰ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕੀ ਖੜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਝੰਡੇਬਰਦਾਰ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਮਸਾਂ ਚਾਲੀ-ਚਾਰ-ਚੁਤਾਲੀ ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ? ਜੇ ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਵੇਗੀ। ਫਿਰ 'ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਨੀ, ਉਸ ਦੀ ਭੈਂਸ' ਵਾਲੇ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਥਾਂ 'ਜਿਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਉਸ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ' ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਕੋਈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੇਗਾ। ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਨਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਨਾ ਦਿਓ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ, ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਿਚ ਕੀ ਪਿਆ, ਓਸ ਵਰਗੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਆ ਪਿਆ।' ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਇਆ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਜੇ ਅਕਲ ਨਾਲ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ। ਅੱਕੀ-ਪਲਾਹੀਂ ਹੱਥ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵੱਲ ਬੰਦੇ-ਬੰਦੀ ਦੌੜ ਲਾਉਣਾ ਸਾਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪੇਗਾ, ਪਰ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕੀ ਖੜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਝੰਡੇਬਰਦਾਰ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਮਸਾਂ ਚਾਲੀ-ਚਾਰ-ਚੁਤਾਲੀ ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ?

ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਣ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਮਾਮਲਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝੇ ਜਾਂ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਲ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰਨਗੇ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਉਥੇ ਭੇਜਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬਜ਼ਿਦ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਨਾ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਕਦੇ ਨਹਿਰੂ-ਭਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਨਹਿਰੂ ਬਾਰੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਖੋਜ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕਰ ਆਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਕੰਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਉਥੇ ਭੇਜਣਾ

ਦੀ ਬਜਾਏ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਂਡਸੇ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਉਸ ਲੇਖਕ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰਾਏ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੁਣ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਆਗੂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਓਦਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਂਧੀ, ਪਟੇਲ ਤੇ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਜੋਗਾ ਆਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਬਹਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਭ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਅੰਗ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਜਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਲਵਾਲਕਰ ਨਾਲ ਨਿੱਘੀ ਨੇੜਤਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੱਤ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੱਤ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਫਿਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੇ ਧਰਮ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤੁਲ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹੈ ਤੇ ਜੇਨਾਣੀ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਲਈ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਏਨੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਬਾਰੇ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੇ ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਪਤੀ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਕਈ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੀ ਹੈ।

ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਇੰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਦੇ ਜਥੇਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਥੇਰਿਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਵੀ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਧੱਕਣ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਵੀ ਹੈ। ਵਿਰਾਸਤ ਉਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ, ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ, ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਵਾਰਥੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਘੋਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਾਉਣ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਉੱਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਸੋਚ ਨਾਲ ਨਿਭ ਸਕੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੀ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਸੋਚ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਆਗੂ

ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜੈਰੀ ਬਰਾਊਨ ਨੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਦਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਸਾਨ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਦੀਦਾਰ ਬੈਂਸ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ 1958 ਵਿਚ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਪੁੱਜੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਧਨਾਢਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਬਰਾਊਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਦੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਰ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ 40-ਓਕਲਹੋਮਾ

ਕੈਸੀਅਰ, ਮਕੈਨਿਕਾਂ ਅਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ

- ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ
- ਜੇੜੇ (ਪਤੀ-ਪਤਨੀ) ਨੂੰ ਪਹਿਲ
- ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ
- ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਰਾਜ ਸ਼ੌਂਕਰ

ਫੋਨ: 832-512-7172

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
J FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਨਵੰਬਰ 2014

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਅਤਿਵਾਦ

ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣੇ ਹਨ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਸੇਵਨ ਹਰ ਮਰਿਆਦਾ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਫੌਜ ਨੇ ਵੀ ਭਰਤੀ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਧਾਉਣ ਖਾਤਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਅਕਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ‘ਸਪੋਰਟਸ ਡਰੱਗਜ਼’ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਦਵਾਈਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ‘ਖੇਡ ਦਵਾਈਆਂ’ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਹੀਂ; ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਅਤੇ ਭਿਆਂਕਰ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਸ਼ੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ-ਟੋਕ ਦੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਸੌਖੀ ਪਹੁੰਚ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਹੜ੍ਹ ਹੀ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਫੌਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਬਾਰੇ ਨਵੀਂ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ ਹੈ।

ਤੱਥ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਲਾਂਘੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖਪਤ ਦੀ ਜੁਗਤ ਵੀ ਬਣਾ ਲਈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਰੰਗ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਵਿਚ ਫਸਣੇ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਏ। ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਖਾਨਾਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮਾੜੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਚੱਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦਿਖਾਵਾ ਮਾਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਉਪਰਲੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਦਿਆਂ-ਦੇਖਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਹ ਖੇਡ ਆਖਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਕੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫ਼ੀ ਇਹ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹਾਏ-ਪਾਹਰਿਆ ਪੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਜੁ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਮੱਕੜ-ਜਾਲ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਮਖੌਲ ਉਡਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਵਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਂ! ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਸ਼ਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਈ ਅਤੇ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਥਾਂ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਣ ਖਾਤਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਖਾਨਾਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਾਈਨ ਤੋੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਨਸ਼ੇ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਂਜ ਇਸ ਵਾਰ ਇਕ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਇਹ ਹੋਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਬਦਨੀਅਤੀ ਖਿਲਾਫ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਅਤੇ ਰੋਸ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਰੋਹ ਅਤੇ ਰੋਸ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲਣੀ ਪਈ।

ਰਤਾ ਕੁ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਮਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਨਾ-ਅਹਿਲੀਅਤ ਦਾ ਹੀ ਸਾਹਮਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੱਸ, ਇਸ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਨਾ-ਅਹਿਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਤਲੇਆਮ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਤੱਥ ਜੱਗ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹੀ ਤੱਥ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਥੇਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਿਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਹ ਕੋਈ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਮੱਕੜ-ਜਾਲ ‘ਪੰਥਕ’ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਧੇਰੇ ਫੈਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਉਲਾਂਭਾ ਵੀ ਸਦਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਦੀ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਤ ਸਕੀ। ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਮੱਕੜ-ਜਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਡਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਹਰ ਉਸ ਜਿਉਂਦੇ ਲਈ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਵਿਦੇਸ਼ ‘ਚ ਗਦਰੀ ਮੇਲੇ!

‘ਕਾਮਾਗਾਟਾ’ ਦੀ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਜ ਪੈਂਦੀ, ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ ਦੀ ਰੱਟ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਏ। ਹਰਬੇ ਵਰਤ ਕੇ ‘ਬਾਹਰ’ ਦੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ, ਲੱਜਾ ਮਾਰਦੀ ਭੋਰਾ ਨਾ ਜੱਗ ਦੀ ਏ। ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ, ਉਹ ਵੀ ਆਖਦੇ ਚਿੱਤਾ ਜੀ ਪੱਗ ਦੀ ਏ। ਪਰਦੇ ਝੂਠ ਦੇ ਸੁੱਟ ਹਕੀਕਤਾਂ ‘ਤੇ, ਹਵਾ ਨਾਟਕ ਜਿਹੇ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਗਦੀ ਏ। ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਏ ਪੌਂਡਾਂ ਤੇ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ, ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ‘ਧੇਲਿਆਂ’ ਵਿਚ। ਕੁਨਬਾ ਸਾਰਾ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੱਦ ਕੇ ਤੇ ਚਰਚਾ ਗਦਰ ਦੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ।

ਇਤਿਹਾਸ ‘ਦਰੁਸਤੀ’ ਲਈ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ

ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ‘ਵਿਕਾਸ ਮੁਹਿੰਮਾਂ’ ਦੇ ਆਗਾਜ਼ ਦੇ ਗਰਦ-ਗੁਬਾਰ ਅਤੇ ਧੂੰਆਂਧਾਰ ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਆਏ ਦਿਨ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਐਸਾ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕੁਝ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਪੁੰਦ-ਪਰਦੇ ਓਹਲੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਪਰ ਬੋੜਾ ਗੋਰ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ‘ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ’ ਫਰੰਟ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਗਵੇਂ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਫਟਾਫਟ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲੋਂਮੱਛੀ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਘ ਦੇ ‘ਇਤਿਹਾਸਘਾਤੇ’ ਦੀਨਾਨਾਥ ਬੱਤਰਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ ਬੋਧਣ ਜਾਂ ਮੋਦੀਆਂ ਦੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਗੁਣ-ਗਾਣ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਸਗੋਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਏਜੰਡਾ ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਹਾਲ ਹੀ ‘ਚ, 15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਸਥਿਤ ‘ਗਲੋਬਲ ਹਿੰਦੂ ਹੈਰੀਟੇਜ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ’ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਸਮਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਨੂੰ ਜੋ ਲੰਮੀ-ਚੌੜੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਕੁਝ ਤਫਸੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਇਰਾਨੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਲਜ ਪੱਧਰ ਤਕ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਕ ਢਾਲਣ ਲਈ ਜੋ ਅਣਬੱਕ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੇ ਹੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ਨਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਇਹ ਠੋਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

-ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ‘ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗ ਉਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ, ਮਨ ਅਤੇ ਰੂਹ ਵਿਚ ਤਵਾਜ਼ਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।’

-ਰਮਾਇਣ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ‘ਦਹਿ-ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਲ-ਮਾਡਲ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਂ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਉਹ ਤੇ ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਹੋਰ ਪਾਤਰ ਦਹਿ-ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਨ, ਦੇਹ ਅਤੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਘੜਦੇ-ਤਰਾਸ਼ਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।’

-ਮਹਾਭਾਰਤ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ‘ਇਕ-ਇਕ ਪਾਤਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਨੈਤਿਕ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਪਾਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।’ ਇਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਸਾਨੂੰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਅਹਿਮ ਹਨ।

-ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ‘ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਕਰਤਾ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਜਨਨ ਯੋਗ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੁਭਾਅ, ਪੂਜਾ-ਵਿਧਾਨ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਗਣਿਤਿਕ ਇਜ਼ਹਾਰਾਂ’ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

-ਪੰਚਤੰਤਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਖਾਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਕਿਸ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਸ ਉਪਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਧਨ-ਦੌਲਤ ਕਿਵੇਂ ਜੋਤਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਸ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਲੇਖਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਤੰਤਰ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2010 ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਤਕਰੀਰ

ਵਿਚ ਵੀ ਮੰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚਲਾ ‘ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਸਬਕ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।’

-ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ‘ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਗੌਰਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਯੋਗ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਗਣਿਤਕ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਜਿਵੇਂ ਸਿਫਰ, ਦਸ਼ਮਲਵ, ਫ਼ੀ, ਰੇਖਾ ਗਣਿਤ, ਅਲਜਬਰਾ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅਚਾਰੀਆ ਸੁਸ਼ਰੂਤ ਜਿਹੇ ‘ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਦੇ ਰੋਪੀਅਨ’ ਅਤੇ ਅਚਾਰੀਆ ਭਾਰਦਵਾਜ ਵਰਗੇ ‘ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਮੋਢੀ’ ਹਨ।

-ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹੋਣਗੇ। ‘ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਤਾਕਤ, ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਬਰਬਰਾਹਟ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ।’ ਇਹ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ, ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨ, ਤਾਲੀਮ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰ, ਕਲਾ, ਨਾਚ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਧੁਰੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

-ਗਰੁੱ ਮਾਤਾ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਮਝਾਈ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮਾਤਾ ਗਰੁੱ ਸਾਡੇ ਮਾਣ-ਤਾਣ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਹਲਕਾ ਤੇ ਪਚਣਯੋਗ ਹੈ ਹੀ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੁੱਧ, ਘਿਓ, ਮੂਤਰ, ਗੋਹੇ ਅਤੇ ਦਹੀਂ ਵਰਗੀਆਂ ਉਪਜਾਂ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ। ਦਵਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਅਤੇ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਗਰੁੱ ਕਾਮਧੇਨੂ (ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ) ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗਰੁੱਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵੇਦ, ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਪੁਰਾਣ, ਮਹਾਭਾਰਤ, ਮਨੁ ਸਮਰਿਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਗਰੁੱ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਦਰ ਰੱਬ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਜੁਰਮ ਹੈ।

-ਯੋਗ, ਧਿਆਨ-ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਸੂਰੀਆ ਨਮਸਕਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

-ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਸਹੀ ਵਕਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਖੋਟ ਰਹਿਤ, ਬਿਨਾਂ ਪੱਖਪਾਤ, ਸੱਤਲਤ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਦਸ ਸਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ, ਕਤਲੋਗਾਰਤ, ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ, ਜਬਰ-ਜਨਾਹ, ਗ਼ਲਾਮੀ ਅਤੇ ਨਸਲਕ੍ਰਸ਼ੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ। ਬੀਤੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਸਾਡੀ ਇਖਲਾਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਭਵਿੱਖੀ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਹੱਥੋਂ ਜ਼ਿਬਾਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਕੋਇਨਰਾਡ ਇਲਸ (ਬੈਲਜੀਅਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੋ ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਹੈ) ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਨ 1000 ਅਤੇ 1525 ਸਾਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ 8 ਕਰੋੜ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ‘ਹਿੰਦੂ ਕ੍ਰਸ਼’ ਪਰਬਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇਸ ਵਹਿਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਅਫਗਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕੌਂਡਾਮੀਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਰਾਤ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ 15 ਲੱਖ ਹਿੰਦੂ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਾਲਮ ਦੌਰਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਘਾਤਕ, ਵਹਿਸ਼ੀ, ਬੇਰਹਿਮ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਜਬਰ-ਜਨਾਹਾਂ, ਤਸੀਹਿਆਂ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮ ਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀਏ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਨਿਜ਼ਾਮਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਤਸਵੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਬਾਜ਼ਿੰਦਿਆਂ ਉਪਰ ਅਕਹਿ ਕਹਿਰ ਢਾਏ। ਕਿੰਨੇ ਮੰਦਰ ਢਾਹੇ ਗਏ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਕਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਭਗਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਲਬੇ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕ੍ਰਸ਼ ਪਰਬਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਈਸਾਈ ਧੌਧੇ ਤੇ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ‘ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਕੇ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮਸਜਿਦ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਗਈ, ਤੇ ਕਿਵੇਂ 2000 ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦਾਂ ‘ਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ। ‘ਇਸਲਾਮਿਕ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ‘ਗੋਆ ਕਬਜ਼ੇ (ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਗੋਆ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ‘ਚ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਕੈਥੋਲਿਕ ਗੋਆ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ) ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਸਾਹਿਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਚੱਲੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਹੈ।

-‘ਮਹਾਨ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੈਗਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ’ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਉਪਰ ਵੀ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਦਿ ਸ਼ੰਕਰ, ਮਾਧਵਾਚਾਰੀਆ, ਕਬੀਰ, ਮੀਰਾ ਬਾਈ, ਤੁਕਾ ਰਾਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਗਵਾਨ ਨਿਤੋਯਦਰ, ਸੱਤਿਆ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ, ਸ੍ਰੀ ਪਦ ਵਲਭ, ਨਰਸਿਮਹਾ ਸਵਾਮੀ, ਗੋਰਖਨਾਦ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂਪਦ, ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਦਾਨੰਦ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਨਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚਿੰਨੀ ਵਿਚ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜੇ ਕੌਮੀ ਨਾਇਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ‘ਪਹਿਲੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਨੇ ਇੰਤਹਾਪੰਸਰ, ਖਾਤਕੂ ਅਤੇ ਇਜ਼ਤਪੰਸਰ ਦੱਸ ਕੇ ਗਲਤ ਅਕਸ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।’ ਇਹ ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ, ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ‘ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ, ਮੁਸਲਿਮ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ’ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਸਲ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਇਕਪਾਸਤ, ਗਾਲੀ-ਗਲੇਚ ਵਾਲੀਆਂ, ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼, ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਅਸਹਿ ਹਨ। ਇਹ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਪਮਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡਰਾਉਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਮਰਾਟਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਣਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹਨ ਜਦਕਿ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਚਿੰਨੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਚੋਣੇ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਡਾ. ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਨਹਿਰੂ ਦੌਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਤਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਤਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਨਾਲ ਧ੍ਰੋਹ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਰਿਸਰਚ ਅਤੇ ਟਰੇਨਿੰਗ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਦੇ ਕਦਰਦਾਨ ਹਨ। ਨਹਿਰੂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਕੁਝ ਖੁੱਸ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਉਣ ਦਾ, ਸਮੁੱਚੇ ਸਕੂਲੀ ਸਿਲੇਬਸ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ।’

1984 ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ...

ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੰਦਿਤਾ ਹਕਸਰ ਉਸ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਤਲੇਆਮ-84 ਸਬੰਧੀ ਅਹਿਮ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟ 'ਹੂ ਆਰ ਦਿ ਗਿਲਟੀ?' ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ 'ਦੋਸ਼ੀ ਕੌਣ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਉਤੇ ਉਦੋਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜੇ ਵਸੀਹ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਛਾਪੀ ਅਤੇ ਵੰਡੀ। ਨੰਦਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਲੇਖ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨੰਦਿਤਾ ਹਕਸਰ

> ਜਿਸ ਪਲ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਾਤਲ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਦਫ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਾਤਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਅਜੀਬ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ! ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਤਲ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੋਵੇ।

> ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੁਨੀਰਕਾ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਭਾਂਬੜ ਮਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਾਲੋਨੀ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਹਜ਼ੂਮ ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਜਣਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ: “ਉਥੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਇਦ ਬੰਬ ਹੋਣ।” ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਆਂਟੀ ਆਓ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।” ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਹੋਰ ਪੰਜ ਬੰਦ ਕੌਣ ਸਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਭਰੀ ਜੀਪ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ, ਪਰ

ਨੰਦਿਤਾ ਹਕਸਰ

ਸਾਡੇ ਪਹੁੰਚਣ ਸਾਰ ਉਹ ਸੜਦਾ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਬਣੇ। ਮੁਨੀਰਕਾ ਪਿੰਡ ਵਲੋਂ ਹਿੰਸਕ ਹਜ਼ੂਮ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

> ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਛੁਪੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਓ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਹ ਜਾਟ ਸੀ। ਕੁੰਜੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫਲੈਟ ਨੰਬਰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੀਲਚੇਅਰ ਉਪਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੋਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੀ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਂਤ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਜਾਟ ਜਾਂ ਬੱਚਾ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੁਟਿਆਰ ਦਾ ਨਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ।

> ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਸਾਡੀ ਕਾਲੋਨੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਝੱਟ ਵੀਲਚੇਅਰ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋੜੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਰਲੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਸ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਗਿਆ ਨੌਜਵਾਨ, ਦੋਵੇਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਰਲੇ।

> ਫੌਜ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਾਈ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਚੀਕਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕਾਲੋਨੀ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹੀ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਫਰਜ਼ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਣੇ ਮੇਰਾ ਫਲੈਟ ਫੂਕ ਦੇਵੇ। ਅਸੀਂ ਕਾਲੋਨੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਇਕ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਦਿਓ। ਔਰਤਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ; ਪਰ ਆਦਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਰੱਖਣਗੇ।

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾ, ਕੰਬਲ ਨਾਲ ਢੱਕ ਕੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੈ ਗਏ। ਸਾਡੀ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਝ ਟੱਬਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ। ਕਰਨਾਟਕ ਤੋਂ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਟੱਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਇਕ ਟੱਬਰ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਗੱਭਰੂ ਦੇ ਕੇਸ ਵੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਭਵਿੱਖੀ ਜੱਜ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ। ਭਵਿੱਖੀ ਜੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਚਾਓ ਕਾਰਜ ਲਈ ਨਿੱਤਰੇ ਸਨ।

> ਮੈਨੂੰ ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟਸ (ਪੀ.ਯੂ.ਡੀ.ਆਰ.) ਦੇ

ਮੈਂਬਰ ਸੁਮਾਂਤੋ ਬੈਨਰਜੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਐਨਕਲੇਵ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ।

“ਪਰ ਉਥੇ ਤਾਂ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਿਆ।”
“ਕਰਫਿਊ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਡੱਕ ਸਕਦਾ ਏ?”

ਮੈਂ ਉਸ ਮਕਾਨ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇਹ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਗਰੁਪ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਾਗਰਿਕ ਏਕਤਾ ਮੰਚ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਹਰ ਕੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਰੋਕਣ ਲਈ ਫੌਜ ਭੇਜਣ 'ਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਸੁਮਾਂਤੋ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਸਾੜੇ ਜਾਂਦੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

> ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਜਣੇ ਕਾਰ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਠਲ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਭਵਨ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੁਮਾਂਤੋ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਮੈਂ ਨਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਫੌਜ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰਾ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਇਕ ਆਗੂ, ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਇਹ ਦੰਡਵਤ (ਮਧੂ) ਸੀ, ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੁਮਾਂਤੋ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਜਾਵਾਂ। ਮੇਰਾ ਬਾਪ (ਪੀ.ਐਨ. ਹਕਸਰ) ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਹ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਕਿਸੇ ਖੁਫੀਆ ਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਚੀਨ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਆਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ।

“ਮਿਸਟਰ ਨਹਿਰੂ, ਮੈਂ ਨੰਦਿਤਾ ਹਕਸਰ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੱਛਮੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਫੌਜ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੇ ਤਾਂ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਅਸੀਂ ਰੋਕਾਂਗੇ।”

ਅਰੁਣ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਉਹ ਫੌਜ ਭੇਜੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਐਮ.ਪੀ. ਕੋਲ ਇਹ ਤਾਕਤ ਕਿਵੇਂ ਸੀ! ਪਰ ਫੌਜ ਉਦੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚੇ।

> ਅਸੀਂ ਫਰਜ਼ ਬਾਜ਼ਾਰ ਬਾਣੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਹੀ ਇਕ ਬਾਣਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਬਚਾਓ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ ਗਈ। ਉਥੇ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਝਾਓ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿਆਈਏ ਜੋ ਸਦਮੇ 'ਚ ਸਨ।

ਇਕ ਔਰਤ ਕਾਰ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਸਾਊਥ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਲੈ ਗਈ ਜਿਥੇ ਇਕ ਟੈਂਟ ਵਾਲਾ ਉਹਦਾ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇਗਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਪਤਾਸੇ ਖਰੀਦੇ, ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਦੁਕਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭੀ ਜਿੱਥੋਂ ਖੰਡ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਦੁੱਧ ਵੀ ਖਰੀਦ ਲਿਆ।

ਮੈਂ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਾਣੀ ਉਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਚਾਹ ਪੱਤੀ ਪਾਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਚਾਹ ਦਾ ਪੈਕਟ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਬੋਲ ਪਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਉਬਾਲੋਗੇ?”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਪੱਟਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਚਾਹ ਪੱਤੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ। ਟੀ ਬੈਗ!...ਫਿਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਧ ਪਾਵਾਂ? ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ

ਬੋਲਿਆ, “ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਕੱਪ ਚਾਹ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਸੋ ਬੰਦਿਆਂ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ। ਦੋ ਬਾਲਟੀਆਂ ਪਾ ਦਿਓ...”

ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਭਿਆਨਕ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਚੇ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਘੱਟੋ ਕੁ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇੰਜ ਹੱਸ-ਖੇਡ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਝਲਕ ਸੀ।

> ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਐਨ.ਜੀ.ਓਜ਼. ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ, ਰਾਹਤ ਦਾ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇ ਛੱਡ ਕੇ ਤੱਥ ਖੋਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤਿੰਨ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਟੋਲੀ ਪੀ.ਯੂ.ਡੀ.ਆਰ. (ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸੁਮਾਂਤੋ ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਮੈਂ) ਅਤੇ ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. (ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦਿਨੇਸ਼ ਮੋਹਣ ਅਤੇ ਸਮਿਤ ਕੋਨਾਰੀ) ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਟੋਲੀ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਅਗਾਂਹ ਦੇ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦਿਨੇਸ਼ ਮੋਹਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਜੋ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਤੋਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਦਰ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ! ਪੂਰੀ ਮੁਹਾਰਤ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਜਾਂ ਗੰਧਕ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

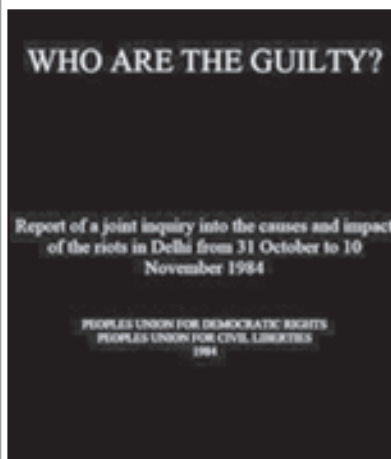
ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਜਿਸਟਰ ਚੁੱਕੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਖੁਦ ਦੇਖੇ। ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਧਨਾਵ ਕਲੋਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ

ਕਾਰ ਨੂੰ ਰਹੱਸਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਨੀਰਕਾ ਟੋਕਾਸ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਆਗੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਸਾਡੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਹਿੱਟ ਲਿਸਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ? ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਖੁਦ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਓੜਕ ਅਸੀਂ ਨਾਂ ਛਾਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜਤਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਸੂਚੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਸਾਡੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ: ‘ਦੋਸ਼ੀ ਕੌਣ?’

ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੈਸ ਮਾਲਕ ਦੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਬਾਰਾ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਸੀਹ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਗਈ ਤਾਂ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਐਸੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹਨ ਜੋ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸੀ।

> ਤੱਥ-ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਜੁਟਾਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੇਸ

ਪੀ.ਯੂ.ਡੀ.ਆਰ. ਅਤੇ ਪੀ.ਯੂ.ਸੀ.ਐਲ. ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਟਾਈਟਲ।

ਸਾਡੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ: ‘ਦੋਸ਼ੀ ਕੌਣ?’ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ‘ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੈਸ ਮਾਲਕ ਦੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੁਬਾਰਾ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵਸੀਹ ਪੈਮਾਨੇ ‘ਤੇ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਚਾਂਚੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾੜੇ ਗਏ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਹਜ਼ੂਮ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਨ।

ਅਸੀਂ ਇੰਦਰ ਗੁਜਰਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲੇ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਅਤੇ ਅੱਗਜ਼ਨੀ ਚੋਟੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ? ਉਸ ਦੀ ਗ਼ਮਗੀਨ ਤੱਕਣੀ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ।

> ਉਸ ਰਾਤ ਪੀ.ਯੂ.ਡੀ.ਆਰ. ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੋਲੀ ਪ੍ਰੈਸ ਐਨਕਲੇਵ ਵਿਚ ਸੁਮਾਂਤੋ ਦੇ ਘਰ ਜੁੜੀ। ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਏ ਸਨ, ਉਹ ਛਾਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਨਾ। ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਵਿੰਦ ਮੁਖੋਟੀ ਦੀ ਜਾਨ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ

ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਦਸਤਖਤ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ-ਇਕ ਪੈਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੱਜ ਨੇ ਪੰਨਾ ਪਲਟਿਆ ਅਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਹੱਸਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੋਵਿੰਦ ਮੁਖੋਟੀ ਕੋਲ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ। ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਨ. ਸੇਨ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੈਂਚ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, “ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਕੌਮੀ ਹਿੱਤ 'ਚ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਓ।” ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਲਫਜ਼ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

> ਨਾਗਰਿਕ ਏਕਤਾ ਮੰਚ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਾਹਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਰੰਗਾਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਮੰਚ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਪੀੜਤਾਂ) ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜਸਟਿਸ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ। ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੰਚ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਲੰਮਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਰੰਗਾਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜੱਜ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਮੋਰਚਾ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੀ.ਏ.ਸੀ. (ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਰਹਿਅਰਬੰਦ ਪੁਲਿਸ) ਨੇ 33 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।...ਫਿਰ ਰੰਗਾਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣਿਆ।

> ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੰਸਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਾਲਦ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਾਗਰਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਲਈ ਉਥੇ ਗਈ ਅਤੇ ਪੀ.ਯੂ.ਡੀ.ਆਰ. ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ, ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਜਾਂ ਰੋਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਏਕਤਾ ਮੰਚ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਰਕੁਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸੁਮਾਂਤੋ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਸਾਡੇ ਸੰਪਰਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਨ।

ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਿਰਾਂਡਾ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਉਮਾ ਚਕਰਵਰਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ 'ਚ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਵਾਂ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸਾ ਪਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਭਾਈਚਾਰਾ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਫੌਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਸਾ ਪਿਛਲੇ ਪੈਦੀਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਕਈ ਥਾਈਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੁਨੀਰਕਾ ਵਿਚ, ਉਦੋਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਦੇ ਮੁਨੀਰਕਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਾਟਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਕੂਲ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ ਜਾਣ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਕੂਲ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ।

ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀਆਂ ਹੌਸਲਾ-ਵਧਾਊ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਮਿਸਾਲ ਭਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਬਚਾਇਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਖਾੜਾ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਿਤਾਬ ਛਪ ਗਈ। ਇਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ 'ਤੇ)

ਕਹਾਵਤ ਤਾਂ ਇੰਜ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਾਜ਼ੀ ਸਬਕ ਨਾ ਵੀ ਦੇਉ, ਤਾਂ ਘਰੇ ਵੀ ਨਾ ਮੁੜਨ ਦੇਵੇਗਾ?...ਮਤਲਬ ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਜੇ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਆਮ-ਲੋਕ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਦਿੰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਘੋਲ ਨਾ ਕਰਨ। ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਤਜਰਬਾ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੌਰ 'ਕਾਜ਼ੀਆਂ' ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਮੁੜਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਾ ਡੱਕਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਸਦਕਾ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਭੰਬਲਭੂਸਿਆ ਦੀ ਪੰਡ ਆ ਪਈ। ਸਵਾਲ ਮੇਰਾ ਛਾਈ-ਮਾਈ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਿਰ ਵਿਚ ਆਣ ਵੇਚੇ ਭੰਬਲਭੂਸਿਆ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਮੋਹਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਛੱਡਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪਛਤਾਵਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਵਾਲ-ਅਭਿਲਾਖੀ ਬਣ ਕੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕਾਹਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਜੋੜ ਬੈਠਿਆ।

ਸਵਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਐਡਾ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕ ਸਾਜ਼ ਤੂੰਬੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਸੰਜਣ ਇਸ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ, ਤੇ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਹਿ ਕੇ, ਇਹ ਦੀ ਸੋਝਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੂੰਬੀ ਗਾਇਨ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਰੋਚਕ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਲਮ ਚੁੱਕ ਲਈ।

ਤੂੰਬੀ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉੱਤੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰਬੀ 'ਤੇ ਪੱਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਠੋਸ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰਬੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਵੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਂਜ ਹੀ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਖ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਲੱਭਣ

ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਜ਼ੀ

ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅਚਨਚੇਤੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕੀਰਤਨੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ, ਢੋਲਕੀ, ਤਬਲਾ ਅਤੇ ਤੂੰਬੀ ਵੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤੂੰਬੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਉਣ ਉੱਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕੇਗਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਧੁੜਕੂ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਵੀ ਹੋਏਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਠਾਂ ਵੱਲ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬਚਪਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਧੌਲੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਇਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਪਤਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਫੋਨ ਖੜਕਾਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਕੰਬਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ 'ਕੌਣ ਆ ਭਾਈ?' ਪੁੱਛਿਆ। ਮਾਈ ਨੇ ਮੇਰਾ ਅੱਗ-ਪਿੱਛਾ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, "ਗਿਆਨੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

"ਕਿਤੇ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ?" ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ।

"ਉਹ ਨਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਿਆ ਹੋਇਐ।" ਮਾਤਾ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਮਈ 'ਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬੇ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪਏ ਨੇ ਮੈਂ 'ਕਿੱਥੇ?' ਪੁੱਛ ਲਿਆ। ਅੱਗਿਉਂ ਮਾਈ ਦਾ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀ ਖਾਨਿਉਂ ਗਈ! ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਲਾਚੋਰ ਲਾਗੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਕਬਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੁਸ਼ਮੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਪੱਟੇ, ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਗੁਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਉਥੇ ਹਰੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਵਿਆਹਾਂ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਧਰਮ ਅਪਨਾਉਣ

ਵਾਲੀਆਂ ਜੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਨੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕਿਆ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਖੁਦ ਨਾ-ਮਾਲੂਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਕਬਰ ਉਪਰ ਮੱਥਾ ਰਗੜਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ! 'ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ!' ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਿਰੁਧ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੂਫ਼ਾਨ ਨੂੰ ਨੱਲੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਵਾਂ ਫੁਰਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ!...ਨਹੀਂ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਗੁੱਤਿਆ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਬਾ ਕਬਰ ਉੱਤੇ ਆਪ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਹੋਣੈ!!

"ਮਾਤਾ ਜੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਐ ਚੁਸ਼ਮੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ?" ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਨਵੇਂ ਫੁਰਨੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਣਾ ਸੁਆਰ ਕੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਨਾ ਪੁੱਤ, 'ਕੱਲਾ ਈ ਗਿਆ ਹੋਇਐ।" ਪੈਦੀ ਸੱਟੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਹੋਰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਅੱਜ ਈ ਗਏ ਐ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਉਥੇ?"

"ਹੋਰ ਮੱਲਿਆ, ਬੱਸ ਪਿਛਲੇ ਵੀਰਵਾਰੀਂ ਨੂੰ ਜਾ ਹੋਇਆ ਉਹਤੋਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਚਿਰਾਗ ਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂਦਾ ਐ।" ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੜੱਚ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਮਾਈ ਨੇ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ।

ਉਮਰ ਤੋਂ ਕਟੀ ਇਸ਼ਕੇ-ਬੁੱਤੋਂ ਮੇਂ ਮੋਮਿਨ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਮੇਂ

ਕਿਆ ਖਾਕ ਮੁਸਲਮਾਂ ਹੋਗੇ?

ਇਧਰੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ ਵਰਗਾ ਝਟਕਾ ਖਾ ਕੇ ਜ਼ਰਾ ਸੰਭਲਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੂੰਬੀ ਬਾਬਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਲੜੀ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਆ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ-ਪੁਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਕਥਾਕਾਰ ਰਹੇ

ਸਨ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਉਹ ਬੜੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਵਖਿਆਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਘਰੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਅਫਸੋਸ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਜਰ ਗਏ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਰੀੜ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਔਲਾਦ ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੱਥ-ਹੁੱਥ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਖਾਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ-

"...ਭਾਅ ਜੀ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਫੁੱਲ ਹਰਿਦੁਆਰ ਪਾ ਕੇ ਆਇਓ।...ਸੋ, ਅਸੀਂ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੰਨ-ਬਿਨ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ 'ਗੰਗਾ ਜੀ' ਗਏ ਸੀ 'ਗਤੀ ਕਰਾਉਣ' ਵਾਸਤੇ।" ਤਾ-ਉਮਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਮਈਆ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਇਹ ਖਸੂਸੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀ 'ਗਤੀ' ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਖੁਦ ਨੂੰ ਨੱਗਿਆ-ਨੱਗਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਾਵਤ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ, ਅਖੇ-ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਗਏ ਸੀ ਰੋਜ਼ੇ, ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਗਲ ਪੁਆ ਆਏ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਮੈਂ ਤੂੰਬੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਨਣ ਦੀਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਹੋਰ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਸਹੇੜ ਬੈਠਾ।

ਬੋਥੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ, ਬੁੱਸੀਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸਿੱਖ-ਮਨੋਤਾਂ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਮੇਰੇ ਭਾਈਆ ਜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਲਾਗਲੇ ਕਸਬੇ ਰਾਹੋਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਢਾਡੀ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਹ

ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ, 'ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਮੱਥ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਦੱਸ-ਭੱਖਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਹੀ। ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ 'ਸਿਆਣੇ' ਕੋਲੋਂ ਅੱਜ ਪੁੱਛ ਪੁਆ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ।'

ਸਿੱਖ ਢਾਡੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈਆਂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਗੁੱਸਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਈਕਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਪੁੱਛਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੰਜਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ 'ਸਿਆਣਾ' ਹੋ ਗਿਆ। ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਏ ਮੂਰਖ?...ਅਹਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਉਪਰ ਬਾਰਾਂ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿੱਲ੍ਹ-ਕਿੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓ, ਉਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕੁਰਲੀਆਂ ਹੀ ਹੋਈਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਇਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਕੋਈ ਤੁਕ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਈ ਆਪਣੇ।"...

ਕਬੀਰ ਅਵਰਹ ਕਉ ਉਪਦੇਸਤੇ
ਮੁਖ ਮੈ ਪਰਿ ਹੈ ਰੇਤੁ॥
ਰਾਸਿ ਬਿਰਾਨੀ ਰਾਖਤੇ
ਖਾਯਾ ਘਰ ਕਾ ਖੇਤੁ॥

1984 ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਾ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ- ਦਿੱਲੀ ਦੰਗੇ: ਕੌਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ।

> 1984 ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਪੀੜਤ ਅਜੇ ਵੀ ਨਿਆਂ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ; ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾਇਆ; ਕੁਝ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਬਣਾ ਲਏ। ਮੁੜ ਕਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਕਿਸੇ ਕਾਜ ਲਈ ਉਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰੁਪ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਂ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜਨਤਕ ਮੁਆਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ?

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁੜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿਵਾਉਣ, ਜਾਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹਿੰਦੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹਥਿਆ ਲੈਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਇਸੇ ਲਈ ਹੁਣ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਕੀਰਨ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਬਰਸੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ 1984 ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਜੂਝਣ, ਸਗੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਈ ਜੂਝਣ ਖਾਤਰ ਜੁੜ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ?

> 1984 ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਨਾਵਲ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਮਨਦੀਪ ਸੰਧੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਰੋਲ ਆਫ ਆਨਰ'। ਉਹ 1984 ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਚੁਣੌਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੰਗ ਸੰਕੀਰਨ ਸਿਆਸਤ ਜਾਂ ਬੂਟੇ ਨਬੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ

ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਅਮਨਦੀਪ ਆਪਣਾ ਨਾਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਸਬੱਬ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਪਰਿਵਾਰ, ਕਿਸ ਬਰਾਦਰੀ, ਕਿਸ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਕਿਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰੰਗ, ਮਜ਼ਹਬ, ਖਿੱਤੇ, ਬੋਲੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਹੀ ਚੁਟਕਲਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਸ ਚੁਟਕਲੇ ਉੱਤੇ ਕੌਣ ਹੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼-ਏ-ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਜਿਉਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਫ਼ਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ 'ਜੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ' ਅਤੇ 'ਜੇ ਹਾਂ' ਵਿਚਲਾ ਪਾਤਾ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।...ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਫਰ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਲੰਮਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਲਾਇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਉਸਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਛੀ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਇਸੇ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਚੋਗਾ ਚੁਗਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਲਾਮਤ ਹਾਂ।"

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਖਾਤਰ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਇੰਤਕਾਮ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਬੰਦ-ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਅਮਨਦੀਪ ਨੇ ਰਾਹ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ; ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਮੈਂ ਇਹ ਲੇਖ 1984 ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਸਾਇਦ ਪੋਤਰੇ-ਪੋਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

#

ਟੈਗੋਰ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸਰਬੀਆ 'ਚ ਨੁਮਾਇਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਨੋਬਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਰਵਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਦੇ 45 ਡਿਜੀਟਲ ਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦੀ ਬੇਲਗੁਭ ਦੇ ਸਰਬੀਆ ਵਿਚ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਨੁਮਾਇਸ਼ 27 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗੀ। ਨੁਮਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੇਲਗੁਭ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੰਡੀਅਨ ਕਲਚਰਲ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਕੌਂਸਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਟੈਗੋਰ ਦਾ ਸਰਬੀਆ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ 1926 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬੀਆ (ਸਾਬਕਾ ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ) ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਬੇਲਗੁਭ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਦੋ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਫਲਸਤੀਨ ਬਾਰੇ ਵੋਟਿੰਗ 28 ਨੂੰ

ਪੈਰਿਸ: ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ 'ਤੇ 28 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਗੇ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਲਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਹਿਮੂਦ ਅੱਬਾਸ, ਪੂਰਬੀ ਸੇਰੇਸਲੋਮ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਕੰਢਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ ਬਾਰੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। ਫਰਾਂਸ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬੰਧੋਜ ਨਹੀਂ ਪਰ ਚਿੰਨਤਮਕ ਪੱਖੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਵੋਟਿੰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸਵੀਡਨ ਵੱਲੋਂ ਫਲਸਤੀਨ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਨਾਲ ਮੱਕੜ ਕਸੂਤੇ ਫਸੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ) ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਇਕ ਵਿਚ ਰਖਵਾਏ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸੈਣੀ ਤੇ ਢਿੱਲੋਂ) ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸੁਕਰਵਾਰ ਤੋਂ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਤੀ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖਵਾਇਆ ਸੀ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ ਸਵਾ ਛੇ ਵਜੇ ਦੇਵੇਂ ਜਣੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲੀਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜੇ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਬਣੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਇਕ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਅਰਦਾਸ ਭਾਈ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਰਤੋ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੱਤ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.

ਲਾਇਆ ਸੀ। ਸੁਮੇਧ ਸੈਣੀ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਬਣਾ ਕੇ ਹੋਰ ਵਿਗਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੈਣੀ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਟੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਕਈ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸ. ਬਾਦਲ, ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਅਤੇ ਨੇਕ ਅਫਸਰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲੇ ਜਨਰਲ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ ਦੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੈਣੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਲਈ ਕਸੂਤੀ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਂਜ, ਸ੍ਰੀ ਸੈਣੀ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਨਾ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ।

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਵੀ ਚੋਪੜਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਮੁੰਬਈ: 'ਦਿ ਬਰਨਿੰਗ ਟਰੇਨ' ਤੇ 'ਬਾਗਬਾਨ' ਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਵੀ ਚੋਪੜਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਰੀਕ ਕੈਂਡੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 68 ਸਾਲਾ ਰਵੀ ਨੇ 3:30 ਵਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਤੋਂ ਫੋਫੜਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ।

ਹਾਰਵੇ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ 1984 ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਐਲਾਨਿਆ

ਹਾਰਵੇ, ਇਲੀਨਾਏ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ 30ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਹਿਰ

ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯੂ ਐਨ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਮਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ

ਇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਤੇ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਜੋਂ

ਹੁੰਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਤੀ 1984 ਤੋਂ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਹਾਰਵੇ ਦੀ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਅੱਗੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 26 ਜੀਅ ਗਵਾਹ ਹਨ, ਟਾਈਟਲਰ ਕੇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਹਨ।

ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਟਾਰਨੀ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ

ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਭ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਨਵੰਬਰ 2015 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ।

ਹਾਰਵੇ ਨੇ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲੰਘੀ 10 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਰਾਜਧੀ ਵਿਚ ਹਾਰਵੇ ਸਹਿਰ ਦੇ ਵਾਰਡ ਦੇ ਦੋ ਜੋਸਫ ਵਿਟਿਗਟਨ ਐਲਡਰਮੈਨ ਨੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ 2734 ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ

ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ '1984 ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ' ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਉਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ 1984 ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾ. ਜੌਨ ਬਰੈਡਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸਗੋਂ

ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ ਤੇ 2008 ਵਿਚ ਉਤੀਸਾ ਵਿਚ ਇਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ, ਡਾ. ਬਰੈਡਲੀ ਨੇ ਸਿਵਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਡਾ. ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ ਜੂਨੀਅਰ ਨਾਲ ਕੌਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 1984 ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਦੌਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਹਾਰਵੇ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ 1984 ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਵਾਕਿਆ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਬੀਬੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਵਾਕਿਆ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਭਿਆਨਕ ਮੰਜਰ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਤਲ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀਆਂ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਸਿੱਖ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਕਤਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ

ਰੇਡੀਓ ਚੈਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ

ਫੋਨ 832-225-5354 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟ www.channpardesi.com ਰਾਹੀਂ 24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਸੁਣੋ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ, ਫੋਨ: 815-557-4991
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਫੋਨ: 219-670-4579

**24 ਘੰਟੇ
ਸੱਤੇ ਦਿਨ
ਸੁਣੋ**

Listen on :
Radio Sets (CA, WA, NV)
Dial in
832-551-5029 or 605-475-6868
Android & iPhone App

www.PunjabiRadioUSA.com
Ph: 408-272-5200

TRAVELOPOD.COM

Happy Diwali

Lowest fares to INDIA 'GUARANTEED'

**SUBSCRIBE TO WIN
FREE AIR TICKET**

**BOOK BY PHONE
& SAVE UPTO
\$100**

**WE
BEAT
ANY QUOTE
(T&C APPLY)**

CALL FOR THE BEST UNPUBLISHED DEALS 1-855-436-0728

Fly to INDIA with fares starting from :

FROM NYC	: \$690
FROM LAX	: \$720
FROM SFO	: \$720
FROM CHICAGO	: \$690

**Domestic & International Special
Deals available from ALL CITIES.**

WHY BOOK WITH TRAVELOPOD?

**Customer
Satisfaction**

**Best Fare Guarantee
on Dom & Int Flights**

★★★★★

**Excellent
Service**

24/7

**24x7 Live
Support**

LUXURY HOLIDAY TOURS

**Golden Triangle
with Rajasthan : \$580**

**African Tours with
Safari from : \$750**

Enchanting Kerala from : \$650
Europe Tours from : \$790

Travelopod- Where Service Matters

ਮੋਦੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣਗੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ 'ਸਾਂਸਦ ਆਦਰਸ਼ ਗ੍ਰਾਮ ਯੋਜਨਾ' ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਖਾਸਕਰ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਆਗੂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਧੌਲ ਕਲਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਾਖਵੇਂ ਵਰਗ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਕੇਜ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਧੌਲ ਕਲਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਈਸੇਵਾਲ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਵੀਰ ਚੱਕਰ ਜੇਤੂ ਫਲਾਇੰਗ ਅਫਸਰ ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਫਿਲੌਰ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਗੰਨਾ

ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦੀ ਲੱਗੀ ਦੌੜ

ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧਕ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵੀ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ। 'ਆਪ' ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਬੇਨਤਾ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਮਰੋਤੀ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਹਿਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਨਰੇਸ਼ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਧੀਣਾ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਨੇ ਆਦਮਵਾਲ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਕੁਝ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਅਪਰਾਧਕ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਦੇ ਹੀ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਗੋਦ ਲਏ ਗਏ ਪਿੰਡਾਂ

ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਜਗਤਪੁਰ ਬਲਾਕ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਡਵਾ ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਮੇਠੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ਪੁਰ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਡੀਹ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ।

ਹਰਸਿਮਰਤ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿੰਡ ਅਪਣਾਇਆ

ਕੇਂਦਰੀ ਫੂਡ ਪ੍ਰਾਸੈਸਿੰਗ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਵੱਡਾ ਜੇਰਾ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿੰਡ ਮਾਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਸੌ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਂਜ ਦਿਖਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਾਨ ਪਿੰਡ,

ਬਾਦਲ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਮਸਾਂ ਦੇ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ-ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਬਾਦਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਉਥੇ ਮਾਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਕੱਚੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਟੋਭੇ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮਾਨ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ ਦਾ ਫਰਕ ਮਿਟਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੈਂਸਰ ਰਾਹਤ ਸਕੀਮ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਂਸਰ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਵਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਕਮ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਲੁਕੇ-ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਹ ਸਕੀਮ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸੁਆਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਇਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਇਲਾਜ, ਟੈਸਟਾਂ ਜਾਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਓਹਲਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਇਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੈਸੇ ਵਸੂਲ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਫੰਡ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਲਈ ਛਪਵਾਏ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਓਹਲਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆੜ੍ਹ ਹੇਠ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਜਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਲਾਜ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਂਸਰ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸੰਬਰ 2011

ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 2012 ਤੱਕ 6027 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 64,93,85,163 ਰੁਪਏ, ਜਨਵਰੀ 2012 ਤੋਂ ਦਸੰਬਰ 2013 ਤੱਕ 5561 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 61,32,51,364 ਰੁਪਏ ਤੇ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਨਵੰਬਰ 2014 ਤੱਕ 6809 ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ 92,20,42,740 ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਐਕੱਤੇ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਂਸਰ ਰਾਹਤ ਫੰਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਕਮ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਦਫਤਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਰਨ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 2013 ਤੋਂ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ 16 ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਪੈਨਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਨੌਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੈਂਸਰ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਿਆਂ ਹੀ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਮੁਫਤ ਇਲਾਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਕੇਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ

ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਅਗਾਊਂ ਪੰਦਰਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਲੱਖ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ

ਇਲਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕਰਰ ਰੇਟ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਇਲਾਜ ਤੇ ਇਸ

'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਇਲਾਜ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਖਾਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਪਾੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਹੋਫਸਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕਨੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਆਫਿਸਰ ਟਰੇਨਿੰਗ ਕੋਰ (ਆਰਓਟੀਸੀ) ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਕਨੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕੇਸ ਕਟਾ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖ ਐਂਡ ਅਮਰੀਕਾ ਸਿਵਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ (ਏਸੀਐਲਯੂ) ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਫੌਜ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਨੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਰਓਟੀਸੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕਰੇ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਇਕਨੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਫਰਿਆਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਦਾ ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਹਾਲੀ ਐਕਟ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮਨਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕਨੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਰਓਟੀਸੀ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਏਸੀਐਲਯੂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਹੀਬਰ ਐਲ ਵੀਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕਨੂਰ ਸਿੰਘ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਕੁਈਨਜ਼ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਬੋਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਨਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੋ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥
ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਵਣਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ॥

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਟਰਲਿੰਗ ਹਾਈਟਸ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਲਈ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਡਿਨਰ - ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ਾਮ

29 ਨਵੰਬਰ 2014, ਸਨਿਚਰਵਾਰ
ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 11:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸਥਾਨ: The Macedonian Cultural Center
43133 Ryan Road, Sterling Heights, MI 48314

ਟਿਕਟਾਂ:
\$200 ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ
\$100 ਜੋੜੇ ਲਈ
\$75 ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ
\$40 ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ

ਗਾਇਕ ਜਤਿੰਦਰ ਜਰਗੀਆ ਤੇ ਕੇ. ਵੀ. ਸਿੰਘ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ

ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਟੇਬਲ ਬੁੱਕ ਕਰਾਓ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ 586-604-4928
ਸਤਗੁਰ ਸਿੰਘ 586-873-2044, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ 586-873-4479
ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ 586-489-8398, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ 586-873-3444

AN OFFER THAT KEEPS EVERYONE SMILING!

Enjoy the best in Punjabi and Hindi TV with Dish.

Punjabi Mega Pack

\$24⁹⁹_{mo}

Hindi Elite Pack

3 MONTHS FREE
APPLIES TO THE 4TH, 5TH AND 6TH MONTHS

~~\$24⁹⁹_{mo}~~
EVERYDAY PRICE

gPunjab

TASHAN

jus punjabi

PTC PUNJABI

jus 24x7

WILLOW HD

aapka colors

WILLOW HD

SAHARA ONE

NEW rishtey

Requires 24-month commitment, credit qualification, and subscription to qualifying American programming.

FREE

- 100+ Bollywood Movies On Demand
- Professional Installation in up to 6 rooms

All offers require 24-month commitment and credit qualification. Monthly fees apply based on number of rooms.

LIMITED-TIME OFFER.

ORDER NOW!

1-888-621-5401

MUST MENTION OFFER CODE
AT TIME OF ORDER

SAVE 3

Cannot be combined with other Offer Codes

dish

International programming requires additional \$10/mo International Basic package or any America's Top package.

Important Terms and Conditions: International 4th, 5th, and 6th Months Free: Valid for activation and installation of qualifying DISH service. Requires subscription to a qualifying American or DishLATINO package in addition to a qualifying International package. For the 4th, 5th, and 6th months you will receive a monthly credit equal to the cost of the selected package. You will be responsible for any monthly or upfront costs beyond the value of the credit. **Promotional Offers:** Must provide Promotional Code at time of order. All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After any applicable promotional period, then-current everyday monthly price applies and is subject to change. **ETP:** If you cancel service during first 24 months, early termination fee of \$20 for each month remaining applies.

Additional Requirements: Installation/Equipment Requirements: A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Leased equipment must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Upfront and additional monthly fees may apply. **Miscellaneous:** Offers available for new and qualified former customers, and subject to terms of applicable Promotional and Residential Customer agreements. State reimbursement charges may apply. Additional restrictions and taxes may apply. **Offer ends 1/14/15.**

© 2014 DISH Network LLC. All rights reserved.

5401-Q4R2 Punjabi + Hindi Nov

ਰਿਚਰਡਸਨ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਹਰਜੀਤ ਚੌਸੀ): ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਡੈਲਸ-ਫੋਰਟਵਰਥ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮਹਾਨ ਰਹਿਬਰ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਰਿਚਰਡਸਨ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕੇਸਰੀ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾ ਕੇ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੁਪੱਟੇ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਰਵਾਇਤੀ ਸਿੱਖੀ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਜ ਕੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰੀਬ 12 ਵਜੇ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਜੇ ਫਲੋਟ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸੀ। ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਫਲੋਟ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਅਮੈਰੀਕਾ ਦੇ ਫਲੋਟ ਉਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਖਿੱਚ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਲੋਟ ਪਿਛੇ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੱਸ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦੇ ਸਟਾਲ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਹੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਆਫ ਮਰੀਕਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈਸਲਟ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਠੰਡ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮ ਗਰਮ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੋਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਗੁਰੂ

ਘਰ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ ਗਤਕੇ ਦੇ ਜੋਹਰ ਵਿਖਾ ਕੇ

ਸਜਾਏ ਗਏ। ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਬਾਹਰੋਂ ਆਈਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਚੀਫ ਤੇ ਮੇਅਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਅਮਰੀਕੀ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਪਾਏ ਵਡਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸੋਚ 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਖਾਲਸਾ, ਭਾਈ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਠੀ, ਭਾਈ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖਸ ਨੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਡੈਲਸ-ਫੋਰਟਵਰਥ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ 48 ਅਧਿਆਪਕ ਉਚੇਚਾ ਪੁੱਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸੂਚ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਸੀ।

ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ: ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਖਨੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ 10ਵੀਂ ਨੇੜੇ ਔਬਾਲਾ ਸਹਿਰ ਵਿਖੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਹਨ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ 14 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਬ ਸਾਹਿਬ ਮੋਹਾਲੀ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਖੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਬ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਜਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਖਨੌਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ 10ਵੀਂ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਲਈ ਲੈਣਾ ਪਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡੇਰੇਦਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਮੀ ਭਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿੱਧਾ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਖਨੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਥਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ

ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੇਠ ਇਕਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਹੱਥ ਮਾਰੇ।

ਲਖਵਿੰਦਰ ਲੱਖਾ ਕਰੇਗਾ ਬਾਦਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ

ਪਟਿਆਲਾ: ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਉਸ ਸਮੇਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਆਉਣ ਉਪਰੰਤ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ 14 ਦੀ ਬਜਾਏ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

WEBSITE - DHOLRADIO.ORG

Dhol Radio

ਪ੍ਰਿੰਡ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਟੂਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG MUSIC24/7

LIVE CALLS → USA +1-951-824-6365
CANADA +1-604-210-1955

skype - DHOLRADIO.ORG

01 PM TO 3 PM, 9.30 PM TO 11.30 PM (IST)

LISTEN BY CALL → USA +702-489-0211
UK +44-20-3519-1210

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

\$25 2,500 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

Sant Attar Singh Ji
(1866 – 1927)

ਦਿਹ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹਮਾਰੀ ਕਾਸ਼ੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਦਿਹਾਂ ਚੋਰ ਮਤਿਰਾਸ਼ੀ।
ਸੇਖਰ ਗੁਨੀ ਕਵਿੰਦ ਗਿਆਨੀ। ਬੁੱਧਿਸਿੰਧੂ ਹੋਰੋ ਦਿਤ ਆਨੀ॥
(Ref:- Mahan Kosh by Bhai Kahan Singh 'Nabha')

Sant Teja Singh Ji
(1877 – 1965)

ਅਕਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ – ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਸੈਮੀਨਾਰ

Akal University - Guru Ki Kahsi
Damdama Sahib
Educational Seminars

WWW.BARUSAHIB.ORG

Chaired by Baba Iqbal Singh Ji

Friday 28 November 2014

5:00 PM Onwards
Krishna Center
965 East 3370 South,
Salt Lake City, Utah 84106

Saturday 29 November 2014

5:00 PM Onwards
Nishkam Sewa Gurudwara Sahib
4950 West Tonopah Dr.,
Glendale, AZ 85308

Wednesday 3 December 2014

5:00 PM Onwards
Flamingo Banquet Hall
3495 East Flamingo Rd.,
Las Vegas, NV 89121

Saturday 6 December 2014

5:00 PM Onwards
Venus Banquet Hall
20825 Sherman Way,
Winnetka, CA 91306

Sunday 7 December 2014

5:00 PM Onwards
Peacock Garden
23347 E. Golden Springs Dr.,
Diamond Bar, CA 91765

Saturday 13 December 2014

5:00 PM Onwards
Taj Mahal Cuisine of India
5416 California Ave.,
Bakersfield, CA 93309

Sunday 14 December 2014

5:00 PM Onwards
India's Oven
3035 W. Ashlan Ave.,
Fresno, CA 93722

Saturday 20 December 2014

5:00 PM Onwards
Sikh Gurudwara San Jose
3636 Murillo Ave.,
San Jose, CA 95148

Sunday 21 December 2014

5:00 PM Onwards
Raja Sweets
1275 Winton Ave.,
Hayward, CA 94545

Friday 26 December 2014

5:00 PM Onwards
Mirage Banquet Hall
2159 El Camino Ave.,
Sacramento, CA 95821

Sunday 28 December 2014

5:00 PM Onwards
The Taj Fine Indian Cuisine
1400 Whyler Rd.,
Yuba City, CA 95993

Sunday 4 January 2014

11:30 PM Onwards
Gurdwara Sahib Stockton
1930 South Sikh Temple Street,
Stockton, CA 95206

#BaruSahibHP

For Registration, Please Text: Ravideep Kaur Mukta 972-693-1077

Email: mukta@barusahib.org

No Registration Fees, Complimentary Dinner.

@kalgidhartrust

129 Value-based Rural Schools
Low Cost CBSE English Medium Schools

60000 Rural Students

2 Private Universities

6450 Villages

2 De-Addiction Centers

1 Mission

"In 2013,
127 Villages opted to be Liquor-Free
in Punjab, thanks to the consistent efforts
of Akal Academy Students"

THE KALGIDHAR SOCIETY - BARU SAHIB

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣਾ ਭੁੱਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਸੰਗਰੂਰ: ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਧੂੜ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਏ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ 17 ਵਰ੍ਹੇ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਬੁੱਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਵਾਰ 1997, 2001, 2007 ਤੇ 2013 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਪਿੰਡ ਬਡਰੂੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਕੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਵਾਰ ਇਹੋ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪਾਰਕ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਬੁੱਤ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ 17 ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਬੁੱਤ ਬਡਰੂੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ

ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਧੂੜ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਨ 2007 ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਬਡਰੂੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਤੱਕ

ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚ ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਾਰਕ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦੀ ਸਿਰਫ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ: ਢੀਂਡਸਾ

ਸੰਗਰੂਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਚੀਨ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਪਰ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਪਿੰਡ ਬਡਰੂੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਡਲ ਗ੍ਰਾਮ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਵਾਲੇ ਖੰਡਰ ਹੋਏ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬੁਰਜ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਸ. ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ।

ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਕ ਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੁੱਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਉਸ ਬੁਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ 13 ਨਵੰਬਰ 1776 ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਣਾ

ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਐਸੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਗੌਰਵਮਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ। ਪਿੰਡ ਬਡਰੂੱਖਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧੀ ਮਾਤਾ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ।

ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਇਮਾਰਤਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਹੋਰ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਾਂ ਇਥੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਂਭਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮੌਸਮ ਦੇ ਵਿਗੜਣ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਮਾਰਤ 100 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਾ ਵੱਲੋਂ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਕੇ ਕੀਮਤੀ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਂਭਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਕੋਠੀ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਪੁਰਾਤਨ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਖ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਵੀ ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਪਏ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀੜ 'ਤੇ ਸੰਨ 1666 ਦੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਰਿਆਸਤਾਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ, ਕਲਾਸੀਆ, ਨਾਭਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਜੀਂਦ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਪਿਆ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਹਾਰਾ ਮੁਸੱਵਰ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈਕੇ

ਬੁਢਾਪੇ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦੁਰਲਭ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗਦਰ ਲਹਿਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੁਕਾ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, 1857 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਿਆਂ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼ ਲਿਥੋ ਗਰਾਫਰ ਕੁਇਨ ਲੈਂਡਨ ਤੇ ਲੰਡਨ ਦੇ ਹੀ ਹੁਦਲਫ ਅਕਰਮਨ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਵੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਗਜ਼ਟ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 1857 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਏ ਹਨ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਨੌਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਬੁੱਲ ਫਜ਼ਲ ਦੀ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਕਬਰ ਦਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਸਮੇਤ 'ਆਈਨੇ ਅਕਬਰੀ' ਵੀ ਇਥੇ ਪਈ ਹੈ। ਢਾਈ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਤੇ ਸਵਾ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ

ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਪਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਆਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਾਜਾ-ਏ-ਰਾਜਦਾਨ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖ਼ਿਤਾਬ, ਜੋ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ।

ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ 45 ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਸਿਰਫ 19 ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਪਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਮਾਰਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੀਮਤੀ ਸਾਮਾਨ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਕੋਠੀ ਵਿਚ 35000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫਾਈਲਾਂ ਪੁਰਾਤਤਵ ਕੋਲ ਸਨ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਆਨਰ ਐਂਡ ਫਿਡੈਲਿਟੀ' ਰਿਲੀਜ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਆਗੂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਆਨਰ ਐਂਡ ਫਿਡੈਲਿਟੀ' ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ

ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ 'ਵਾਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ' ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਛੇਤੀ ਵਾਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ 1962 ਵਿਚ ਚੀਨ ਖਿਲਾਫ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਹਾਰ ਬਾਰੇ ਹੇਂਡਰਸਨ ਬਰੌਕਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਲਟ: ਹਾਈਕੋਰਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਤਵਾਰੀਖੀ ਫੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਿੱਤਲ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਸਿਬਲ ਵਾਲੇ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤਹਿਤ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। 16 ਮਾਰਚ 2009 ਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ

ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਫਸੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ-ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੂਨੀਅਰ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ (ਜੇ.ਈ.) ਦੇ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਵਾਂ ਖਰਚਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਤੌਤ ਲੱਭਣ ਲਈ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਜੇਈਜ਼ ਉਪਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਤਨਖਾਹ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਪੈਰਿਟੀ ਖਿੰਡਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਰਗ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੈਰਿਟੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭੂਮੀ ਤੇ ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਦੇ ਸਕੇਲਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਗੱਢੇ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਸਕੇਲਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਨਾਲ ਪਵੇਗਾ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਬੋਝ

ਸਿੰਜਾਈ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਵਿਭਾਗਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੇ ਅਰਧ-ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਭੂਮੀ ਤੇ ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਦੇ

ਬਰਾਬਰ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਪੈਰਿਟੀ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਰਿੱਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ 16 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਜਾਈ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਨੇ ਸਾਲ 1998 ਵਿਚ ਭੂਮੀ ਤੇ ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈ ਬਰਾਬਰ ਸਕੇਲ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਰਿੱਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿੱਟਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਜੇਈਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ 19 ਰਿੱਟਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਤਰਫੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮੀ ਤੇ ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਨਾਲ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਪੇਅ ਪੈਰਿਟੀ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਤੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੇ ਜੁਲਾਈ 2014 ਨੂੰ ਇਹ ਰਿੱਟਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਜ਼ (ਜੇਈਜ਼) ਨੂੰ ਇਕ ਜਨਵਰੀ 1986 ਤੋਂ ਭੂਮੀ ਤੇ ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਦੇ ਬਰਾਬਰ 2000-3500 ਤੇ ਇਕ ਜਨਵਰੀ

1991 ਤੋਂ 2200-4000 ਦੇ ਸਕੇਲ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਭੂਮੀ ਤੇ ਜਲ ਸੰਭਾਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜੇਈਜ਼ ਵਾਂਗ ਪਟੀਸ਼ਨਰਜ਼ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 3000-4500 ਰੁਪਏ ਤੇ 18 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 3700-5300 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਕੇਲ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੈਰਿਟੀ ਬਹਾਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਉਪਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਲੈਣ ਕਾਰਨ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਜ਼ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿੱਟਾਂ ਉਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅੱਠ ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਟੇਟਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 15 ਅਪਰੈਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦਿਨ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਉਤੇ ਠੱਗੀ ਦੇ ਦੋਸ਼

ਸਿੰਗਾਪੁਰ: ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਿੱਖ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਗਾਪੁਰੀ ਡਾਲਰ ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਿੱਲੋਂ (29) ਤੇ ਸੰਜੀਤ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ (34) ਨਾਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ 2010 ਵਿਚ ਜਾਅਲੀ ਚੈਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਠੱਗੀ ਮਾਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਡਿਟ ਲਈ ਇਕ ਝੂਠਾ ਵੇਚਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਰਕਮ ਇਕ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਸਪਲਾਇਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਬਾਰੇ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਇਕੋ ਦਿਨ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਤਰੀਕ 28 ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਤ ਜਨਵਰੀ (23 ਪੋਹ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਪੁਰਬ 23 ਪੋਹ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਮੱਲ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਰਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ 26, 27, 28 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਵੀ 28 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਦੀ ਹੋਰ ਤਰੀਕ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸੱਤ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ 23 ਪੋਹ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨਾਉਣ ਪਰ ਜੇਕਰ ਸੰਗਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰਪੁਰਬ 28 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਮਨਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸੱਤ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ

ਮਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਪੜਖੇੜੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਭੋਗ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੇਹਰਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੇਜ਼ ਲਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ

ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਸੀ। ਖਾਪੜਖੇੜੀ ਨੇ ਭੁੱਲ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੇਹਰਟਾ ਵਿਖੇ ਗੋਲਕ ਵਿਚ 101 ਰੁਪਏ ਭੇਟ ਕਰਨ ਤੇ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੂੜੇ ਵਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਜਾ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਗੋਦਾਮ ਵਿਚ ਗੁਟਕੇ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੂਹਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਲਿਖਤੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਜੂਠੇ ਬਰਤਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਮਗਰੋਂ 1100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਗ ਕਰਾ ਕੇ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲਿਖੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ

ਸਬਦਾਵਲੀ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸਬਦਾਵਲੀ ਨਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਕੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੁੱਢਾ ਜੌਹਤ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਟਰਸਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਬ ਸੁੱਖ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਬਾਰੇ ਆਈਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਰਸਟ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਸ਼ਮੀਰ ਭੇਜੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੀੜਤਾਂ ਤੱਕ ਨਾ ਪੁੱਜੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਉਜਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਸਾਰੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੀੜਤਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਹੈਸਟ-ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੱਖ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਆਗੂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਦ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਭੇਜੇ ਕੋਰੀਅਨ ਕੰਬਲ, ਕਾਲੀਨ, ਜੈਕਟਾਂ, ਪਸ਼ਮੀਨਾ ਸ਼ਾਲ, ਮੱਖਣ ਤੇ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਦਾ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਗਰਮ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਹੜ੍ਹ ਨੇ ਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ।

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹੜ੍ਹ-ਪੀੜਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਜੇ ਮਿਲਣ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਸਮਾਜਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਥਾਈਂ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸਦ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਾਮਾਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ

ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਕੁਝ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰਾਹਤ ਰਾਸ਼ੀ ਗਾਇਬ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 150 ਘਰ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲੀਆ ਮੋਟ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ ਛਾ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਮਲਬਾ ਵੀ ਚੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਹਨ ਉਥੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 500 ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਘਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੋ ਸਾਮਾਨ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੌਜੂਦ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੀਰਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਨਕਾਰੇ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਟਰੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਰ ਟਰੱਕ, ਉਸ ਟਰੱਕ ਵਿਚਲੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵੰਡੀ ਗਈ, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਫੋਟੋਆਂ ਸਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੀੜਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਾਸ਼ੀ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅਗਲੇ 5-7 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

H K TRANSPORT INC

Division of HK Incorporated

1401 West Ray St, Indianapolis, IN 46221

Ph: 317-408-3211, web: www.hktransportinc.com

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ, ਡਰਾਈ ਫਰੇਟ, 100% ਨੋ ਟੱਚ, ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੱਕ/ਟਰੇਲਰ, ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ 5000 ਡਾਲਰ ਸਾਈਨ-ਇਨ ਬੋਨਸ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ

92% ਫਲੈਟ ਡਿਸਪੈਚ
30 ਸੈਂਟ/ਗੈਲਨ ਤੱਕ ਫਿਊਲ ਡਿਸਕਾਊਂਟ
ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੇਲਰ
ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਇਰ ਰਿਬੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਹਰ 15 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਅਦਾਇਗੀ

ਡਰਾਈਵਰ ਲਈ

45 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ
95% ਲੋਡ ਯਾਰਡ 'ਚ ਹੁੱਕ ਐਂਡ ਡਰਾਪ
ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੱਕ
ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਟਰੱਕ
ਹਰ ਹਫਤੇ ਤਨਖਾਹ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ:

■ ਕਲਾਸ ਏ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇ ■ ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23 ਸਾਲ
■ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਓ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਕੁਲ 5 ਸਾਲ ਦਾ ਤਸਦੀਕਯੋਗ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ 'ਲੀਜ਼ ਟੂ ਬਾਈ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਪੰਪ 'ਤੇ ਫਿਊਲ ਰਿਬੇਟ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 317-408-3211

ਜਾਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.hktransportinc.com 'ਤੇ ਅਰਜੀ ਭਰੋ

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਇ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

**Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)**

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:

1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syانvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਅਕਸ

ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਅਕਸ ਬਣਿਆ ਮਿਸਾਲੀ ਆਗੂ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਪੇਨ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਏ.ਐਫ.ਪੀ. ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਮਾਰਕ ਹੱਟਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਬਾਅਦ ਸਟਰੈਚਰ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਅਤੇ ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਿਸਾਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਨਾਲ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਬੋਲੀਵੀਆ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ 8 ਅਕਤੂਬਰ 1967 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਦੀ ਉਮਰ 39 ਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਭਰ

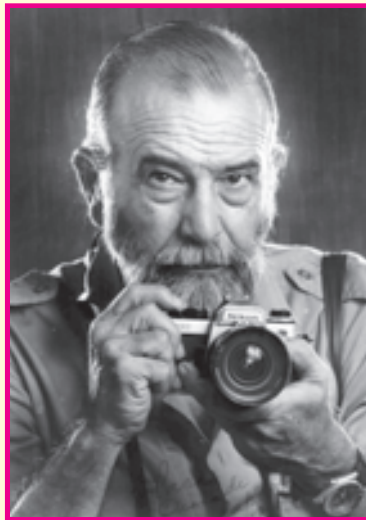

ਅਲਬਰਟੋ ਕੋਰਡਾ ਵੱਲੋਂ ਖਿੱਚੀ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਲ ਤਸਵੀਰ।

ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਕੋਰਡਾ ਨੂੰ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਮਿਲੇ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ।

ਉਂਜ, ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ 5 ਮਾਰਚ 1960 ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਫਰਾਂਸ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਜਹਾਜ਼ ਹਵਾਨਾ (ਕਿਊਬਾ) ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਬਤਾਜ਼ ਦੀ ਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਡੱਬ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ 136 ਸਵਾਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਕਿਊਬਾ

ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਰੱਖ ਕੇ (ਦੁਰ)ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਲਬਰਟੋ ਕੋਰਡਾ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਇਉਂ ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਰਤਣ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੋਰਡਾ ਨੇ 2000 ਵਿਚ ਵੇਦਕਾ ਕੰਪਨੀ 'ਸਮਿਰਨਫ' ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ

ਅਲਬਰਟੋ ਕੋਰਡਾ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ।

ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬੋਤਲਾਂ ਉਤੇ ਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੋਰਡਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ

ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਫੀਦਲ ਕਾਸਤਰੋ, ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਜਾਂ ਪਾਲ ਸਾਰਤਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਿਮੋਨ ਬੁਬੂਆ, ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਫੋਟੋ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ। ਉਥੇ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਬੱਸ ਕੁਝ ਕੁ ਸਕਿੰਟਾਂ ਲਈ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਅੱਗੇ ਤੱਕ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਲ ਝਪਕਦਿਆਂ ਹੀ ਕੋਰਡਾ ਨੇ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਲਈ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਬੋਤਲਾ ਜਿਹਾ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਕੋਰਡਾ ਨੇ ਸਿਰਫ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਰੱਖ ਲਈ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਟਿੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਰਡਾ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਉਸ ਵਕਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਚਿਹਰਾ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਲਈ। ਉਸ ਨੇ 'ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ' ਨਾਂ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਿਛੋਂ ਕੋਰਡਾ ਨੇ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਸਾਂਭੀ ਰੱਖੀ। ਫਿਰ ਫਰੇਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲਾ ਲਈ। ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣ ਗਿਆ।

-ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਆਖਰੀ ਸਲਾਮੀ...

ਅਮਰੀਕੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਨੂੰ ਬੋਲੀਵੀਆ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ, ਬੋਲੀਵੀਆ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ 8 ਅਕਤੂਬਰ 1967 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਮਰੀਕੀ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ 9 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅੱਗੇ ਚੇ ਗੁਵੇਰਾ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਟਰਾਫੀ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਏ.ਐਫ.ਪੀ. ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਾਰਕ ਹੱਟਨ ਨੇ ਖਿੱਚੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪ ਗਈ ਸਨ। ਹੁਣ ਸਪੇਨ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਛਪੀਆਂ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 29 ਨਵੰਬਰ 2014 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-144

ਤਖਤੇ-ਸ਼ਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ,
ਨੇਤਾ-ਅਫਰਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਲਈ ਮੇਵਾ ਹੈ।
ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ, ਜੁਲਮ, ਤਸੱਦਦ, ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਯਾਰੇ
'ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸੇਵਾ' ਹੈ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-142

ਕੋਰੇ ਘੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੈ ਸੀ
ਮਹਿਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ।
ਹਵਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਾਹ ਸੀ ਲੈਂਦਾ
ਪਾਣੀ ਰਹਿੰਦਾ ਠਰਿਆ।
ਤਤਕ ਭੜਕ ਨੇ ਮਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ
ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦਿੱਤਾ।
ਸੂਰਤ ਭਾਵੇਂ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ
ਪਰ ਸੀਰਤ ਤਾਈਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
-ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਇਹ
ਜਦੋਂ ਘੜੇ ਘੁਮਿਆਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸੀ।
ਪਿੱਲੇ ਘੜੇ 'ਚ ਠੰਡਾ ਮਿੱਠਤਾ ਪਾਣੀ
ਉਦੋਂ ਗਰੀਬ ਦਾ ਫਰਿਜ਼ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਸੀ।
ਜੇਠ-ਹਾਤ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਪੀ ਜਿਸ ਨੂੰ
ਰਾਹੀ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸੀ।
ਬੱਸ ਬਣੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਦਾ
ਜੋ ਕਦੇ ਸੋਹਣੀ ਤਾਈਂ ਅਜਮਾਉਂਦੇ ਸੀ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਕੱਚੇ ਘੜੇ ਤਾਂ ਕੱਚ ਹੀ ਕਮਾਉਣਾ
ਓੜਕ ਪੱਕੇ ਘੜੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ।
ਜਿਵੇਂ ਯਾਰੀ ਪੱਕੀ ਤੇ ਯਾਰ ਪੱਕੇ

ਇਵੇਂ ਕੱਚੇ ਰਹਿਣਾ ਆਖਰ ਕੱਚੇ।
ਆਖਰ ਪੱਕੇ ਘੜੇ ਦੀ ਕਦਰ ਹੀ ਪੈਣੀ
ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਮਰਨ ਤੱਕ ਹਰ ਇਕ ਦੀ
ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਹਾਣੀ।
ਫਰਿਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਸਾਫ ਤੇ ਠੰਡਾ
ਇਸ ਪੱਕੇ ਘੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

ਜਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੋਚ ਕਿਸੇ ਨੇ
ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੱਖੇ ਭਰ ਕੇ ਦਿੱਤੇ।
ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਨੂੰ
ਦੋ ਗਿਲਾਸ ਵੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਧਰੇ।
-ਹਰਮੀਕ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ
ਸਟਾਕਟਨ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਪਰਦੇਸ 'ਚ ਜੰਮੀ ਧੀ ਪੁੱਛੇ
ਇਹ ਕੀ ਐ 'ਰੈਡ ਬਾਲ' ਜਿਹਾ।
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੰਮੀ ਮਾਂ ਦੱਸੇ
ਧੀਏ, ਇਹ ਪਿੰਡ ਦਾ ਫਰਿਜ਼ ਹੈ।
ਇਕ ਦਾ ਕੋਈ ਇਕ 'ਓਨਰ' ਨਹੀਂ
ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਵਾਂਗ ਹੈ।
-ਗੁਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ
ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਘੜਾ, ਸਟੀਲ ਦਾ ਗਿਲਾਸ।
ਮਿਟਾਅ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਝੱਟ ਹੀ ਪਿਆਸ।
ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਦੀ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹੈ ਇਹ ਆਸ।
-ਇੰਦਰਜੀਤ ਮੰਗਾ
ਪਿਟਸਬਰਗ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ
ਪਾਣੀ ਘੜੇ ਦਾ ਚੰਗਾ ਜੀ।
ਫਰਿਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਘੜੇ ਦਾ ਪਾਣੀ
ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਠੰਡਾ ਜੀ।
-ਇਸ਼ਮੀਤ ਕੌਰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ।

ਮਾਸਟਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਦੇ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਪੱਤਰ ਛਪਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਬਾਰੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ 25 ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡ ਕੇ ਜ਼ਾਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਇੰਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਾਦ ਰਚੇਤਾ ਕੌਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਬੱਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਟਾਪਿਕ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੱਖ

ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ
ਫੋਨ: 408-634-2310

ਪੂਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵਕੀਲ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਨਾਲ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬਰੂ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖਫ਼ਾ ਹੋ ਗਏ, ਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਚਲੋ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਡੱਪਣ ਸਹੀ। ਮੈਂ ਉਹੀ ਨੁਕਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਖਲਾਕ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 'ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ' ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਪੈਸਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ 'ਸੱਚੇ ਵਪਾਰ' ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਸਾ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਖਲਾਕ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮੀ ਜਿਉਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲਕਾਂ ਬਣੇ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਗੋਲੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਇਹ ਸਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਸਿਆਸੀ 'ਚਿੱਟ' ਉਤੇ ਆਪਣਾ 'ਇਖਲਾਕੀ ਫਰਜ਼' ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਕੋਚ-ਵਸ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੰਗੜੇ ਅਤੇ ਉਸ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਲੱਖਾਂ ਬਦਕਿਸਮਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾਵਾਂਗਾ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਧਨ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਭਿਖ-ਮੰਗੀ, ਚੋਰੀ, ਡਾਕੇ, ਫਿਰੋਤੀ ਤੇ ਰਾਹ-ਜਨੀ ਜਿਹੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਕਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਇਖਲਾਕਹੀਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਕਾ ਹੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ। ਹਰ ਬਾਰ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ 'ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਐਨਾ ਬੋਲਾ' ਲਿਖ ਕੇ 'ਪੈਸੇ ਤੇ ਇਖਲਾਕ' ਦਾ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਢੁੱਕਵੀਂ ਨਹੀਂ। ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਸ ਪੂਰੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਜੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਇਖਲਾਕ ਦਾ ਤਾਂ ਇਥੇ ਉਕਾ ਕੋਈ ਭਾਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਉਸ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਲਿਆਉਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ 'ਇਖਲਾਕ' ਬਾਰੇ ਉਹ ਇੰਨਾ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਪਦਾਰਥ, ਭਾਵ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਚਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਮੰਨਦੀ

ਧਨ, ਧਰਮ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 38 ਵਿਚ ਛਪੇ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ‘ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਲਾਂਘਾ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਨ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਦੀ ਇਕ ਤੁਈ ਤੁਰ ਨਿਕਲੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਵਾਦ ਭਾਵੇਂ ਮਾਸਟਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਚੱਲਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਨ, ਧਰਮ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਉਭਰੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਡਾ. ਗੋਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਓ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਲੰਮੀ ਟਿੱਪਣੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪੁੱਜੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਰਤਾ ਕੁ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਡ-ਔਡ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ॥ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਜਾਈ ਲਖਿਆ॥ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਵੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥ ਇਥੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ, ਜਾਨਵਰ, ਬਨਸਪਤੀ, ਜਲ, ਧਰਤੀ, ਚੰਦ ਤਾਰੇ ਆਦਿ ਹਨ ਜੋ ਰਚਨਾ ਵਲੋਂ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਇਸੇ ਪਉਤੀ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਬੁੱਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਹੁਕਮ ਦਾ ਬੋਧ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਜੇ ਆਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ; ਭਾਵ ਜੇ ਆਕਾਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਚਲੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ॥ ਭਾਵ ਕਰਤੇ ਨੇ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਜਿਨਸੀ (ਪਦਾਰਥੀ) ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਥੋਂ? ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਬਰਫ ਤੋਂ ਪਾਣੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਵੰਦਵਾਦ ਦੇ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ। ਪਵਣੂ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥ ਲਿਖ ਕੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਾਂ 'ਨਾਮੁ' ਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਧਿਆਤਮਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ 'ਪਦਾਰਥ' ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ? ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਕਮਾਉਣ ਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਦੱਸਦਿਆਂ ਯੂਨਾਨੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਰਸਤੂ, ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਸੰਤ ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨ ਫਰੈਡ੍ਰਿਕ ਐਂਗਲਜ਼ ਤੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਅਰਸਤੂਵਾਦੀ ਕਿਹਾ ਨਾ ਕਬੀਰਵਾਦੀ, ਸਿੱਧਾ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਜਾ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ-ਬੋਧ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਤੰਗ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਗਰਦਾਨਣ ਦਾ ਪੈਂਤਤਾ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲੰਕਣ ਦੀ ਇਹ ਵਿਧੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਧੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੇ ਨਿਰਪੇਖ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ-ਨਾਨਕ ਜੋ ਕੇ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨਾ ਸੋਹੈ॥ ਭਾਵ ਜੇ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਜਾਂ ਕੁਤਰਕ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਫਸੇ, ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਕਿ ਪੁੰਜੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮਾਰਕਸ ਵਾਂਗੂੰ ਪੁੰਜੀ ਦਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਹ ਆਪ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਹੋਏ?

ਦਰਅਸਲ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਤਰਕਹੀਣ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਇਸ ਪ੍ਰਚਲਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੀਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੋ ਆਤਮ-ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਸੁਣੀਐ' ਤੇ 'ਮੰਨੈ' ਦੀਆਂ ਪਉਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਦੱਸੀ

ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਧੌਲੇ ਬਲਦ ਦੀ ਗਾਥਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ, ਤੇ ਨਾ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਹਉਮੈ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਣ ਕਿ ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਪੁੰਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਵੰਡ ਕੇ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਹੋਣ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਚਤੁਰਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਡਟਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਨਿਤਾਣੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਮੰਨਿਆ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ-ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਐਨੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਮੂਹ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਘਿਨਾਉਣਾ ਸਮਝਣ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਫਾਵੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਨ? ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਸਾਂਝੇ ਆਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਸਭ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਅਜੋਕੀਆਂ ਸਮ-ਖਿਆਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਉਏ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ? ਆਪਣੀ ਇਸ ਸੋਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸ ਦਇਆ, ਦਾਨ, ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ, ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਰਗੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਦਇਤਾ, ਕੰਜੂਸੀ, ਲਾਲਚ, ਬੇਸਬਰੀ, ਖੋਹ-ਖਿੰਜੀ, ਸਾਕਤਤਾ ਤੇ ਸਵਾਰਥ ਵਰਗੇ ਐਂਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹਾਮੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੌਲਿਕ ਲਿਖਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ

ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮੰਨਤਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤੇ ਨਾ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਤ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੂਝ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਧੰਨ ਹਨ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਕੋਹਿਨੂਰ ਹੈ।

ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮਿਲੀ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਇਸਾਈ ਮੱਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਦਾਨ, ਦਇਆ, ਸਬਰ, ਪਰਮਾਰਥ, ਸਰਬ-ਕਲਿਆਣ, ਮਿਲਵਰਤਣ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਰਗੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਸਰਬ-ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਤਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਫਿਊਡਲ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਦਰਾਂ ਯੂਟੋਪੀਆਈ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਜਗੀਰਦਾਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਥਾਰਥਕ ਉਪਲਭਧੀ ਲਈ ਕਿਰਤੀ ਇਨਕਲਾਬ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ-ਰਹਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਕਿਰਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਲਈ ਸਾਵੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਤਾਕਤ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਨੇਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਕਾਲੀਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਪਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਪਰਾਗਤ ਸਦ-ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਣਗੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਰਜਨਾਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਨਾ ਲਗਦਾ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਮ ਨਾ ਤੋੜਦੇ, ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਜੀਵਨ ਨਾ ਕੱਟਦਾ, ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਸਭ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਲਈ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਾ ਰੱਖਦਾ, ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰੁਕ ਕੇ ਯਤੀਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਬ 'ਚੋਂ ਦੁਆਨੀ-ਚੁਆਨੀ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰ ਨਾ ਪਲੋਸਦਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਉਮਰ ਭਰ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਜਾਇਬਘਰਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਨਾ ਛਾਣਦਾ; ਭਾਵ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਕੋਈ ਚਿੱਟ-ਕਾਲਰੀ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਸੌਖਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਤੱਥ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਬਾਰੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਛਪੇ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਆਪ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣ ਜੋ ਸਭ ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸਗੋਂ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਦੇ ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭੁਲੇਖਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਤੇ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਆਸ-ਅਰਾਈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬਾਨੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ ਜਗਤ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਭ ਪੀਰਾਂ, ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਹੀ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੁਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਿਖਤ ਲਿਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਿਟੇ ਤੇ ਮਿਟ-ਮਿਟ ਕੇ ਬਣੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਲੱਖਾਂ ਫਿਲਾਸਫਰ, ਕਰੋੜਾਂ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਦੇ ਸੱਤ ਕਬਨਾਂ ਦੀ ਈਨ ਭਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨਸ਼ਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਂਗ "ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ" ਤੇ "ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ" ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਹਰਫੇ-ਆਖਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੇ ਨਾ ਕਰੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੀ ਹਰਫੇ-ਆਖਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਯਕੀਨ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਦੇ ਗਲੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੈਂ ਆਪਣੀ 'ਜ਼ਮੀਰ' ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਮੇਰੀ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ 'ਜ਼ਮੀਰ' ਨੇ ਅਪਨਾਇਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਅਮੁਕ ਧਰਮਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ; ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇੰਨੇ ਸੱਚੇ ਤੇ ਉੱਚੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਕਰ ਕੋਈ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮੰਨਤਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤੇ ਨਾ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਤ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੂਝ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਧੰਨ ਹਨ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਕੋਹਿਨੂਰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਇਹ ਅੰਸ਼ ਮੈਂ ਕੋਈ ਵਕਤੀ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਖੋਜ ਪੁਸਤਕ 'ਟਰੂਥ ਅਬਾਵ ਆਲ' ਦਾ ਸਾਰ ਹਨ ਜੋ ਐਮੇਜ਼ਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ। ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ 'ਚੋਂ ਉਪਜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁੱਧੀਮਤਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦਾ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ 'ਜ਼ਮੀਰ' ਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੈਂ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿਦਵਾਨ ਰੂਸੋ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਰੂਸੋ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਰਥ, ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਘੁਮੰਡ (ਹਉਮੈ) ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜਜ਼ਬੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਟਕਰਾਉ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਰ ਨਾਂ ਦਾ ਚੌਥਾ ਤੱਤ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਤੱਤ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ 'ਐਨੂ-ਬੋਲਾ' ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਚੌਧਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ; ਭਾਵ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਆਪ ਤਾਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸੰਚਾਰ ਵਿਚ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਕ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਉਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਬ-ਉਚ ਤੱਤ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਲਵਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਕੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਕਰੋ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਵਿਵੇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਹਉਮੈਵਾਦੀ ਅੰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਸੰਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੂਸੋ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਰਾਹ ਸੁਖਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲੀ ਦੇ ਦੱਸਣ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖਾਇਆ ਸੀ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮ-ਸਤਿ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਸਬੰਧ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਅਲੰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਆਮ ਲੋਕ-ਯਾਨ ਵਿਚੋਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ ਵਿਚ 'ਅਲਾਹਣੀਆ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ। 'ਅਲਾਹਣੀਆ' ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਬੋਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਧੰਨ ਹੈ, ਸੱਚਾ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਹਰੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਮਰ ਦੀ ਪਿਆਲੀ ਭਰ ਗਈ, ਸਾਹ ਮੁੱਕ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪਿਆਰਾ ਮਿੱਤਰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੁਕਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਹ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਥੀ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਛੜ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਭ

ਪੰਨੂ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਪੰਧੈ ਲਾਇਆ

ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀ, ਸੱਜਣ-ਮਿੱਤਰ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਰੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਂ! (ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਮਾਂ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਮਾਂਵਾਂ ਧੀ-ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਅਸੀਸ ਹੀ ਇਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ 'ਤੈਨੂੰ ਮਾਂ ਕਦੇ ਯਾਦ ਨਾ ਆਵੇ' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਧੀ-ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਨਾ ਆਵੇ।) ਜਦੋਂ ਉਮਰ ਦੇ ਦਿਨ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਾਇਆ ਅਤੇ ਹੰਸ ਅਰਥਾਤ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਕਰਮ ਜੀਵ ਨੇ ਕਮਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਹਰੇ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਹੈ,

ਪੰਨੂ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ

ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਪੰਧੈ ਲਾਇਆ॥

ਮੁਹਲਤਿ ਪੁਨੀ ਪਾਈ ਭਰੀ

ਜਾਨੀਅਤਾ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥

ਜਾਨੀ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ

ਚੁੰਨੇ ਵੀਰ ਸਬਾਏ॥

ਕਾਇਆ ਹੰਸ ਬੀਆ ਵੇਛੋੜਾ

ਜਾਂ ਦਿਨ ਪੁੰਨੇ ਮੇਰੀ ਮਾਏ॥

ਜੇਹਾ ਲਿਖਿਆ ਤੇਹਾ ਪਾਇਆ

ਜੇਹਾ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ॥

ਪੰਨੂ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ

ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਪੰਧੈ ਲਾਇਆ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੭੯)

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੇ! ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਭ ਨੇ

ਕੂਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਹਰ ਬੋਝ-ਚਿਰਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਝੂਠਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਅਰਥਾਤ ਅਸੀਂ ਸਭ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਭ ਨੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਜ਼ਰੂਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਅਰਥਾਤ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੋਂ ਸਭ ਨੇ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ,

ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈਹੋ

ਸਭਨਾ ਏਹੁ ਪਇਆਣਾ॥

ਏਥੈ ਧੰਧਾ ਕੂੜਾ ਚਾਰਿ ਦਿਹਾ

ਆਗੈ ਸਰਪਰ ਜਾਣਾ॥

ਆਗੈ ਸਰਪਰ ਜਾਣਾ ਜਿਉ

ਮਿਹਮਾਣਾ ਕਾਹੇ ਗਾਰਬੁ ਕੀਜੈ॥

ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਦਰਗਹ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ

ਨਾਮੁ ਤਿਸੈ ਕਾ ਲੀਜੈ॥

ਆਗੈ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲੈ ਮੂਲੇ

ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਕਿਆ ਵਿਹਾਣਾ॥

ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਮਰਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈਹੋ

ਸਭਨਾ ਏਹੁ ਪਇਆਣਾ॥੨॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਜਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਬਹਾਨਾ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹੀ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇੱਕ ਸਦੀਵੀ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ, ਅਕਾਸ਼, ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਰਚਣਹਾਰਾ ਹੈ-ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਕੋਈ

ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮ-ਸੁਰਤਿ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਇੱਕ ਮਨ ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਢਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਢਾਹ ਕੇ ਫਿਰ ਸਿਰਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੰਮੁਖ ਸੋ ਬੀਐ

ਹੀਲਤਾ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੋ॥

ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ

ਸਾਚਤਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੋ॥

ਸਾਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ਅਲਖ ਅਪਾਰੇ

ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਆਇਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ ਹੈ

ਇਕ ਮਨਿ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ॥

ਢਾਹੇ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਆਪੇ

ਹੁਕਮਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੋ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੰਮੁਖ ਸੋ ਬੀਐ

ਹੀਲਤਾ ਏਹੁ ਸੰਸਾਰੋ॥੩॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਛੜ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਹਰ ਕੋਈ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਰੋਣਾ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਉਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਸਲੀ ਹੈ ਜੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਖਾਤਰ

ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਰੋਣਾ ਸਾਰਥਕ ਹੈ ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਖਾਤਰ ਜੋ ਰੋਵੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਅਰਥ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਖਾਤਰ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਨਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਨਾਸਵੰਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਵਾਧੂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ,

ਨਾਨਕ ਰੁੰਨਾ ਬਾਬਾ ਜਾਣੀਐ

ਜੇ ਰੋਵੈ ਲਾਇ ਪਿਆਰੋ॥

ਵਾਲੇਵੇ ਕਾਰਣਿ ਬਾਬਾ ਰੋਈਐ

ਰੋਵਣੁ ਸਗਲ ਬਿਕਾਰੋ॥

ਰੋਵਣੁ ਸਗਲ ਬਿਕਾਰੋ ਗਾਫਲੁ ਸੰਸਾਰੋ

ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਰੋਵੈ॥

ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕਿਛੁ ਸੁਝੈ ਨਾਹੀ

ਇਹੁ ਤਨੁ ਏਵੈ ਖੋਵੈ॥

ਐਥੈ ਆਇਆ ਸਭੁ ਕੇ ਜਾਸੀ

ਕੂੜਿ ਕਰਹੁ ਅਹੰਕਾਰੋ॥

ਨਾਨਕ ਰੁੰਨਾ ਬਾਬਾ ਜਾਣੀਐ

ਜੇ ਰੋਵੈ ਲਾਇ ਪਿਆਰੋ॥੪॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੭੯)

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਖਾ ਤੂੰਹੀ ਮੇਰਾ ਮੀਤੁ

ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ੫

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਖਾ ਤੂੰਹੀ ਮੇਰਾ ਮੀਤੁ॥

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਹੀਤੁ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪਤਿ ਤੂਹੇ ਮੇਰਾ ਗਹਣਾ॥

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਨਿਮਖੁ ਨ ਜਾਈ ਰਹਣਾ॥੧॥

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਖਾਨ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਿਉ ਤੁਮ ਰਾਖਹੁ ਤਿਵ ਹੀ ਰਹਨਾ॥

ਜੇ ਤੁਮ ਕਹਹੁ ਸੋਈ ਮੋਹਿ ਕਰਨਾ॥

ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹਾ ਤੁਮ ਬਸਨਾ॥

ਨਿਰਭਉ ਨਾਮੁ ਜਪਉ ਤੇਰਾ ਰਸਨਾ॥੨॥

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਨਵ ਨਿਧਿ ਤੂੰ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਰੰਗ ਰਸਾ ਤੂੰ ਮਨਹਿ ਅਧਾਰੁ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਸੋਭਾ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਰਚੀਆ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਓਟ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਤਕੀਆ॥੩॥

ਮਨ ਤਨ ਅੰਤਰਿ ਤੁਹੀ ਧਿਆਇਆ॥

ਮਰਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਿਆ ਇਕੁ ਏਕੈ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਟੇਕੈ॥੪॥

ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਉਸ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦੇ ਆਖਦੇ ਹਨ- ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਖਾ ਤੂੰਹੀ ਮੇਰਾ ਮੀਤ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਸਾਥੀ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ; ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪਤਿ ਤੂਹੇ ਮੇਰਾ ਗਹਣਾ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਪਤ ਹੈ, ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ; ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਨਿਮਖੁ ਨ ਜਾਈ ਰਹਣਾ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਖਾਨ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਲਾਲ ਹੈਂ, ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈਂ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਅਤਿ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇਂ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈਂ ਅਤੇ ਅਟਲ ਅਡੋਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਖਾਨ ਹੈਂ।

ਜਿਉ ਤੁਮ ਰਾਖਹੁ ਤਿਵ ਹੀ ਰਹਨਾ॥

ਜੇ ਤੁਮ ਕਹਹੁ ਸੋਈ ਮੋਹਿ ਕਰਨਾ॥

ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹਾ ਤੁਮ ਬਸਨਾ॥

ਨਿਰਭਉ ਨਾਮੁ ਜਪਉ ਤੇਰਾ ਰਸਨਾ॥੨॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਜੀ! ਮੈਂ ਉਹੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ; ਜ਼ੋਰੋ-ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀਓ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਧਰ ਹੀ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਵੱਸਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਤੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੀਭਾ ਨਾਲ ਜਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਨਵ ਨਿਧਿ ਤੂੰ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਰੰਗ ਰਸਾ ਤੂੰ ਮਨਹਿ ਅਧਾਰੁ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਸੋਭਾ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਰਚੀਆ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਓਟ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਤਕੀਆ॥੩॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨੌਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹੈਂ, ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਮੇਰਾ ਭੰਡਾਰਾ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਭੀ ਹੈਂ ਤੇ ਰਸ ਭੀ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਇਸ ਮੇਲ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ; ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰੀ ਸੋਭਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈਂ, ਮੇਰੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਓਟ ਤੇ ਆਸਰਾ ਹੈਂ।

ਮਨ ਤਨ ਅੰਤਰਿ ਤੁਹੀ ਧਿਆਇਆ॥

ਮਰਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਿਆ ਇਕੁ ਏਕੈ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਟੇਕੈ॥੪॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਤਨ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਸਿਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ; ਮਰਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਓ! ਇਹ ਅਗੰਮੀ ਭੇਤ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਲੱਭਿਆ ਹੈ; ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਿਆ ਇਕੁ ਏਕੈ, ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਇਕ ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ; ਹੇ ਨਾਨਕ! ਉਸ ਸੇਵਕ ਦੇ ਲਈ ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਫੋਨ: 916-687-3536

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ

ਦਿਵਾਨੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨੀ

ਦਿਵਾਨੀ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਦਿਵਾਨੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਾਰੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਰਥ ਦੇਵੇਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਹੈ- ਝੱਲੀ, ਕਮਲੀ, ਬਾਵਰੀ।

(1) ਹਉ ਫਿਰਉ ਦਿਵਾਨੀ ਆਵਲ ਬਾਵਲ ਤਿਸੁ ਕਾਰਿਣ ਹਿਰ ਢੋਲੀਐ॥ (ਪੰਨਾ ੫੨੭)

ਪਦ ਅਰਥ: ਦਿਵਾਨੀ- ਕਮਲੀ। ਢੋਲੀਐ- ਢੋਲਾ, ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ। ਆਵਲ ਬਾਵਲ- ਝੱਲੀ, ਬਾਵਰੀ।

ਅਰਥ- ਮੈਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਝੱਲੀ ਹੋਈ ਫਿਰਦੀ ਹਾਂ।

(2) ਸਾਸੁ ਦਿਵਾਨੀ ਬਾਵਰੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸੰਕ ਟਲੀ॥ (ਪੰਨਾ ੯੩੧)

ਪਦਅਰਥ: ਸਾਸੁ- ਮਾਇਆ। ਦਿਵਾਨੀ- ਕਮਲੀ। ਬਾਵਰੀ- ਬਾਵਲੀ, ਝੱਲੀ। ਸਿਰ ਤੇ- ਸਿਰ ਤੋਂ। ਸੰਕ- ਸਹਿਮ।

ਅਰਥ- ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈਣ ਦਾ ਇਹ ਲਾਭ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨੱਕ-ਨਮੂਜ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਮੌਤ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭਰ ਟਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੀਵਾਨੀ: ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਦੀਬਾਨ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਅਰਥ ਹੈ- ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਹਰੀ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

ਕੈ ਜਾਨੈ ਆਪਨ ਧਨੀ

ਕੈ ਦਾਸੁ ਦੀਵਾਨੀ ਹੋਇ॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੭੩)

ਪਦਅਰਥ: ਸਾਰੀ- ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਅੱਗ। ਕੈ- ਜਾਂ ਤਾਂ। ਆਪਨ ਧਨੀ- ਖੁਦ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ। ਕੈ- ਜਾਂ ਫਿਰ। ਦਾਸੁ- ਹਰੀ ਦਾ ਭਗਤ।

ਅਰਥ-ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੇਕ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਹੇ ਕਬੀਰ! ਆਖ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ

ਦਾ ਢੰਗ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਭਗਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬੁਲ, ਬਾਬੁਲ, ਬਾਬੁਲਿ ਬਾਬੁਲਾ ਅਤੇ ਬਾਬੋਲਾ

ਬਾਬੁਲ: ਸਬੰਧ ਕਾਰਕ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੰਨਾ ੯੩੫ ਉਤੇ 'ਬਾਬੁਲ ਕੈ ਘਰਿ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੰਧੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਅਰਥ- ਬਾਬੁਲ ਦੇ, ਪਿਤਾ ਦੇ।

ਬਾਬੁਲ: ਪੁਲਿੰਗ, ਨਾਂਵ, ਇੱਕਵਚਨ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ੭੭੮ ਉਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਅਰਥ- ਪਿਤਾ।

ਬਾਬੁਲਿ: ਕਰਤਾਕਾਰਕ, ਇੱਕਵਚਨ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ੭੬੪ ਉਤੇ 'ਬੁਬੁਲਿ ਦਿਤਤੀ ਦੂਰਿ' ਤੁਕ ਨੰਬਰ ੧ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਅਰਥ ਹੈ- ਬਾਬੁਲ ਨੇ, ਪਿਤਾ ਨੇ।

ਬਾਬੁਲਾ: ਸੰਬੋਧਨਕਾਰਕ, ਇੱਕਵਚਨ, ਪੁਲਿੰਗ ਹੈ। ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ ੭੮ ਅਤੇ ੭੯ ਉਤੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰਥ- ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ!

ਬਾਬੋਲਾ: ਇਹ ਸ਼ਬਦ ੩ ਵਾਰੀ ਪੰਨਾ ੭੮ ਅਤੇ ੭੯ ਉਤੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਆਕਰਣਕ ਬਣਤਰ ਤੇ ਅਰਥ 'ਬਾਬੁਲਾ' ਸ਼ਬਦ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ ਪਰ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮਾਤਰਾ ਲੱਥਾ ਹੈ।

{ਬਾਬੁਲਾ= ਬਾ(੨)+ਬੁ(੧)+ਲਾ(੨)=੫ ਮਾਤਰਾਂ}

{ਬਾ

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸੋਚ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਹਉਮੈ ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਡੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਿੱਮ ਨੂੰ ਕਦੀ ਪਤਾਸੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਤੀਰਥੀਂ ਨਹਾਉਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਤਨ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਏ। ਟਿੱਡੇ ਨੂੰ ਅੱਕ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਲੂ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 916-478-1640

ਕੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜਿਆ ਬੀਅ ਨਹੀਂ ਉਗਦਾ, ਕਰੀਰ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਰੂਹ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੂਠ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੁੱਕੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਾ ਛਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰੀਂ ਜੀਣਾ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ, ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ। ਤਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਮਿਟ ਜਾਏਗੀ, ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਮਿਟਾਉਗੇ? ਢਿੱਡ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਕਲ ਛੋਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਮਨੀ ਹੈ, ਜ਼ਹਿਰ ਵੰਡਣਾ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਬੂਠ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਮੈਲ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਚੀ ਆਸ, ਵੱਡਾ ਸਰਾਪ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਤੁਰ ਪਏ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਪਿਆਸ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਇਕ ਭਟਕਣ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਮੋਕਸ਼ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਕ ਰਸਤਾ ਹੈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ, ਮੁਕਤੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ ਭੈਅ ਤੋਂ, ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਭੈਅ ਕਿਸ ਤੋਂ, ਹੰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ? ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ? ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ? ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਕ ਕਿਰਨ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਤੀਕਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੌੜਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਆਪ, ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ, ਆਪਣੀ ਪਿਆਸ, ਆਪਣੀ ਉਲਝਣ ਮਿਟ ਜਾਏਗੀ, ਜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਜਾਉਗੇ।

ਮਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਮਰਪਣ ਹੈ। ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ, ਚੇਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸ਼ਿਸ਼ਤਵ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਸਤਰ, ਚੇਲਾ, ਪਾਠ, ਅਭਿਆਸ, ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਤੁਹਾਡਾ ਹੰਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਜੋ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਮੰਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਵੇਗਾ? ਬੁੱਧੀ-ਬਿਬੇਕ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਸਮਰਪਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ? ਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਨ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਮਰਪਣ ਹੈ। ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਸ਼ਰਧਾ, ਚੇਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸ਼ਿਸ਼ਤਵ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਸਤਰ, ਚੇਲਾ, ਪਾਠ, ਅਭਿਆਸ, ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਤੁਹਾਡਾ ਹੰਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਜੋ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਮੰਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਵੇਗਾ? ਬੁੱਧੀ-ਬਿਬੇਕ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਸਮਰਪਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇਗਾ? ਸਿੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਨ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੱਸ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਬੱਸ ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹੈਂ।

ਸਿੱਛੀ ਸੁਰਤਿ ਅਨਾਹਦਿ ਵਾਜੈ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ॥

(ਰਾਮ ਕਲੀ ਮਹਲਾ 1, ਪੰਨਾ 907)

ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥

ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥ (ਜੁਪਜੀ)

ਜਿਉ ਪਸਰੀ ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਜੋਤਿ॥

ਤਿਉ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ ਓਤਿ ਪੋਤਿ॥

(ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ 4, ਪੰਨਾ 1177)

ਰਚਨਹਾਰਾ ਸਮਰਪਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਿੱਜ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾਉ।

ਹਉਮੈ ਬੂਝੈ ਤਾਂ ਦਰੁ ਸੂਝੈ॥

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਕਥਿ ਕਥਿ ਲੂਝੈ।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੁ॥

ਜੇਹਾ ਵੇਖਹਿ ਤੇਹਾ ਵੇਖੁ॥

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ‘ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ’ ਕਰਦਾ ਨਾਨਕ ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ‘ਜੇ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ’, ਬੱਸ ਇਹੀ ਸਮਰਪਣ ਹੈ। ਗੁਆਉਗੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ, ਮਿਲੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ। ਜੇ ਮੈਂ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਕੁਝ ਪੁੱਤਾ ਹਾਂ। ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ, ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਤਣਾਉ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ, ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਭ ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਰਹਿਮਤ, ਮੇਰਾ ਸਮਰਪਣ।

ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੇ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ਲੇ ਛਾਡਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ॥

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 9)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨਉ॥

ਯਾ ਭੀਤਰਿ ਜੋ ਰਾਮੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਸਾਚੇ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੈ॥ਰਹਾਉ॥

ਇਹ ਜਗੁ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿ ਕਹਾ ਐਭਾਨੈ॥

ਸੰਗਿ ਤਿਹਾਰੈ ਕਛੁ ਨ ਚਾਲੈ ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਲਪਟਾਨੈ॥

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੇਉ ਪਰਹਰਿ ਹਰ ਕੀਰਤਿ ਉਰਿ ਆਨੈ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਭ ਹੀ ਮੈ ਪੂਰਨ ਏਕ ਪੁਰਖ ਭਾਗਵਾਨੈ॥

(ਰਾਗੁ ਬਸੰਤ, ਹਿੰਡੋਲ ਮਹਲਾ 9)

ਬੋਝੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਰੱਖੇ, ਜਿਥੇ ਲੈ ਜਾਏ, ਜਾ ਰਹੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਸੀ, ਉਹੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਰਹੇ; ਸਗੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਮਿਲ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਤਣਾਉ। ਜੋ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਤਣਾਉ। ਪਾਗਲਪਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਰੇਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕਰੇਗੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਚ ਅੰਦਰ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਲੜਨਾ ਸੰਸਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੇਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੇ। ਹੁਕਮੀ ਹੋ ਗਏ, ਅੰਦਰ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਤਿਆਗ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਉਚਾਈ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ‘ਮੈਂ’ ਤਾਂ ਕੰਧ ਹੈ। ਤੂੰ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਝੁਕਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਝੁਕਣ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪ੍ਰੇਮ ਜਦੋਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਜਦ ਕੁਝ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਮਰਾਟ ਹੈ, ਹੰਕਾਰੀ ਭਿਖਾਰੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਣ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਹੰਕਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ।

ਫੱਗਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਾਂਗ ਨਿੱਘਾ-ਨਿੱਘਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ। ਕੋਸਾ-ਕੋਸਾ, ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ, ਨਸ਼ਿਆਇਆ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਮਨ ਆਨੰਦਤ

ਸੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਇਕ ਪਲ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ, ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸੌਂਦੇ ਜਾਗਦੇ, ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ; ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਘੜੀ, ਹਰ ਤਰਫ਼ ਪਤਨੀ ਦਾ ਹੀ ਚਿਹਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ ਇਹ।

ਮਨ ਦੇ ਕਲੋਸ਼, ਮਨ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੇ ਉਦੋਂ ਘੇਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪੇਕੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਜੀਵਾਂਗਾ? ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ? ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਮਨ ਦਾ ਦਵੰਦੇ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਆਤਮਾ ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, ਪਤਨੀ ਨੇ ਬੁਚਕਾਰਿਆ। ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਬੇਚੈਨ ਮਨ ਨਾਲ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕੀਤਾ। ਰਾਤ ਆਈ, ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਨਹਿਰ ਗਈ। ਰਾਤ ਦੀ ਇਕੱਲ ਨੇ ਸੌਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ- ਜੇ ਉਸ ਬਿਨ ਮੇਰਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਬੇਚੈਨ ਹੋਵੇਗੀ, ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਵਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ। ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੇਕੇ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਮਾਰਨਗੇ। ਲਗਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਹਾੜੇ ‘ਤੇ ਪੈਰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ।

ਰੋਂਦੇ-ਕੁਰਲਾਉਂਦੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ। ਦਿਨੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਉਦਾਸ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਹਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਉਂਕੇ ਸਨ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਖਿੜੇ ਸਰੋਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਮੁਰਝਾਏ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਅੱਖੇ ਹੋ ਕੇ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਰਿਆ। ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਸਬਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਪਰਨਾ ਰੱਖ, ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਸੋਚਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾ ਮਿਲਾਂ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਦੇ-ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨੇਰਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਤੀ ਕਿਸਮਤ, ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪੜਛਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੱਪੜੇ ਭਿੰਨ ਗਏ ਸਨ। ਧਰਵਾਸ ਹੋਇਆ, ਪਤਨੀ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਬੱਤੀ ਜਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬੇਚੈਨ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬੱਤੀ ਜਗਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਘਰ ਦਾ ਬੁਰਾ ਬੰਦ ਸੀ। ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕੀਤੀ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ, ਬਨੇਰੇ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਰੱਸੀ ਹੇਠਾਂ ਲਟਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੇਖਿਆ...ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖੀਵੇ ਹੋਏ ਨੇ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਫੜ ਚੁਬਾਰੇ

ਵੱਲ ਧਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪਤਨੀ ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, “ਤੁਸੀਂ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਭਿੰਜੀ ਇਸ ਕਾਲੀ-ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ?” ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ।

“ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਭੋਲੀ ਨਾ ਬਣ। ਤੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵਾਂਗਾ।” ਪਤੀ ਬੋਲਿਆ।

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਉਪਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ? ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੰਦ ਨੇ।” ਪਤਨੀ ਬੋਲੀ।

“ਤੂੰ ਚੁਬਾਰੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਸੀ ਲਟਕਾਈ। ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਖਰਾ ਨਾ ਕਰ।” ਪਤੀ ਬੋਲਿਆ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੱਸੀ ਨਹੀਂ ਲਟਕਾਈ।” ਪਤਨੀ ਬੋਲੀ।

“ਚੱਲ ਦੇਖ, ਐਵੇਂ ਬੂਠ ਨਾ ਬੋਲ।” ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਉਹ ਬਨੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ।

ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੀ। ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਰੱਸੀ ਸਮਝ ਚੁਬਾਰੇ ‘ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਲਾ ਮੋਟਾ ਸੱਪ ਸੀ ਜੋ ਚੁਬਾਰੇ ਦੇ ਬਨੇਰੇ ਨਾਲ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਲਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਪ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।” ਪਤਨੀ ਬੋਲੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।” ਪਤੀ ਬੋਲਿਆ।

“ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨਾ ਧਿਆਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਵੋ, ਜਿੰਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮੈਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋ; ਉਸ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਨਾਲ ਕਰ ਲਵੋ, ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਤੀ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਏਗੀ।” ਪਤਨੀ ਨੇ ਤਾਹਨਾ ਮਾਰਿਆ।

ਪਤਨੀ ਦਾ ਹੱਥ ਛੱਡ ਉਹ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਮਹਾਤਮ ਹੋਇਆ, ਰਾਮਾ ਨੰਦ ਭਗਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ। ਜੀਵਨ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜੀਵੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵਿਚ। ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਨੱਸਣਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਤਰਨਾ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ।

ਜਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਜੋ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਬਿਰਕ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੀਰਤਨ ਉਤਸਵ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ ਦਾ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਸ਼ੇਸ਼ੂਟ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ

ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਸੀ ਭਰਿਆ। ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਚੰਨ ਚਾਨਣੀ ਤੱਕ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਸੀ ਠਰਿਆ। ਠੰਢੀ-ਠੰਢੀ ਪੌਣ ਪੂਰੇ ਦੀ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਨਸ਼ਿਆਈ ਜਾਵੇ। ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਗੈਬੀ ਤਾਕਤ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰ ਬੁਲਾਈ ਜਾਵੇ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਦੀ-ਤੁਰਦੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਮੈਂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ। ਪੱਤਣ ਉਤੇ ਰੇਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿੱਪੀਆਂ ਘੋਗੇ ਕਿਸੇ ਖਿਲਾਰੇ। ਚੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਰੇਤ ਦੇ ਜ਼ੌਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਕੇ ਹੀਰਿਆਂ ਵਾਂਗਰ ਦਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਆਹਲਣਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਸਭ ਸੰਸਾਰ। ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਚਲਾਵਣ ਵਾਲਾ ਜਾਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਦੂਰੋਂ ਕਿਧਰੋਂ ਨਾਲ ਹਵਾ ਦੇ ਫਿਰ ਦਿੱਤੀ ਮੈਨੂੰ ਵਾਜ ਸੁਣਾਈ। ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਈ ਗਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕੋਈ ਜੋਤ ਇਲਾਹੀ।

ਡੋਰ ਪਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਉਸ ਪਾਸੇ ਲੈ ਗਈ। ਆਪੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਜੁੜ ਗਏ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਬਹਿ ਗਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਰਾਗ ਆਸਾ ਦਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰਾ ਅਜਬ ਨਜ਼ਾਰੇ। ਠੰਢੀ-ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਰੁਮਕਦੀ ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਜਾਵੇ ਬਲਿਹਾਰੇ।

ਇਕ ਫਕੀਰ ਰਬਾਬ ਵਜਾਵੇ ਦੂਜਾ ਗਾਵੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ। ਬਾਣੀ ਸੁਣਦਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ। ਜਦ ਬਾਬੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ- ਸੋ ਕਿਉਂ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ॥

ਉਸ ਤੋਂ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਵਾਂ- ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ॥

ਅੰਦਰੋਂ ਸੀ ਮੈਂ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸਾਰੀ ਟੁੱਟ ਕੇ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਵਿਚ ਭਿਜ ਗਈ ਸੀ ਮੈਂ ਪਿਆਸੀ ਰੂਹ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵੜ ਗਈ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਐਸੀ ਨਜ਼ਰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਪਾਈ ਮੈਂ ਵੀ ਨੂਰੋ-ਨੂਰ ਹੋ ਗਈ।

ਲਗਨ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਐਸੀ ਲੱਗੀ ਮੈਂ ਰੱਬੀ ਸੰਗੀਤ ਬਣ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਮੁਰਦੇ ਤੋਂ ‘ਸੁਰਜੀਤ’ ਬਣ ਗਈ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ

ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਆਰ ਬੰਦੇ

ਨਿਰਾ ਨੂਰ ਏ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ, ਨੂਰੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜੋਤ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੀ। ਏਹੋ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੋਗਾਤ ਰੱਬੀ, ਠੰਢ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ‘ਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ। ਸਰਬ ਰੋਗ ਦਾ ਦਾਰੂ ਏ ਦਾਤ ਬਾਣੀ, ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਦੇ ਦੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੀ। ਏਹੋ ਸਰਬ ਕਲਿਆਣ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ, ਬੋਝੇ ਡੁੱਬਦੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਲੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੱਲੇ, ਲਵੀਂ ਦੁੱਖ ਤੇ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰ ਬੰਦੇ। ਲੈ ਕੇ ਚਾਨਣਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਤੋਂ, ਲਵੀਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਆਰ ਬੰਦੇ।

ਬਾਣੀ ਆਖਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ, ਉਚਾ ਆਪਣਾ ਕਰੀਂ ਕਿਰਦਾਰ ਬੰਦੇ। ਬਚਣਾ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਲੋਭ ਮੋਹ ਤੋਂ, ਨਾ ਹੀ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਕਦੇ ਹੰਕਾਰ ਬੰਦੇ। ਨੇਕੀ ਨਿਮਰਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤਿਆਗ ਸੇਵਾ, ਕਰਨਾ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਵਿਹਾਰ ਬੰਦੇ। ਹੱਕ ਖੋਹ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ, ਕਰੀਂ ਕਿਰਤ ਤੇ ਸੱਚ ਵਾਪਾਰ ਬੰਦੇ।

ਭਾਗੋ ਵਾਂਗ ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਣਾ, ਬਣੀ ਲਾਲੇ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਧਾਰ ਬੰਦੇ। ਲੈ ਕੇ ਆਸਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ, ਲਵੀਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਆਰ ਬੰਦੇ।

ਬਚਣਾ ਦੱਸਦੀ ਏ ਮਕਰ ਫਰੇਬ ਪਾਸੋਂ, ਕਰਨਾ ਦੱਸਦੀ ਸਦਾ ਉਪਕਾਰ ਬਾਣੀ। ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਕੂੜ ਤੇ ਕਪਟ ਧੰਦਾ, ਦੱਸੇ ਧਰਮ ਤੇ ਕਰਮ ਕਿਰਦਾਰ ਬਾਣੀ। ਅਮਲਾਂ ਉਤੇ ਨਿਬੜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ, ਦੱਸਦੀ ਸੱਚ ਤੋਂ ਉਪਰ ਆਚਾਰ ਬਾਣੀ। ਇੱਕੋ ਨੂਰ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਜੱਗ ਸਾਰਾ, ਕਰਨਾ ਸਭ ਦਾ ਦੱਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਬਾਣੀ। ਛੱਡ ਕੇ ਫੋਕੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਚੌਧਰਾਂ ਨੂੰ, ਸਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੁਧਾਰ ਬੰਦੇ। ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ, ਲਵੀਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਆਰ ਬੰਦੇ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਤੇ ਬਾਣੀ ‘ਤੇ ਟੇਕ ਲਾਈ, ਉਹ ਹੀ ਸੁੱਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਾਣਦੇ ਨੇ। ਖਲਕਤ ਰੱਬ ਦੀ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨ ਸੇਵਾ, ਰਾਣਾ ਰੰਕ ਬਰਾਬਰੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਮੰਗਦੇ ਭਲਾ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਜੱਗ ਉਤੇ, ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ‘ਹਰੀ’ ਪਛਾਣਦੇ ਨੇ। ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਤੋਂ ਜਿੰਦ ਨੇ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ, ਛਾਤੀ ਜਾਬਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਤਾਣਦੇ ਨੇ। ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਦਕ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇਵਾ, ਧਰਮ ਕਰਮ ਤੋਂ ਜਿੰਦਗੀ ਵਾਰ ਬੰਦੇ। ਲੜ ਲੱਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ, ਲਵੀਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਆਰ ਬੰਦੇ।

ਤੱਕਣੀ ਇਕ ਓਕਾਰ ਦੀ ਓਟ ਹਰਦਮ, ਕਿਧਰੇ ਪੂਜੀਂ ਨਾ ਮੜ੍ਹੀ-ਮਸਾਣ ਬੰਦੇ। ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਪਾਠ ਪੂਜਾ, ਇਹ ਹੈ ਨੇਰੂ ਤੇ ਨਿਰਾ ਅਗਿਆਨ ਬੰਦੇ। ਮਿਲਦਾ ਫਲ ਨਾ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ, ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਅਮਲਾਂ ਦਾ ਪੱਲੇ ਸਾਮਾਨ ਬੰਦੇ। ਕਰਨੀ ਉਤੇ ਨਿਬੜਾ ਹੈ ਅੰਤ ਹੋਣਾ, ਇਹ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਬੰਦੇ। ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਕਦੀ ਹਟਣਾ, ਬਣ ਕੇ ਸੱਚ ਦਾ ਸ਼ਾਹਸਵਾਰ ਬੰਦੇ। ਲੈ ਕੇ ਚਾਨਣਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਤੋਂ, ਲਵੀਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਆਰ ਬੰਦੇ।

-ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ: 604-502-7151

ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਦਾ ਮਘਦਾ ਸੂਰਜ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ-3

ਆਖਰੀ ਉਦਾਸ ਘੜੀਆਂ

28ਵੀਂ ਬਰਸੀ 'ਤੇ

(1939 ਤੋਂ 1986)

1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸਭਾ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਪਲ ਦੋ ਪਲ ਮਿਲੇ ਹੋਈਏ। ਉਂਜ ਉਹਦੀ ਖ਼ਬਰਸਾਰ ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਨਵੰਬਰ 1986 ਵਿਚ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਦਾ ਸੱਚ ਨਾ ਆਇਆ, ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਤੇ ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਸ ਦੇ ਹਮਸਫਰ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਘਾਰੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ।

ਉਦਾਸੀ ਆਏ ਸਾਲ ਦਿੱਲੀ, ਕਾਨਪੁਰ, ਕਲਕੱਤੇ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸੱਦੇ ਤੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ। 1986 ਵਿਚ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਪ੍ਰੋ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 905-799-1661

ਉਹ ਦੁੱਚਿਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਫਿਰ ਜੱਕੋ-ਤਕੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਪੱਗ ਦਾੜੀ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰਕੂ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਭੱਦੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਬੀੜੀਆਂ ਸੁੱਟੀਆਂ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਧੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਗੱਡੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਦਾਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਕਰ ਲਈ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਇਆ।

ਅਕਤੂਬਰ 1986 ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਭੇਜੋ। ਗੱਡੀ ਦੇ ਸਫਰ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਉਹ ਸਹਿਮਤੀ ਭੇਜਣ ਲਈ ਫਿਰ ਦੁੱਚਿਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਅਣਹੋਣੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦੀ ਖਿੱਚ ਸੀ। ਆਖਰ ਉਸ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ

ਇਸਤਿਹਾਰ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਲੈ ਪਤੰਦਰਾਂ ਨੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਾਂ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।”

ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ 3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸ਼ਰਾਬ ਨੀ ਪੀਣੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਾ ਛੱਡੀ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਆਉਂਦਾ।” ਘਰ ਦੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਠ-ਨੌਂ ਦਿਨ ਉਹਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਕਦੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਜਾਣਾ, ਕਦੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਮਾਨ ਬੈਗ ਵਿਚ ਪੈਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਧੀ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਜ਼ਬ ਉਹਦੇ ਤੁਰਨ 'ਚ ਅੱਧਾ ਕੁ ਘੰਟਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਬੇਟੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਬੈਗ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਨੀ ਜਾਣਾ।” ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਬੋਲੀ, “ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਨਾ ਜਾਹ, ਖੇਡਾਂ ਨਾ ਕਰ। ਇਹ ਕੋਈ ਬੰਦਿਆਂ ਆਲੀ ਗੱਲ ਐ?” ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਘਰ 'ਚ ਨਿੱਕੀ-ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਦਾਸੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਤਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ਉਹ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਨੂੰ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤਕ ਜਗਾ ਦੇਣਾ।” ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਧੀ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਅੰਦਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਪਾਪਾ ਜੀ ਕੀ ਹੋ ਗਏ?” ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਬੇਟੇ! ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮਸਾਂ ਬਚ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਪਤਾ ਨੀ ਕੀ ਹੋਊਗਾ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੇਟੇ, ਮੇਰਾ ਘਰੋਂ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨੀ ਕਰਦਾ।” ਧੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਫੜਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੁ ਘੁੱਟਾਂ ਪੀਤੀਆਂ ਤੇ ਘੜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਇਹ ਬੱਸ ਤਾਂ ਨੰਘ ਗਈ, ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਬੱਸ ਤੇ ਜਾਊਂ, ਜਾਹ ਪੁੱਤ ਦੇਖ ਕੇ ਆ ਜਿਹੜੀ ਮਾਹਾਂ ਦੀ ਦਾਲ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਉਹ ਪਈ ਐ?” ਉਸ ਨੇ ਮਾਹਾਂ ਦੀ ਦਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਆਂਡੇ ਪੁਆ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਤੇ ਅਗਲੀ ਬੱਸ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਲਈ ਗੱਡੀ ਜਾ ਫੜੀ। 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਲਈ ਰੋਟੀ ਪਕਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਰਾਤ ਦੀ ਗੱਡੀ ਆ ਜਾਵੇ। 5 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਵੀ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਦੀ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਆਇਆ। 6 ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਵੀ ਲੰਘ ਗਿਆ। 7 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਅੱਜ ਤਾਂ ਬੇਡੇ ਭਾਪੇ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ

ਈ ਰਾਤ ਆਲੀ ਗੱਡੀ ਆ ਜਾਣੈ।”

ਧੀਆਂ ਨੇ ਭਿੰਡੀਆਂ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਬਣਾਈ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਪੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਬੀ ਨੇ ਭਾਪੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਆਟਾ ਚੁੱਕ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਆਪੇ ਆਏ ਤੇ ਰੋਟੀ ਬਣਾ ਦੂੰ।”

ਪਰ ਭਾਪੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤਾਰ ਆਈ ਕਿ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਮਨਵਾਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। 8 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਤਾਰ ਆਈ ਕਿ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਲੈ ਜਾਓ। 9 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮਨਵਾਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਤਾਰਾਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਤਾਰਾਂ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦਾ ਭਰਾ ਕਾਕੂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਨਵਾਤ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਰਾਏਸਰ ਵਿਚ ਮਾਤਮ ਛਾ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਆਖੇ, ਉਹਦਾ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦਾ ਪੈਰ ਤਿਲੁਕ ਗਿਆ ਹੋਊ, ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਰ'ਤਾ ਹੋਊ ਜਾਂ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਊ! ਜਿੰਨੇ ਮੂੰਹ ਉਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।

ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਘਾਰੂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੜਕੇ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਲਿਜਾਣਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਨੇ ਜ਼ਿਦ ਕਰ ਕੇ ਕਾਕੂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਕੂ ਅਫੀਮ ਦਾ ਅਮਲੀ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਅਫੀਮ ਬਗ਼ੈਰ ਗੱਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ 24 ਘੰਟੇ ਅਫੀਮ ਬਗ਼ੈਰ ਨੀ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਅਫੀਮ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਮੇਲ ਲੰਘ ਗਈ ਤੇ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਰਦਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਫੜੀ। ਉਹ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਨਵਾਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਤਰੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨਵਾਤ ਦੇ ਰਾਮ ਬਾਗ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਦਿਖਾਈ ਸੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਗੁਰ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਭਾਈ ਘਾਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਡੈਡ ਬਾਡੀ 55 ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਨਾਲ ਬਾਡੀ ਬਿਲਕੁਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਅੰਗੀਠਾ ਨਹੀਂ ਫੋਲਿਆ। ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਫੁੱਲ ਚੁਗਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆ ਲੈਣ ਦੇਵੇ।”

ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਏ ਤਾਂ ਘਾਰੂ ਤੇ ਕਾਕੂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਰਾਮ ਬਾਗ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਗਏ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਚੁਗੇ। ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਆਏ। ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਨਗੀਨਾ ਘਾਟ ਵਿਖੇ ਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਮਨਵਾਤ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਮਨਵਾਤ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮਰਹੂਮ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਜਾਮਾ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸਮਾਨ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਜੋ ਸਮਾਨ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ 1300 ਰੁਪਏ, ਘੜੀ, ਦਸਤਾਰ, ਜੁਰਾਬਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ, ਰੁਮਾਲ, ਕਾਲੀ ਐਨਕ, ਬੁਸ਼ਰਟ, ਪੀਲਾ ਪਰਨਾ, ਦੋ ਪਜਾਮੇ, ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਬੈਗ, ਰੋਟੀ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਤੇ ਹਵਾਈ ਚੱਪਲ ਸੀ। ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸਮਾਨ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਦੀ ਝੋਲੀ ਜਾ ਪਾਇਆ। ਐਨਕ ਤੇ ਰੁਮਾਲ

ਤੂੰ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਵਿਆਹ ਲੈ; ਫੇਰ ਜੋ ਕਹੇਗਾ, ਕਰਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਤੇਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਕਾਫੀ ਸਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ...”

ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਵਿਗੜੀ ਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸੰਘੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਉਕਾ ਹੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਘੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਵੇਰ ਦੀ ਗੱਡੀ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਦਾਸੀ ਅੜ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਲੜਖੜਾਉਂਦਾ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ

ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ (ਐਨ ਖੱਬੇ), ਕੇਵਲ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪਾਸ਼।

ਭਰਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲਏ।

ਦੋ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪਲ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਇਕ ਹੈ ਡਰੋਲੀ ਭਾਈ ਦਾ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਢੁੰਡੀਕੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਅਲੂਆਂ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਕੇ ‘ਸੱਚਖੰਡ’ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਢੁੰਡੀਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸੇ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਵੀ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ। ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸੰਘੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਸੱਚਖੰਡ’ ਪੱਤਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਸੱਦਵਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘੇ ਨੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ, “ਭਾਈ ਘਾਰੂ ਜੀ, ਉਦਾਸੀ ਮੇਰੇ ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਰੋਇਆ...ਫੇਰ ਰੱਜ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਉਦਾਸੀ ਹੁਣ ਢਾਈ ਵੱਜ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਸਵੇਰੇ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ, ਨਹੀਂ ਬਾਈ ਜੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਾਂ ਕਾਫੀ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਵਰਗਾ ਮੌਕਾ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ...ਮੈਂ ਘਰ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ...ਮੈਂ ਆਖਿਆ,

ਜਾ ਸੁੱਤਾ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, 5 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। 17 ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਦਾਸੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਵਜੇ ਤਕ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਲੰਮੀ ਹੋਕ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਗੀਤ ਗਾਇਆ, ਜਦ ਨੰਢੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਨਿੱਘ ਦੇ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ,

ਕਰੀਂ ਨਾ ਦਰੇਗ ਪੁੱਤ ਵੇ,
ਤੇਰੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ 'ਚ ਲੁਕਾਵਾਂ
ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬਾਲ ਕੇ,
ਤੇਰੀ ਆਂਦਰਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸੇਕਾਵਾਂ।
ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਯਾਦ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਅੱਜ ਆਖਰੀ ਹੋਕਰਾ ਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀ 2:45 ਤਕ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ...। ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਤੇ ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਪਹਿਲੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੇ ਕਰ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਅਕਤੂਬਰ 1986 ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਭੇਜੋ। ਗੱਡੀ ਦੇ ਸਫਰ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਉਹ ਸਹਿਮਤੀ ਭੇਜਣ ਲਈ ਫਿਰ ਦੁੱਚਿਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਅਣਹੋਣੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਦੀ ਖਿੱਚ ਸੀ। ਆਖਰ ਉਸ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸਤਿਹਾਰ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਲੈ ਪਤੰਦਰਾਂ ਨੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਾਂ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।”

ਦੁਆਬੀ ਵਿਚ ਪਿਉ ਨੂੰ ਪੇਅ, ਪਿਉ ਨੂੰ ਘੋਅ, ਸਿਉ ਨੂੰ ਸੇਅ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਨ ਨਿਉਂਦਾ ਨੂੰ ਨੌਂਦਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਨੌਂਦਾ ਖਾਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਰੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਨੌਂਦੇ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣਗੇ। ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖਾਣ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਸੀ। ਨੌਂਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਚੌਸੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ- ਸਬਜ਼ੀ, ਮਾਂਹ ਦੀ ਦਾਲ, ਪਕੌੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਖੱਟਾ/ਮਨਾ, ਫੁਲਕੇ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਬਜ਼ੀ ਵਜੋਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮੋਟੇ ਛਿੱਲੜਾਂ, ਤੰਦੂਰ ਵਰਗੇ ਰੋਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਲੇਸਦਾਰ ਜਿਹਾ ਕੱਦੂ ਪਰੋਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਰਿਤਦੇ ਨੂੰ ਬੁਰਕੀਆਂ ਨਾ ਲਾ ਕੇ ਸਮੇਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਜਵਾਕ ਅਜਿਹੇ ਨੌਂਦੇ ਤੋਂ ਨੱਕ ਬੁੱਲ੍ਹ ਅਟੇਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਨੌਂਦਾ ਖਾ ਕੇ ਬੁਲ੍ਹ ਤੇ ਜੀਭ ਫੇਰਦੇ ਆਈਦਾ ਸੀ।

ਨਿਉਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਸਮ ਵਿਚ ਬੁਲਾਵੇ ਵਾਲੇ ਭੋਜ ਤੋਂ ਹੀ ਭਾਵ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਉਂਦੇ ਵਿਚ ਸੱਦੇ, ਬੁਲਾਵੇ ਜਾਂ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਪਰ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇਸ ਦੀ ਲਾਖਣਿਕ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਆਮ ਹੋ ਜਿਵੇਂ 'ਗਵਰਨਰ ਵਲੋਂ ਫਲਾਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ।' ਨਿਉਂਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਸਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਰੀਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਨੇਤਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਉਂਦੇ 'ਤੇ ਬੁਲਾਏ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ ਘਟ ਵਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੁਲ੍ਹੇ-ਨਿਉਂਦੇ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਸੱਦੇ ਗਏ ਹੋਣ ਮਤਲਬ ਕਿ ਚੁਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਹੀ ਆਰਾਮ ਹੈ, ਠੰਡਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਵਿਚਾਰਾ ਭਾਵੇਂ ਬਾਲਣ ਖੁਣੋਂ ਭੁਖਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਹਰਿਆਣਵੀ ਵਿਚ ਚੁਲ੍ਹੇ-ਨਿਉਂਦੇ ਚੁੱਲ-ਨੌਤ ਹੈ, ਭੋਜਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸਬਹਰ ਨੇਵਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਵਿਚ ਜੂਤੋਂ। ਸ਼ਾਦੀ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਸਬੰਧੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਉਂਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬਾਲ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਨੇ ਨਿਉਂਦੇ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰੇ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਅੱਖਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਬਾਲ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼' ਨੂੰ ਜਦ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ

ਨਿਉਂਦਾ ਖਾਈਏ

ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ "ਸੰਰਚਨਾਵਾਦ" ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸਾਡੇ ਨਿਆਣੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚੀ, ਆਪਣੇ ਭੇਜੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਵਾਦ ਨੇ ਜੂੰ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਈ।

ਖੈਰ! ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਦੇ ਸਾਕ-ਸਬੰਧੀ ਜਾਂ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਿਤ ਅਤੇ ਸਾਕਾਦਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਓਨੀ ਰਾਸ਼ੀ ਸ਼ਗਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਦ ਵਸੂਲੀ ਰਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸ਼ਗਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਣੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਐਡਜਸਟ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮੋਤਨਾ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤੋੜਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਲਏ ਗਏ ਸ਼ਗਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਵਹੀ ਵਿਚ ਹਲਦੀ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਖਿਚ ਕੇ ਲਿਖ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਲੇਖਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਪਾਂਧਾ ਉਚਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, 'ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਾਓ ਭਾਈ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਲਿਖਾਉਣਾ ਹੈ?' ਇੱਕੀ, ਇਕੱਤੀ, ਇਕਵੰਜਾ, ਕੋਤਰ ਸੌ...।' ਜੇ ਨਾ ਲਿਖਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੱਪ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਨਾਨਕਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਚੁਲੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।' ਫਿਰ ਮਾਸੀਆਂ, ਭੂਆ ਆਦਿ ਦਰਜਾ-ਬਦਰਜਾ ਭੁਗਤੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਉਂਦੇ ਵਿਚ ਟੁੰਮਾਂ, ਕਪੜਾ-ਲਿੱਤਾ, ਭਾਡਾ-ਟੀਡਾ ਆਦਿ ਵੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਹੁੱਥ ਕੇ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਖੰਥ ਸੰਕੋਚ ਲਏ ਹਨ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਸਮ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਰੁਪਈਏ ਅਤੇ ਟੁੰਮਾਂ ਖਰੋ-ਖੋਟੇ ਵੀ ਹੋਣ। ਕਿਸੇ ਬੇਅੱਲਾਦ ਤੋਂ ਨਿਉਂਦਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪਰਤਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਬੋਤਾ ਬਹੁਤਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਅੱਲਾਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ

ਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਘਟ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਧ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਬਤ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਦੀ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਨਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਜੀ ਮੋਤਨ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਨਿਉਂਦਰਾ-ਭਾਜੀ ਸ਼ਬਦ ਜੁੱਟ ਵੀ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਿਤ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਰਸਮ ਬਾਰੇ ਵਧੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਹਜਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, 'ਨਿਉਂਦਾ ਅਤੇ ਨਿਉਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਨਆਰਥਕ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿਚ ਬਦਲਾਉ ਦਿਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਉਤਾ ਸੱਦੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇ ਅਰਥ ਤੋਲ ਵਿਚ ਨਿਉਂਦਾ (ਪੱਲੜੇ ਵਿਚ ਵਧ ਵਸਤ) ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਸ਼ਗਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੀਤ ਦੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਨਿਉਂਦਾ ਤੇ ਨਿਉਤਾ ਮੂਲਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਤੇ ਅਰਥ ਵਜੋਂ ਵੀ ਇਕ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੋ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਿਉਤਾ ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਸੱਦਾ ਅਤੇ ਨਿਉਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ ਸ਼ਗਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਰੂੜ੍ਹ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਿਉਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਨਿਉਤਾ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਗਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਨਿਉਂਦਾ ਤੋਲ ਵਿਚ ਨਿਉਂਦਾ ਹੋਣ (ਤੱਕੜੀ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਭਾਰ ਵਾਲੇ ਪਲੜੇ ਦਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣਾ) ਦਾ ਅਰਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਨਿਉਂਦਾ ਸ਼ਬਦ 'ਨਿਮੰਤ੍ਰ' ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕਿਰਿਆਵੀ ਨਾਂਵ 'ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ' ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਕਿਫ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਗਰਦਾਨਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਕਾਬਲੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਨਿਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ

"ਨਿ" ਅਗੇਤਰ ਅੱਗੇ "ਮੰਤ੍ਰ" ਸ਼ਬਦ ਲਗ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਭੇਦ ਮੰਤ ਵੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ "ਤੰਤ ਮੰਤ" (ਤੰਤਰ-ਮੰਤਰ) ਸ਼ਬਦ ਜੁੱਟ ਵਿਚ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, "ਜੋ ਇਹ ਮੰਤ ਕਮਾਵੇ ਨਾਨਕ॥"

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰਚ ਮਿਚ ਗਏ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਰਥ ਹਨ। ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਦ ਦੀਆਂ ਰਿਚਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਰਥ-ਪ੍ਰਫਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਚਾਵਾਂ ਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੇਵ-ਪ੍ਰਾਇਣ ਅਤੇ ਉਦਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਚਨਾ ਵੀ ਮੰਤ੍ਰ/ਮੰਤਰ ਹੈ। ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਣ ਇਸ ਦੀ ਸੰਮੇਹਕ ਕਾਵਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪਤਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਤਾਂਤਰਿਕ ਅਤੇ ਜਾਦੂਗਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀ ਅਦਭੁਤ ਅਤੇ ਚਕਾਚੌਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਵਿਕ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿਧੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਹਿਤ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਮੰਤਰ-ਮਗਧ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਸ਼ਟਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਛੂ ਮੰਤਰ ਕੀ ਡਾਲੀ ਡਾਲੀ, ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਨਾ ਜਾਏ ਖਾਲੀ।" ਨਾਲੇ "ਜੋਗੀ ਮਾਰ ਮੰਤਰ ਕਰੇ ਸੰਪ ਹਾਜ਼ਰ, ਜਾ ਲਿਆ ਵਲਾਇਕੇ ਵਾਰੀਆਂ ਜੀ। ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਓਥੇ ਨਾਹੀਂ ਫੁਰੇ ਮੰਤਰ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਦੰਦੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜੀ।"

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਉਤਮ ਮੰਤਰ, ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, "ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਸਾਧੁਬਚਨ"। ਮੰਤਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਂਦਰੀ ਅਤੇ ਮਦਾਰੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮੰਤਰਕਾਰ' ਦੇ ਸੋਧੇ ਰੂਪ ਹਨ। ਮੰਤਰ ਦੀ ਸੰਖੇਪਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਟੋਟਕਾ, ਫਾਰਮੂਲਾ, ਗੁਰ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੰਤਰ ਏਨਾ ਸੰਖੇਪ ਕਿ ਇਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਓਮ ਅਤੇ ੴ ਮੰਤਰ ਹਨ, ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਬੋਤਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਉਪਦੇਸ਼, ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਆਦਿ ਵੀ ਹੈ, "ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਮਿਲਿ ਮੰਤਰ ਉਪਾਇਆ ਕਰਸਹ ਅਉਧ ਘਨੇਰੀ॥" -ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ। ਸੋ, ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ। ਇਹ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਭੋਜ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਨਿਵਾਜਣ ਦਾ ਭਾਵ ਰੂੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਿਉਂਦੇ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਸਰੀਕਾ, ਭਾਈਚਾਰਾ, ਦੋਸਤ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਅਤੇ ਕਰੀਬੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਆਮੰਤ੍ਰਣ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਾਣਿਨੀ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਕਰਤਵਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਮੰਤ੍ਰਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਆਮ ਬੁਲਾਵਾ, ਅਗਲਾ ਆਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਆਵੇ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਆਵੂਤ ਸ਼ਬਦ ਅਮੰਤ੍ਰਣ ਦਾ ਵਿਗਤਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਤਪਰਜ ਕਿ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ/ਨਿਉਂਦਾ ਕਰੀਬੀਆਂ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਮਨੋਰਥ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਹੈ। ਉੱਜ ਆਮੰਤ੍ਰਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਮੰਤ੍ਰਣ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖਿਆ, ਉਪਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, "ਸਿਮਰਤਬਯ ਰਿਦੈ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰਣਹ"। ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮੰਤਨ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ, "ਕਿਲਵਿਖ ਸਭ ਦੇਖ ਬਿਨਾਸਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੀਐ ਗੁਰ ਮੰਤਨ ਕੇ॥" -ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ "ਮਨ" ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਚਣ, ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਮਨ ਬਾਰੇ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਨ ਦਾ ਅਰਥ-ਪਸਾਰਾ ਮਨ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਜਿਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕਈ ਲੇਖ ਦਰਕਾਰ ਹਨ। ਉਡੀਕ ਕਰੋ।

ਆਖਰੀ ਉਦਾਸ ਘੜੀਆਂ

ਲਿਆ ਸੀ।...ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਗੱਡੀ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਤਾਤਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਚਾਹ ਪੀਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਦਾਇਮੀ ਬਿਮਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਿਕਸੇ 'ਚ ਬੈਠਣ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਤੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਟੋਟ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮਾਤਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਖਿੜ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬੋਲਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਉਦਾਸੀ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਦਾਸੀ ਕੋਲੋਂ ਲੁਕਾਇਆ ਵੀ ਕੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਉਸ ਨੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਕ ਜਾਂਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਗੱਡੀ ਕੁਝ ਲੇਟ ਸੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਝੋਰਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਿਕਵਿਆਂ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਛੋਰ ਲਿਆ...।"

ਗੱਡੀ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਫੱਟੇ 'ਤੇ ਸੁਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਸਫਰ ਪਿੱਛੋਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਕੁਝ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ। ਇਥੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, "ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਇਕ-ਦੋ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸਮਝ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ।

ਮਨਮਾਤ ਤੋਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਲੂਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਇਹ ਘੜੀ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੰਬਣੀ ਛੇੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

ਉਸੇ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਟੀ.ਟੀ. ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਇਕ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਫਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੇ ਅਤੇ ਮਨਮਾਤ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਛੋਟੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਮਨਵਾਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਸਾਧਾਰਨ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ, ਕਵੀ ਵਜੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਵਾਓ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਪਤਵੰਤੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਭ ਨੇ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ-

ਵਟਾਂਦਰੇ ਉਪਰੰਤ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰਣੇ ਲਏ ਗਏ:

1. ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਲਿਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਵੀ।
2. ਮਰਹੂਮ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਜ਼ੁੰਮੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।
3. ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੰਦੇੜ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਲੱਗਣਾ ਹੀ ਸੀ।
4. ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਸੀ। ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਖਾਲੀ ਸੀਟ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਕਿਤੇ ਸੌਖਾ ਹੋਣਾ ਸੀ।

"ਮੈਂ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਬਰਨਾਲੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਥੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ

ਕਾਮਰੇਡ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਛੋਟੀ ਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਉਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸਬੱਬ ਪੁੱਛਿਆ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ੁੰਮਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਤਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਉਥੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਸਮਝੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੀ, ਕੀ ਹੋਇਆ, ਕੀ ਨਾ ਹੋਇਆ? ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਉਸ ਨੇ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੇਗਾਨੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਚੱਲ ਵਸਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਵਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਬਿਮਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਿਦਰੋਹੀ ਸੂਰ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਿਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਦਾਸੀ ਵਰਗੇ ਫਤਵਾਉਂਦੇ ਜਿਉਤਿਆਂ ਦਾ ਇਹੀ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ...।"

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ ਜੋ 1939 ਤੋਂ 1986 ਤਕ ਸੰਤਾਲੀ ਸਾਲ ਜੀਵਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਲਹੂ ਭਿੱਜੇ ਬੋਲ', 'ਚੋ-ਨੁਕਰੀਆਂ ਸੀਖਾਂ' ਤੇ 'ਸੈਨਤਾਂ' ਉਸ ਦੀ ਹਯਾਤੀ ਵਿਚ ਛਪੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਣਛਪੀਆਂ ਵੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅਣਛਪੇ ਗੀਤਾਂ ਤੇ

ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਕੰਮੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹੜਾ' ਨਾਂ ਹੇਠ ਛਾਪਿਆ। ਇਹ ਨਾਂ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਜੀਵੇਂ ਜੀਅ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੀਵੇਂ ਜੀਅ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਤਾਂ ਪਈ, ਪਰ ਉਨੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕੀ ਜਿੰਨੀ ਦਾ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਉਨੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਜਿੰਨੀ ਦਾ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਕੁਝ ਇਕਨਾਂ ਦੀ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਲ ਸਲਾਮ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਲਾਵਾਰਸ ਲਾਸ਼ ਵਜੋਂ ਮਨਵਾਤ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੀ ਜਨਮ ਭੋਇੰ ਰਾਏਸਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਲ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਨਸੀਬ ਹੋ ਸਕੇ। 12 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਫੁੱਲ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਤਾਰ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਮਾਨ ਵਾਲਾ ਬੈਗ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਸ ਲੋਕ ਕਵੀ ਦੀ!

ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਹੈ: ਮੇਰੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਨਾ ਰੋਇਓ, ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਚਾਇਓ। ਮੇਰੇ ਲਹੂ ਦਾ ਕੇਸਰ ਰੇਤੇ 'ਚ ਨਾ ਰਲਾਇਓ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਕੀ? ਬਸ ਬੂਰ ਸਰਕਤੇ ਦਾ, ਆਹਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਕਾਫੀ ਤੀਲੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਾ ਲਾਇਓ। ਵਲਗਣ 'ਚ ਕੈਦ ਹੋਣਾ, ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਮੁਆਫਕ, ਯਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਅਰਬੀ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਜਲਾਇਓ। ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਮੌਤ ਤਾਈਂ, ਆਉਂਦੇ ਬੜੇ ਚੁਰਾਹੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੈ ਪੰਧ ਬਿਖਤਾ ਓਸੇ ਹੀ ਰਾਹ ਲਿਜਾਇਓ। (ਸਮਾਪਤ)

ਗੰਗੂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਮਝਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਮੈਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸਲਾਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੰਗੂ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਥੋਂ ਸਲਾਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜੂਨੇ ਗਿਲਾਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ, ਨਾ ਕਦੇ ਮੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਪਈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ ਨੂੰ ਕਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੰਗੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੱਖਾ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਤੁਰੰਤ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਪੱਖਾ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ। ਗਰਮ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸਹਿੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੈ। ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਗਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਨਸ਼ੇ-ਪੱਤੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਗਾਓ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਦੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਕਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਗੂਠਾ ਛਾਪ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ

ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ

ਅਨੁਵਾਦ: ਸਤਪਾਲ ਭੀਖੀ

ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ! ਜਦੋਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਉਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਮਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ; ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਉਂ ਇਸ ਆਦਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਤਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਅ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਦ ਤਕ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨਾ ਬੁਲਾਵਾਂ, ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾ ਆਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਤਾ-ਮੋਟਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਫਿਰਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੁਰਾਹੀ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈਣਾ, ਆਪਣੀ ਲਾਲਟਣ ਬਾਲਣੀ, ਆਪਣੇ ਬੂਟ ਪਾਣੇ ਜਾਂ ਅਲਮਾਰੀ 'ਚੋਂ ਕਿਤਾਬ ਲੱਭਣੀ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਸੌਖਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਤੇ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੌਕਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲੋੜ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜਦ ਸਵੇਰੇ ਜਿਹੇ ਗੰਗੂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਲੱਗਿਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ਗੀ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੌਕਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਦੋ-ਦੋ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਆ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਦਾ ਫਿਰੇ? ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਭਰ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੀ ਗੁਹਾਰ ਲਾਵੇ? ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਵੱਟ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ?”

ਗੰਗੂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰੀ ਹੰਕਾਰੀ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਅੱਜ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੰਜ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਹੇ।

ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਬੋਲਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਕਤ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਰੀ ਹੋ

ਬੱਚਾ

ਹਿੰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦਾ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਉਪੜਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਤੇ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਖੂਬ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ‘ਬੱਚਾ’ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਇਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਜਦੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਖੌਤੀ ਮਖੌਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੋਰੀਆਂ ਵੀ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਰਮਲ ਖਾਸੇ ਨਾਲ ਆਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਰਹੀ ਹੈ।”

ਗੰਗੂ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਉਂਗਾ।”

ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਛਿਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੁਣਾਏਗਾ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਦੂਜੇ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਘੱਟਿਆਂਬੱਧੀ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਕੰਮ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੜੀ ਔਖੀ ਸਾਧਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਹਲੇਪਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸੇ ਵਕਤ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਮੈਂ ਕੁਝ ਰੁੱਖਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਪੇਸ਼ਗੀ ਲੈਣ ਆਇਓ? ਮੈਂ ਪੇਸ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।”

“ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ਗੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ।”

“ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਨੈ? ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ।”

“ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।”

ਗੰਗੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਝਲਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਲੜਖੜਾਉਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।”

ਇਹ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ। ਮੇਰੇ ਅਹਿਮ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਜੋ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਮਾਲਕੀ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਮਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵਾਂ! ਸਖ਼ਤ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕਿਉਂ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ?”

“ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਨਾਬ ਅਜਿਹਾ ਅੱਛਾ ਸੁਭਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੌਣ ਪਾ ਲਊ ਪਰ ਗੱਲ ਹੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਦਾਗ ਲੱਗੇ।”

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਬਰਾਮਦੇ 'ਚ ਪਈ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਪਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ, ਮਾਮਲਾ ਕੀ ਹੈ?”

ਗੰਗੂ ਨੇ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੀਵੀਂ ਜੋ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਵਿਧਵਾ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਗੋਮਤੀ ਦੇਵੀ...”

ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ ਪੈਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਹਾਂ, ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ...ਫਿਰ? ਤੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ?”

“ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਬਾਬੂ ਜੀ।”

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਤੱਕਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮੂਰਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਹਵਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ, ਓਸ ਬਦਚਲਣ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ

ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣ ਦਿੰਦਾ। ਗੋਮਤੀ ਨੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਵਿਧਵਾ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਉਹ ਮਹੀਨੇ-ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਐਤਕੀਂ ਉਹਨੂੰ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇਸੇ ਮੁਹੱਲੇ 'ਚ ਕੋਠੜੀ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਹੱਲੇ ਲਈ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਗੰਗੂ 'ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਤੇ ਤਰਸ ਵੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਔਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਭੱਜ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਰਹੇਗੇ? ਕੋਈ ਗੰਢ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ ਇਹ ਡੋਲਾ।

ਮੈਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਔਰਤ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ?”

ਗੰਗੂ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੀ ਘਟਨਾ ਵਾਂਗ ਕਿਹਾ, “ਸਭ ਝੂਠ ਹੈ ਸਰਕਾਰ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।”

“ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਏ, ਉਹ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਭੱਜੀ?”

“ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਿਆ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਦੀ?”

“ਕਿੰਨਾ ਬੁੱਧੂ ਏ ਤੂੰ! ਕੋਈ ਇੰਨੀ ਦੂਰੋਂ ਆ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੇ।”

ਗੰਗੂ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ, “ਜਿਥੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ੂਰ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਤੀਵੀਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਇਸਤਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਟੀ ਕੱਪੜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਪਿਆਰ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਤਨ-ਮਨ ਤੋਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਹਜ਼ੂਰ। ਫਿਰ ਉਹਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਛੂਤ

ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗਲ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।”

“... ਤੇ ਤੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇਗਾ?” ਮੈਂ ਸ਼ੱਕੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਸੋਚ ਲੈ, ਜੀਵਨ ਕੌੜਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ!”

ਗੰਗੂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਰਗੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣ ਜਾਣੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ। ਅੱਗੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ।”

ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੂੰ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ?”

“ਹਾਂ, ਹਜ਼ੂਰ।”

“ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।”

ਮੈਂ ਫਜ਼ੂਲ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਰਥ ਬੰਧਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਨੀਚ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਆਏ ਦਿਨ ਸੌ ਪੰਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਕਦੇ ਪੁਲਿਸ ਆਵੇਗੀ, ਕਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਚੋਰੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਦਲਦਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਚੰਗੇ। ਗੰਗੂ ਭੁੱਖ ਪੀੜਤ ਬੰਦੇ ਵਾਂਗ ਰੋਟੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਵੱਲ ਆਹੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਜੂਨੀ ਹੈ, ਸੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਖਾਣਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਔਖਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝੀ।

ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਗੰਗੂ ਤੇ ਗੋਮਤੀ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਖਪਰੈਲ ਦਾ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਟ ਦੀ ਰੋਹੜੀ ਲਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕ ਸਵਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਜਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੰਗੂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖੁਸ਼ ਵੇਖਦਾ। ਅਮੀਰੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤਤਾ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ 'ਤੇ ਜਲੋਅ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਜੋ

ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੂਰ ਦੁਰਲੱਭ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦੁਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਝਾਇਆ, ਬਈ ਇਹ ਔਰਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦਗਾ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਦਗਾ ਦੇਵੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕੰਨ 'ਤੇ ਜੂਨ ਨਾ ਸਰਕੀ। ਹੁਣ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਮਿਸ਼ਾਜ ਪੁੱਛਾਂ। ਕਹਾਂ-ਕਿਉਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਦੇਵੀ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਵਰਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਉਸ 'ਤੇ ਮੰਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੱਸ ਕਿਸ ਦੀ ਭੁੱਲ ਸੀ?

ਉਸ ਦਿਨ ਕੁਦਰਤੀ ਗੰਗੂ ਨਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬੇਸੁੱਧ ਸੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਗੁੰਮਸੁੰਮਾ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਤੁਰੇ। ਉਹ ਪੀੜਤ ਭਾਵ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਬਾਬੂ ਜੀ! ਗੋਮਤੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।” ਮੈਂ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਆਨੰਦ ਨਾਲ, ਪਰ ਬਣਾਉਣੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਤੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਸਬਰ ਕਰ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਪੈਸਾ-ਟਕਾ ਲੈ ਗਈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਛੱਡ ਗਈ?”

ਗੰਗੂ ਨੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਚੀਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

“ਓ...ਬਾਬੂ ਜੀ ਇੰਜ ਨਾ ਕਹੋ, ਉਸ ਨੇ ਧੋਲੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੋੜੀ। ਆਪਣਾ ਜੋ ਕੁਝ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਛੱਡ ਗਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਕੀ ਘਾਟ ਦੇਖੀ? ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਾਂ? ਉਹ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਾਲਾ ਅੱਖਰ ਮੱਝ ਬਰਾਬਰ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੰਨੇ ਦਿਨ ਰਹੀ। ਇਹੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਹਜ਼ੂਰ? ਹੋਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਈ; ਪਰ ਸਹੁੰ ਲੈ ਲਓ, ਜੇ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਭੈੜ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀ ਔਕਾਤ ਕੀ ਹੈ, ਬਾਬੂ ਜੀ! ਦਸ-ਬਾਰਾਂ ਆਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਾਂ! ਪਰ ਇਸੇ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਬਰਕਤ ਸੀ ਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ।”

ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗੋਮਤੀ ਦੀ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਏਗਾ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਭਗਤੀ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਉਸ ਮੂਰਖ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ। ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ, ਅਜੇ ਵੀ ਇਹਦਾ ਚਿੱਤ ਟਿਕਾਣੇ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਕਪਟੀ ਯਤਨ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, “ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈ ਕੇ ਗਈ?”

“ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਧੋਲੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ।”

“ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰਦੀ ਸੀ?”

“ਹੁਣ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਹ ਤਕ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ।”

“ਫਿਰ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ?”

“ਇਹੀ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਬਾਬੂ ਜੀ।”

“ਤੁੀਆ-ਚਰਿਤਰ ਦਾ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਕਦੇ?”

“ਉਛ...ਬਾਬੂ ਜੀ ਇੰਜ ਨਾ ਕਹੋ। ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਗਲੇ 'ਤੇ ਛੁਰੀ ਰੱਖ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਗੁਣ ਗਾਉਂਗਾ।”

“ਫਿਰ ਲੱਭ ਲਿਆ...”

“ਹਾਂ ਮਾਲਿਕ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹਨੂੰ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਹੈ ਕਿੱਥੇ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਉਹ ਆਵੇਗੀ ਜ਼ਰੂਰ। ਦੇਖ ਲਿਓ। ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਰੁੱਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਪਰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਜੰਗਲਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਛਾਣਾਂਗਾ। ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਤੇਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ-18

ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਡਾਕਟਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਤਾਂ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖੂਹ, ਲੰਬੜਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰੀਬ ਖੇਤ ਕੁ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਤੁਤਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਮਸਾਂ ਦੋ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਹੈ।

ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਛੋਟਾ ਕਿਸਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਤਿਮੰਜਲੇ ਮਕਾਨ ਵਾਲੇ ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਛੱਜੂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਉਹਦੀ ਭਾਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਮ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਮਿਹਨਤੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਉਹ ਤੇ ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਖੂਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਜੰਗਲ-ਪਾਣੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਹ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਠਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਪਹਿਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅਗਾਂਹ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮਿਹਨਤੀ ਉਹ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਬੀਅ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਬਿਜਾਈ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਣ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਲੰਘਦੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ, ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਹਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ। ਘੁਲ੍ਹਾਤੀ ਵਿਚ ਗੰਨੇ ਲਾਉਣਾ, ਗੁੜ ਕੱਢਣ ਲਈ ਅੱਗ ਮਚਾਉਣਾ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਨੱਕ ਮੋੜ ਦੇਣੇ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਫੁਲ ਬੀਜਣ ਵੇਲੇ

ਬੀਜ ਕੇਰ ਦੇਣਾ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਤਾਂ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਖੁਲਾਸਾ ਸੁਭਾਅ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਘਰਵਾਲੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪਤਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਆਮ ਔਰਤਾਂ ਵਾਂਗ ਭਾਵੇਂ ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਘੁੰਝ ਕੱਢਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਲ 'ਨੰਗਾ ਰੱਖਦੀ ਕਲਿੱਪ ਪਾਸਾ' ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 'ਦਿਉਰਾਂ' ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹਾਸਾ-ਨੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਾਸਾ-ਨੱਠਾ ਨਿਰਫਲ ਹੁੰਦਾ, ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬਹੁਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵੰਡਾਉਣ ਤੁਰੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨੱਥੂ ਅਤੇ ਧੀ ਮੇਰੇ ਹਾਣੀ ਸਨ। ਧੀ ਪੰਜਵੀਂ ਵਿਚੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨੱਥੂ ਮੈਥੋਂ ਖਬਰੇ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦਸਵੀਂ ਵੀ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਕੁ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਉਹ ਮਸਾਂ ਪੰਦਰਾਂ-ਸੋਲਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉਦੋਂ ਹਾਲੇ ਹਰਾ ਇਨਕਲਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਾਪਰਿਆ। ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਮਧਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਨਿਕਲੀਆਂ। ਪੀ.ਐਲ. 480 ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਇਕੱਲੀ ਖੇਤੀ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਉਦੋਂ ਕੀ, ਢਾਈ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਖੇਤੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ! ਖੇਰ...ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੋ-ਢਾਈ ਤੋਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਏਕੜ ਤੱਕ ਹੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗੀ ਧੰਦੇ ਵਜੋਂ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇਸੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਉਹ ਕਿਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਪ ਵੀ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤੇ ਵੈਲੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮਸਾਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ

ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਤ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਦਿਨ-ਤਿਹਾਰ ਉੱਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਦਿਨ-ਤਿਹਾਰ ਉੱਤੇ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੁਤੀਤ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਲਗਦੀ ਵਾਹ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਕਦੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ

ਹੁਣ ਗੱਲ ਤੁਤਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ ਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਖੂਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਇਕ ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਖੂਹ ਦੁਆਲੇ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਹਿਤੂਤ ਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ 'ਤੁਤਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ' ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮਰਹੂਮ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਤੁਤਾਂ ਵਾਲਾ

ਖੂਹ ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦਾ ਵੀ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਡੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨ੍ਹ ਤੇ ਝੋਟੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਗਾਵਾਂ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਦੁੱਧ ਕਰਦੇ। ਹੋਰ ਆਈਆਂ ਗਾਵਾਂ ਮੱਝਾਂ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਝੋਟਿਆਂ ਕੋਲ ਲਿਆਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਖੂਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ਾ ਇਸੇ ਖੂਹ ਵਾਲਾ ਉਭਰਿਆ ਸੀ। 1960ਵਿਆਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਲੋਕ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਤਤਕੇ ਉਨ ਕੇ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਦੇ ਤੱਕ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸਨ

ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਕਿਸਾਨ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਵਿਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦੁਪਹਿਰਾ ਕੱਟਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਦੁਪਹਿਰਾ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕੀਂ ਤੁਤਾਂ ਵਾਲੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਕੱਟਦੇ। ਕਈ ਸੁਸਤਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਕਈ ਬਾਰਾਂ ਟਾਹਣੀ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਕਈ ਫਟੀ ਪੁਰਾਣੀ ਤਾਸ਼ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲੈ ਬੈਠਦੇ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਪ ਹੀ ਖੇਡੀ ਜਾਂਦੀ। ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ-ਕਈ ਘੰਟੇ ਤਾਸ਼ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵਾਣ ਵੱਟਣ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਤੂਤ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਕੱਟ ਕੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਹਿੱਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗਾਧੀ ਗੋਤ ਕੇ ਚਲ੍ਹਾ ਭਰ ਕੇ ਨਹਾ ਲੈਂਦੇ। ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਕਈ ਉਸ ਦੇ ਤਲੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਟਾਂ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਫਿਰ ਮਾਹਲ ਫੜ ਕੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ। ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦਾ ਸਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਿਲਖੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਸਦਾ ਡਰਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਮਾਹਲ ਫੜ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਉਤਰਿਆ ਸਾਂ, ਪਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਮਾਹਲ ਫੜ ਕੇ ਹੀ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ।

ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਖੂਹ ਦਾ ਗੰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਮੀਰ ਚੰਦ ਦੇ ਚਾਚੇ ਝੰਡੇ ਨੇ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਖੂਹੀਆਂ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਗੰਡ ਪਾਉਣ ਦੇ ਵੀ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਇਸ ਖੂਹ ਦੇ ਗੰਡ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਲੇ ਵਾਲੀ ਤੋਂ ਮਿਸਤਰੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਮੀਰ ਚੰਦ ਤੇ ਝੰਡਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖਫਾ ਸਨ। ਉਹ ਲੋਕਤੀ ਦੇ ਮਾਹਰ ਮਿਸਤਰੀ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਲਾਲੇ ਵਾਲੀ ਦੇ ਮਿਸਤਰੀ ਨੇ ਗੰਡ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਾਲੇ ਵਾਲੀ ਦੇ ਮਿਸਤਰੀ ਨੇ ਚੈਲਿੰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੰਡ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਖੂਹ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਗਲਤ ਸਿੱਧ ਹੋਈ।

ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਲਾਟ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖੂਹ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਰਹੇ, ਤੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇ ਕਿ ਇਥੇ ਕਦੇ ਤੁਤਾਂ ਵਾਲਾ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਖਬਰੇ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਚਿਤਤ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?

(ਚਲਦਾ)

ਬੱਚਾ

ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਨੈਨੀਤਾਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਮੁੜਿਆ। ਅਜੇ ਤਨ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰੇ ਸਨ ਕਿ ਗੰਗੂ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਚੁੱਕੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਨੰਦ ਵੀ ਇੰਨੇ ਨਿਹਾਲ ਨਾ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਮੋਹ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਭਾਵ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਮੰਗਤੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਢਿੱਡ ਭਰ ਕੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਹੋ ਮਹਾਰਾਜ, ਗੋਮਤੀ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ? ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।"

ਗੰਗੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਹਾਂ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਲੱਭ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਲਖਨਊ ਦੇ ਜ਼ਨਾਨਾ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੀ। ਮੈਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਲਖਨਊ ਭੱਜਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆਇਆ, ਨਾਲ ਇਹ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ।"

ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਖਿਡਾਰੀ ਤਗਮਾ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, "ਅੱਛਾ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ? ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ। ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਹੀ ਮੁੰਡਾ?"

"ਮੇਰਾ ਕਾਹਨੂੰ ਹੈ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੈ।"

"ਲਖਨਊ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ?"

"ਹਾਂ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਹੈ।"

"ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ?"

"ਇਹ ਸੱਤਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ।"

"ਫਿਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।"

"ਹੋਰ ਕੀ ਬਾਬੂ ਜੀ!"

"ਫਿਰ ਵੀ ਤੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ?"

"ਹਾਂ ਜੀ।"

"ਇਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬੇਸਿਰ-ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੂੰ?"

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸੇ ਨਿਰਫਲ ਭਾਵ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਮਰਦੀ-ਮਰਦੀ ਬਚੀ ਹੈ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਸਹਿਕਦੀ ਰਹੀ। ਬਸ ਪੁੱਛੋ ਹੀ ਨਾ ਕੁਝ।"

ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਤਨਜ਼ੀਆ ਲਹਿਜ਼ੇ 'ਚ ਕਿਹਾ, "ਪਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ!"

ਇਹ ਸੱਟ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੀ।

ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਬੋਲਿਆ, "ਅੱਛਾ! ਇਹ ਗੱਲ ਐ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਆਇਆ। ਇਸੇ ਡਰ 'ਚੋਂ ਤਾਂ ਗੋਮਤੀ ਭੱਜੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਗੋਮਤੀ ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਜੇ ਕਦੇ ਕੰਮ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮੱਦਦ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਜ ਵੀ ਤੂੰ

ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਗੰਗੂ ਤੇ ਗੋਮਤੀ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਖਪਰੈਲ ਦਾ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਟ ਦੀ ਰੇਹੜੀ ਲਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖ਼ਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕ ਸਵਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਜਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵੀ।

ਓਨੀ ਹੀ ਭਲੀ ਏ। ਅੱਜ ਵੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਓਨਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ; ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਨ ਮੈਥੋਂ ਫਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲ। ਗੰਗੂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਦੇਵੀ ਏ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ। ਇਹ ਬੱਚਾ, ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ। ਮੈਂ

ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਖੇਤ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਆਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਬੀਜਿਆ ਸੀ?"

ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਦੱਬ ਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਿਰਕਲੰਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਚੁੰਮਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਚੁੰਮਿਆ ਹੋਵੇ।

ਗੰਗੂ ਬੋਲਿਆ, "ਬਾਬੂ ਜੀ ਬੜੇ ਭਲੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਗੋਮਤੀ ਕੋਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਚੱਲ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਆਈਏ, ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਮਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਮੈਂ ਅਤੇ ਭਲਾ!...ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਪਰਦਾ ਅੱਜ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹਟਿਆ। ਮੈਂ ਭਗਤੀ ਭਾਵ 'ਚ ਡੁੱਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਨਹੀਂ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਦੁਸ਼ਟ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਉਹ ਕਿਉਂ ਆਵੇਗੀ? ਚੱਲੋ! ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭਲਾ ਬੰਦਾ ਸਮਝਦਾ ਏ?" ਮੈਂ ਉਪਰੋਂ ਭਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਦਿਲ ਦਾ ਕਮੀਨਾ ਹਾਂ। ਅਸਲੀ ਭਲਾਈ ਤਾਂ ਤੇਰੇ 'ਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬੱਚਾ ਉਹ ਫੁੱਲ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਤੇਰੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।"

ਮੈਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਗੰਗੂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਗਜ਼ਲ

ਜਦ ਜਦ ਵੀ ਆਣ ਖਲੋਇਆ ਹਾਂ,
ਬੋਹੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ।
ਫੁੱਲ ਵਰਗਾ ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ,
ਬੋਹੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ।
ਫਿਕਰ ਤੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ,
ਪੰਡ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਤੇ,
ਆ ਮਿੱਠੀ ਨੀਂਦਰ ਸੋਇਆ ਹਾਂ,
ਬੋਹੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ।
ਮੰਜ਼ਲ ਜਦ ਦੂਰੋਂ ਨਜ਼ਰ ਪਈ,
ਕੋਈ ਅਜ਼ਬ ਨਜ਼ਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਤਦ,
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਖੀਵਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ,
ਬੋਹੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ।
ਦਿਲ ਜਦ ਵੀ ਹੈ ਉਪਰਾਮ ਹੋਇਆ,
ਕੋਈ ਯਾਦ ਪਟਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ,
ਤੇ ਖਾਬਾਂ ਅੰਦਰ ਖੋਇਆ ਹਾਂ,
ਬੋਹੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ।
ਜੱਗ ਕੋਲੋਂ ਮੁੱਖ ਭਵਾ ਕੇ ਤੇ,
ਦਰਦਾਂ ਦਾ ਹਾਣੀ ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ,
ਮੈਂ ਛਲ ਛਲ ਅੱਬਰੂ ਰੋਇਆ ਹਾਂ,
ਬੋਹੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ।
ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਵਾਲੀ ਗਾਨੀ ਦਾ,
ਹੈ ਇੱਕ ਇੱਕ ਮਣਕਾ ਆਖ ਰਿਹਾ,
ਮੈਂ ਗਿਆ 'ਰੁਪਾਲ' ਪਰੋਇਆ ਹਾਂ,
ਬੋਹੜ ਦੀ ਠੰਡੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ।

—ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਪਾਲ
ਫੋਨ: 91-98147-15796

ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ-ਮੰਚ

ਕਲਾ ਦੇ ਰੰਗ

ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਕਲਾ ਦਾ ਕੀ ਮਕਸਦ ਹੈ? ਇਨਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਕਲਾ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਕਲਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੌਤਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੋਹਣੇ, ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਜਿੰਨੇ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਰਚਾ ਸਦਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ

e-mail: gurdialbal01@gmail.com

ਹੁੰਦੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ।

ਇਸ ਚਰਚਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ 'ਰਮਾਇਣ', ਰਿਸ਼ੀ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਦਾ 'ਮਹਾਂਭਾਰਤ', ਫਿਰਦੌਸੀ ਦਾ 'ਸ਼ਾਹ ਨਾਮਾ', ਹੋਮਰ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਇਲੀਅਡ' ਤੇ 'ਉਡੀਸੀ', ਮਹਾਂਕਵੀ ਕਾਲੀਦਾਸ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ', ਸੋਫੋਕਲੀਜ਼ ਦਾ 'ਰਾਜਾ ਇਡੀਪਸ', ਐਸਕਾਈਲਸ, ਯੂਰੀਪੀਡਸ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਹਾਸ ਰਸੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਰਿਸਟੋਫੇਨਜ਼ ਦਾ 'ਲਾਈਸੈਸਟਰਾਟਾ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਉਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ 1000 ਕ੍ਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਨਾਲ ਯੂਰਪ ਅੰਦਰ ਆਧੁਨਿਕ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਉਪਮਹਾਂਦੀਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਨ ਲਈ 3-4 ਸੌ ਸਾਲ ਹੋਰ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ ਰਸਤਾ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਦੀ ਨੱਕਤਦਾਦੀ ਨੇਰਾ ਰਿਚਰਡ ਝੰਡਾ ਗੱਡਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੇਰਾ ਰਿਚਰਡ ਪ੍ਰੋਰਨਾਮਈ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਅਤੇ ਨੇਰਾ ਰਿਚਰਡ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਰੂਹੋ-ਰਵਾਂ ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ ਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਰੈਂਪਟਨ (ਕੈਨੇਡਾ) ਵਿਚ ਨੇਰਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਾਟ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਹ ਨਾਟ ਮੇਲਾ ਮਿਸ਼ਾਲ ਆਗਸ ਵਾਲੇ ਸਤਿੰਦਰ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬੱਬੂ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਹੈਟਸ ਅੱਪ,

ਚੇਤਨਾ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਜ਼ਫਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਨਾਟ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ 'ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੋਟ', ਹੈਟਸ ਅੱਪ ਵਲੋਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਤ ਨਾਟਕ 'ਵੰਗਾਰ', ਜ਼ਫਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ 'ਦਾਖਲਾ ਫਰੀ' ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ 'ਸੁਪਰ ਵੀਜ਼' ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਗਏ।

ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮੀ 1992 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਟ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਬਿਨਿੰਗ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਹੀ ਦੋ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਗਏ। ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਕੁਲਦੀਪ ਰੰਧਾਵਾ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਤੇਜ ਪੰਨੂੰ ਦੇ ਸਿਰ ਬੱਝਿਆ। 1994 ਵਿਚ ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਤ ਨਾਟਕ 'ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ' ਅਤੇ 1996 ਵਿਚ 'ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਸਰਹਿੰਦ ਤੱਕ' ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਗਏ। ਮਗਰੋਂ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦੀ ਕਾਰਕਰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨ ਹੁੰਗਾਰਾ ਡਾ. ਆਤਮਜੀਤ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ 1995 ਵਿਚ 'ਹੋਏ ਪਰਦੇਸੀ', 1997 ਵਿਚ 'ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਰੱਖੀਏ ਨਾਂ' ਅਤੇ 1999 ਵਿਚ 'ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਹੋਤਿ ਉਪਾਇ' ਨਾਟਕ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਖੇਡੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਅਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੋ ਦੀ ਅਮਰ ਕਹਾਣੀ 'ਟੋਡਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ' ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਾਟਕ 'ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਰੱਖੀਏ ਨਾਂ' ਬੜਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਈਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚਨ੍ਹਕਰੀ ਮੋਖ ਵਾਂਗ ਖੁਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਹਿਮਕਾਨਾ ਵੰਡ ਉਪਰ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ, ਮੰਟੋ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਅੰਦਾਜ਼

ਤੇ ਵਿਗਾਸ ਲਈ ਅਹਿਮ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਚੇਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ 'ਹੋਮ ਲੈਂਡ' ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੀ ਬਣਾਉਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਰਵਾਇਤੀ ਹੋਰਵੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਵਾ ਸਕਾਰਾਤਮਿਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬਿਹਤਰੀ ਹੈ, ਨਾਕਾਰਤਮਿਕ ਭੋਂ ਹੋਰਵੇ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਲ ਖਿਲਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੇਖ ਹੀ ਲਏ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੁਣ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਭੋ' ਹੋਰਵੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਕਲਾ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਸਾਰਥਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ 2000 ਵਿਚ ਮੇਜਰ ਮਾਂਗਟ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ 'ਪਿੰਜਰੇ' ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਕੈਨੇਡਾ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਮੱਕੜ ਜਾਲ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ ਨੇ ਖੁਦ 2003-04 ਵਿਚ ਨਾਟਕ 'ਆਤਿਸ਼' ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿੰਗ ਕਮਾਂਡਰ ਬੀ.ਐਸ. ਫਲਾਵਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਪਾਏ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤਨਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। 2005-06 ਵਿਚ ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਨਾਟਕ 'ਪੁਖਦੇ ਕਲੀਰੇ' ਇਕਬਾਲ ਮਾਹਲ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅੰਦਰ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਮੈਡਮ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਥੀਮ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਨੌਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੇਲੋੜੇ

ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਟਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਗਰਮੀ 1992 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਟ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਬਿਨਿੰਗ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਹੀ ਦੋ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਗਏ।

'ਚ ਮਾਨਵਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਕਥਾ ਕੋਈ ਲੇਖਕ ਕੀ ਪਾਵੇਗਾ!

2000 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮੰਗ ਆਈ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵੀ ਇਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਹ ਜੜ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ

ਅਤੇ 'ਅਣਮਨੁੱਖੀ' ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। 2007 ਵਿਚ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਟਕ 'ਰਾਤ ਚਾਨਣੀ' ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਲਦੀਪ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਥੀਮ ਨਰਤ ਵਿਆਹਾਂ ਅਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ 'ਸਿਆਸਤ' ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ 'ਰੋਂਗ ਨੰਬਰ', 'ਮੀ ਐਡ ਮਾਈ ਸਟੋਰੀ' ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ 'ਆਰ.ਐਸ.ਵੀ.ਪੀ.' ਨਾਟਕ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ।

ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ

ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਸਾਲ 2013 ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਭਾਰਤੀ/ਪੰਜਾਬੀ/ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਕ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲ ਆਮਦ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਮਤੀ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਾ ਸਾਲ ਹੈ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ ਨੂੰ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ 'ਮੋਗਾ ਮੂਵਮੈਂਟ' ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਖੁਦ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਗੱਲ ਅਕਸਰ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਮਹਾਨ ਜੀਵਨ ਗਾਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਇੱਕ ਮਿਆਨ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ' ਦੋ-ਦੋ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਜਦੋਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪੇਸ਼ ਨਾਟਕ 'ਇੱਕ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਮਰਡਰ' ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਸਰੋਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਸੀ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮੇਲੇ ਵਿਚ 'ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨੋਟ' ਨਾਟਕ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਟਕੀ ਰੂਪਾਂਤਰਨ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਪਾਲੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਐਤਕੀ ਸਰਬਜੀਤ ਅਰੋੜਾ ਵਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਗਈ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਥੀਮ ਬੁੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਉਹ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਕੁਲਫੀ' ਜਾਂ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਗਰਮ ਕੋਟ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਬਬੇਰੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਯੁੱਗ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਅੱਜ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਾਇਕ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਨੂੰ-ਪੁੱਤਰ ਕੋਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ 'ਖਵਾਬ' ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ 'ਲੈਂਡ' ਤਾਂ ਕਰ ਗਿਆ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਖਹਿਤਾ 'ਬਹੁਲਤਾ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ' ਅੰਦਰ ਵੀ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥੀਮ ਨੂੰ ਦੋ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਕਥਾਕਾਰ ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ ਨੇ 'ਵੀਹਾਂ ਦਾ ਨੋਟ' ਨਾਂ ਦੀ ਕਥਾ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਛੁਹਿਆ ਸੀ। ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ, ਅਮਨਪਾਲ ਸਾਰਾ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਦਾ ਹੈ।

20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮੁਢਲੇ ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਈ.ਸੀ. ਨੰਦਾ ਦਾ ਕੰਮ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਟਕ ਸਮਾਜਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਬਸਤਾ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਦਿਓ-ਕੱਦ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ, ਪਰ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਔਰਤ-ਮਰਦ ਸਬੰਧਾਂ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਲਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਇਕਪਾਸਤ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ 'ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ' ਵਧੀਆ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ ਸਿਖਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਧੀਆ ਸਨ, ਪਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣ ਸਕੀ। ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੁੱਲ ਨੇ ਵੀ ਵਧੀਆ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀਆਂ ਬੁੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਇਕਾਂਗੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰੋਕਾਰ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਨੇ ਬਣਾਇਆ।

ਕੁਲਦੀਪ ਰੰਧਾਵਾ, ਹਰਭਜਨ ਫਲੋਰ, ਜਨਕ ਜੋਸ਼ੀ, ਜਗਮਾਲ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੋਲੂਣਾ ਨੇ 20-22 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਸਰਬਜੀਤ ਅਰੋੜਾ, ਤਰਨਜੀਤ ਸੰਧੂ, ਹਰਜੀਤ ਔਜਲਾ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਬੇਦੀ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੰਧੂ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਗਵਿੰਦਰ ਜੱਜ, ਨਵਕਿਰਨ ਲੋਲੂਣਾ, ਰਜੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਪਵਨ ਸੰਧੂ, ਨਵਕਿਰਨ ਰੰਧਾਵਾ, ਹਰਲੀਨ, ਬਲਦੀਪ, ਦੀਪਾ ਗਰੇਵਾਲ, ਹਰਮਨ ਸਿੰਧੂ, ਸਤਨਾਮ ਫਲੋਰ, ਮਨਦੀਪ ਵਡੈਚ, ਬਿਲਵਲ ਕਾਹਲੋਂ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਆਦਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਕਾਫਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਦੀਪ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਿੰਡ ਜਗਦੇਵ ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਹਾਸ਼ਮ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਖੇਡਿਆ ਮੱਲਿਆ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕਲਾਕਾਰ

ਪ੍ਰੋ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਮੰਡ
ਫੋਨ: 91-94173-24543

ਬਣ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਰਪਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ।

27 ਨਵੰਬਰ 1735 ਨੂੰ ਹਾਜ਼ੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਹਾਸ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹਿਕਮਤ ਦੀ ਵੀ ਸਮਝ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼ਾਇਰ: ਹਾਸ਼ਮ

ਸੀ। ਹਾਸ਼ਮ ਨੇ ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ, ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ੀਰੀ ਫਰਹਾਦ ਅਤੇ ਸੱਸੀ ਪੁਨੂੰ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਲਿਖੇ। ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ੀਰੀ ਫਰਹਾਦ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਸ਼ਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆ। ਸੱਸੀ ਪੁਨੂੰ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਉਸ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲਿਖਤ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਸ਼ਮ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵਧੀਆ ਕਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਦੇਹੜੇ, ਡਿਓਤਾਂ, ਗੰਜੇ ਅਸਰਾਰ ਛੇ ਸੀਹਰਫੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਗਜ਼ਲਾਂ। ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ਼ਲੋਕ, ਚਿੰਤਾ ਹਰ, ਪੋਥੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਪੋਥੀ ਹਿਕਮਤ, ਟੀਕਾ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਾਰਸੀ 'ਚ ਦੀਵਾਨ ਹਾਸ਼ਮ, ਮਸਨਵੀ ਹਾਸ਼ਮ, ਚਹਾਰ-ਬਹਾਰ, ਫਕਰਨਾਮਾ ਆਦਿ (ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ, ਹਾਸ਼ਮ

ਚਰਨਾਲਵੀ)।

ਇੰਜ ਹਾਸ਼ਮ ਬਹੁਪੱਖੀ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ, ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਬਦ ਚੁਗ ਚੁਗ ਸੰਜਮੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕਿੱਸੇ ਲਿਖੇ। ਦਰਦ ਨੂੰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੁਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਹਾਸ਼ਮ ਨੂੰ ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਚਮਕੀ ਆਣ ਦੁਪਹਿਰਾ ਵੇਲੇ,
ਗਰਮੀ ਗਰਮ ਬਹਾਰੇ।
ਤਪਦੀ ਵਾਓ ਵਗੇ ਅਸਮਾਨੋ,
ਪੰਛੀ ਮਾਰ ਉਤਾਰੇ।
ਆਤਸ਼ ਦਾ ਦਰਿਆ ਖਲੋਤਾ,
ਬਲ ਮਾਰੂ ਵਲ ਚਾਰੇ।

ਹਾਸ਼ਮ ਫੇਰ ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਮੁੜਦੀ,
ਲੂੰ-ਲੂੰ ਹੋਤ ਪੁਕਾਰੇ।
ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੱਚ,
ਵਕਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਬਣਤਰ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਿਆਨ ਜਿਵੇਂ ਹਾਸ਼ਮ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦਵੱਈਆ ਛੰਦ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕਿੱਸਿਆਂ ਸੱਸੀ, ਸੋਹਣੀ, ਸ਼ੀਰੀ 'ਚ ਇਉਂ ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਨਿਖਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਅਸ ਅਸ ਕਰ ਉਠੇ।

ਪੱਛੜੇ ਅਤੇ ਦਕੀਆਨੂਸੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਜਿਸ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਹਾਸ਼ਮ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਵੇਕਲਾ ਅਤੇ ਕਾਬਲੇ ਤਾਰੀਫ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਤਕ ਹਲੂਣ ਸੁੱਟਣ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕੁਦਰਤ

ਵਰਗਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਵਰਗਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼ਾ। ਫਲਸਫ਼ਾਨਾ ਛੋਹ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਣਾ, ਇਨਸਾਨੀ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਛੇੜਨੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜੀ ਬਣਤਰ ਨਾਲ ਰਗੜ ਖਾ ਕੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਚੰਗਿਆਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੁੱਲਝੜੀਆਂ ਵਖਾਉਣੀਆਂ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕੋਰ ਵੀ ਮਾਰਨੀ ਹਾਸ਼ਮ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਹਾਸ਼ਮ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਗੇ।

ਹਾਸ਼ਮ ਦੇ ਮੁਹੱਬਤੀ ਤੇ ਬਿਰਹਾ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਚ ਲਫਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ/ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਬਦੋ-ਬਦੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤੁਰਸਾਂ ਮੂਲ ਨਾ ਮੁੜਸਾਂ ਰਾਹੋਂ,
ਜਾਨ ਤਲੀ ਪਰ ਧਰਸਾਂ।
ਜਬ ਲਗ ਸਾਸ ਨਿਰਾਸ ਨਾ ਹੋਵਾਂ,
ਮਰਨੋਂ ਮੂਲ ਨਾ ਡਰਸਾਂ।

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਚੌਥੇ ਥੰਮ ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ

ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਿਸ਼ਨ ਸੱਚ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁੱਚ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਬੰਦੇ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਪੁੱਜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਹੀ ਕੋਣ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਅਸਲਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ, ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਦਖਲ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸੁੱਚਾ ਰੰਗ, ਬਦਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਜਿਊੜੇ ਹੁਣ ਮਸਾਂ ਹੀ ਲੱਭਦੇ ਹਨ। ਬੀਬੀ ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਿਆਲ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਫਿਕਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਤਜਰਬੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।—ਸੰਪਾਦਕ

ਕਦੀ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾਂਗੀ, ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਕਦ ਤੁਰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਜਦ ਵੀ ਚਾਹੇ ਨਵੇਂ ਸੁਆਲ ਤੇ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਮੂਹਰੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਅਜੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਈ ਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਕਲਾਸ ਲੈਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਹ ਬਤੌਰ ਅਧਿਆਪਕ ਮੇਰੀ ਵਕਅਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਖਚਾ-ਖਚ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਟੀਚਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵਾਰੀ-

ਗੁਲਸ਼ਨ ਦਿਆਲ

sohanigullu@gmail.com

ਵਾਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, 'ਇਹ ਕਲਾਸ ਕਿਉਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ?' ਸਭ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ। ਉਸ ਆਖਿਆ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਹੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨਗੇ।' ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ, ਪਰ ਹੋਈ ਉਹੀ ਗੱਲ! ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਜਮਾਤ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ... ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਜਮਾਤ ਔਖੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸੱਚਾਈ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਸਾਲ ਹੋਏ ਜਦ ਰੂਸੀ ਫੌਜ ਨੇ ਚੇਚਨੀਆ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੰਗਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਗੀ ਆਖ ਕੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ, ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦ ਰੂਸੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅੱਠਾ ਪਾਲਿਤਕੋਵਸਕਾਇਆ ਨੇ ਸਹੀ ਤੇ ਸੱਚੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਡਰਾਉਣਾ ਤੇ ਧਮਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ; ਪਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਜੁਆਬ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਹੀ ਕੁਝ ਆਖ ਤੇ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਆਖਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪਏ! ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਸੁਆਲ ਉਠਿਆ: Is Journalism worth dying for? ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਛਪੀ।

ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ/ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ/ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਕੀ ਉਹ ਪੂਰਾ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਜਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਜਾਂ ਮਾਲਿਕ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ ਪੂਰਾ-ਅਧੂਰਾ ਜਾਂ ਅੱਧ-ਪਚੱਧਾ ਸੱਚ ਜੋ ਖਬਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ

ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਬੇਕਰਾਰੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਅਖਬਾਰਾਂ ਉਡੀਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ। ਜੇ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਰੇਡੀਓ ਜਾਂ ਟੀ.ਵੀ. ਤੋਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਖਬਰਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣ ਸਕੋ।

ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਸਮਾਜ ਜੇ ਖਬਰਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੁਰੇ ਦਿਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਗਿਰਾਵਟ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਮਰੱਥਾ, ਦਿਸ਼ਾਹੀਣਤਾ, ਦਗਾ, ਬੇਵਫਾਈ, ਬੇਵਸਾਹੀ, ਦਹਿਸ਼ਤ, ਤੇ ਘੋਰ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਸੰਕਟ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਵੇਗਾ। ਸਹੀ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸਹੀ ਖਬਰਾਂ, ਤੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਮੀਡੀਆ ਸਹੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਸ਼ਰਾਰਤ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ ਹਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਲੋਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਖਾਸ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਭਰੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਆਲ ਉਠਾਉਣ। ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਸਹੀ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣੇ ਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨੇ! ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਹੀ ਖਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੁਆਲ ਕਰਨ?

ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ, ਬਲਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ, ਸਹੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਿਖਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਮਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮਾ ਪ੍ਰੈਸ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਦਈਏ। ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਝ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਪੈਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਸਹੀ ਤੇ ਸੱਚੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਡਗਮਗਾ ਜਾਵੇਗਾ।

2006 ਵਿਚ ਕਾਰਨੇਗੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿਰਫ 8% ਲੋਕ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਜਾਂ ਲੋਕਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਲਦੀਪ ਨਈਅਰ,

ਪ੍ਰਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਇੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਯਕੀਨ ਹੁਣ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬੱਝਦਾ ਨਹੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਮਰ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੋਵੇ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ਜਰਨਲਿਸਟ ਹੋਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ; ਪਰ ਜੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਉਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ ਜ਼ਾਤੀ ਫਾਇਦਿਆਂ ਲਈ ਵਿਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਤਾਂ ਸੱਚ ਬਹੁਤ ਪਿਛਾਂਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ

ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਹੜੇ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? ਪਰ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਉਸ ਤਸਵੀਰ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਝਾਡੂ ਚੁੱਕੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ! ਕੀ ਇਉਂ ਝਾਡੂ ਚੁੱਕਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗੀ?

ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਰੰਗੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਹੀ ਖਬਰਾਂ ਕੀ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ/ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੀ ਭਾਲਣ? 24 ਘੰਟੇ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਡਰਾਮੇ ਤੇ ਰੰਗਾ-ਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਜੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ; ਜਾਂ ਜਦ ਟੀ.ਵੀ. ਇੰਨਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਰਵੱਈਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜੀਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ!

ਟੀ.ਵੀ. ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਬਲੋਗ ਦਾ ਰਿਵਾਜ। ਅਜੋਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਲੋਗ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚੰਗਾ ਢੰਗ ਹੈ, ਪਰ ਬਲੋਗ ਚੰਗੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਬਲੋਗ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਤੇ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਲੋਗ ਲੱਭੋਗੇ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਜਿਸ ਗੱਲ ਜਾਂ ਰਾਏ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਜੇ ਬਲੋਗ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੋਗੇ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਜ਼ਰੀਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਰ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੇਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖਬਰਾ ਨੂੰ ਸਨਸਨੀਖੇਜ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁ-ਰੁਚੀ ਟੀ.ਵੀ. ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਦਰਸ਼ਕ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਸਤਿਹਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਸਨੀਖੇਜ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਕਹਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਬਰ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਹੀ ਗਾਅਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਭੈੜਾ

ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਕਾਰ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਬੰਦੇ ਅਸਲ ਗੱਲ ਲੁਕਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ; ਮਸਲਨ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਬਿਲ ਕਲਿੰਟਨ ਅਤੇ ਮੋਨਿਕਾ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਭਲਾ ਪ੍ਰਫੁੱਛ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਲਤੀ?

ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਗਰੀਬੀ

ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਹੜੇ ਲੱਖ-ਕਰੋੜਾਂ ਬੰਬੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? ਪਰ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਉਸ ਤਸਵੀਰ ਵੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਝਾੜੂ ਚੁੱਕੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ! ਕੀ ਇਉਂ ਝਾੜੂ ਚੁੱਕਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇਗੀ? ਗੰਦਗੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਨੌਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਦ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਆਬਾਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਜਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾਓ ਕਿਵੇਂ ਆ ਜਾਵੇਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਲੱਮ ਤੇ ਝੁੱਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਾਫ਼ ਰੱਖੇਗਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਹਨ?

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ! ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਕਸਦ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦਾ ਵਹਿਣ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਪਰੋਂ ਥੋਲੇ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ (ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡੇ, ਫਿਰ ਛੋਟੇ) ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸੋਸ਼ੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਾਲ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਚਾਲ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਲ ਹੈ- ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਰਨਾ ਤੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਭੜਕਾਉਣਾ! ਉਦੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਬੰਦੇ ਵੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਇਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਾਫ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਗੱਲ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਨਵੀਂ ਬੇਤੁਕੀ ਤਕਰਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਹ ਸੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਪਰਾ ਜਰਮਨ ਮੀਡੀਆ ਖਬਰਾਂ

ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਘੱਟ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਵਧੇਰੇ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਬੇਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਓ। ਪਤਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਅਖਬਾਰ, ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ! 'ਅਜੀਤ' ਹੈ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ; 'ਅਕਾਲੀ ਪਤਰਿਕਾ' ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕਰੇਗਾ, 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ' ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦ ਹੱਥ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰ ਫੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭਰੋਸਾ ਤੇ ਰੁਚੀ ਘਟਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਸੰਤਾਪ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਗੋਲੀ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀ ਦਾ ਭੈਅ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ

ਧੋਣੇ ਪਏ, ਭਾਵੇਂ ਪੂਰੇ ਪੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

ਜਦ ਕੋਈ ਅਖਬਾਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖਬਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਅਖਬਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 1984 ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭੱਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ‘ਖਬਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੀਆਂ ਖਬਰਾਂ’ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚੈਕ ਮੂਲ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੇਖਕ ਟੌਮ ਸਟੋਪਰਡ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਆਖਿਆ ਸੀ, “ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਤਵ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਥਿਆਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਹੈ।” ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਟੌਮ ਸਟੋਪਰਡ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਯਕੀਨ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੇਹਿਸਾਬ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਸਾਹਸ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ, ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਏ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਰਾਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਹੀ ਤੇ ਸਾਹਸ ਭਰੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਹੀ, ਸੁਝ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਵਾਲੀ ਤੇ ਢੁੱਕਵੀਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵੱਡੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ, ਬਣ ਰਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਖਬਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਡਰਾਫਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਿਆਣੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੈਫਰਸਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, “ਜਿਥੇ ਪ੍ਰੈਸ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।”

ਚੈਕ ਮੂਲ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਲੇਖਕ ਟੌਮ ਸਟੌਪਰਡ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਆਖਿਆ ਸੀ, “ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਤਵ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਥਿਆਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਹੈ।” ਸੱਚਮੁੱਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੇਹਿਸਾਬ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ: ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼

ਫਿਲਮ 'ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ' ਸਿਰਫ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਉਘਾੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਐਨੀਮੇਟਡ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਉਤਰਾਚਲ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਵੀ ਛੋਟੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਬ-ਟਾਈਟਲ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

'ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ' ਫਿਲਮ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਈ ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਬਚਪਨ, ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵੇ ਉਭਰਨੇ ਅਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ

ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸਿਰਫ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦਾਸ ਵੀ, ਪਰ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਹਾਸ-ਠੱਠਾ ਵੀ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

'ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ' ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਸਬ-ਟਾਈਟਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ। ਉਂਜ, ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲਿਬਾਸ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ' ਵਿਚ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਸਾਵੀਂ ਲੜਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਲੂ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਦਲੇਰੀ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਂਜ, ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਛਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਬਲਕਿ ਉਹ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਕੌਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਚੋਖਾ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੈਰੀ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪੰਮੀ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੇ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉਲੀਕਣਗੇ। ਆਮ ਦਰਸ਼ਕ ਵਰਗ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਵਾਹਵਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹੁੰਗਾਰੇ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਿਰਫ ਵਪਾਰਕ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਫਿਲਮ 'ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ' ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈਰੀ ਬਾਜਵਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਪੰਮੀ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਪੁੱਤਰ ਹਰਮਨ ਬਾਜਵਾ ਨਾਲ।

ਗੋਵਿੰਦ ਨਿਹਲਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਐਨੀਮੇਟਡ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਗੋਵਿੰਦ ਨਿਹਲਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਐਨੀਮੇਟਡ ਫਿਲਮ 'ਕਮਲੂ ਹੈਪੀ ਹੈਪੀ' ਬਣਾਈ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ 3-ਡੀ ਫਿਲਮ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੋਵਿੰਦ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਪਿਛੋਂ ਫਿਲਮ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 2004 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਦੇਵ' ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਅਰਧ ਸੱਤਿਆ', 'ਦ੍ਰੋਹਕਾਲ', 'ਹਜ਼ਾਰ ਚੌਰਾਸੀ ਕੀ ਮਾਂ', 'ਆਕ੍ਰੋਸ਼' ਵਰਗੀਆਂ ਦਮਦਮ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ 'ਤਮਸ' ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜੋ ਬੇਹੱਦ ਚਰਚਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਿਰੇ ਦਾ ਕਲਾਕਾਰ ਸਦਾਸ਼ਿਵ

ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਅਮਰਾਪੁਰਕਰ ਮਰਾਠੀ ਬਿਏਟਰ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ-ਕਹਾਉਂਦਾ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ 11 ਮਈ 1950 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਖਲਨਾਇਕ ਚੰਗਾ ਨਾਮ ਕਮਾਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਸਾਰਥਕ ਸਿਨੇਮਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਗੋਵਿੰਦ ਨਿਹਲਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ (1984 ਵਿਚ) ਫਿਲਮ 'ਅਰਧ ਸੱਤਿਆ' ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਖਲਨਾਇਕ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਵਿਜੇ ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਅਮਰਾਪੁਰਕਰ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ। ਗੋਵਿੰਦ ਨਿਹਲਾਨੀ, ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਅਮਰਾਪੁਰਕਰ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਗੈਰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਟਕ 'ਹੈਂਡਸ ਆਫ' ਦੇਖਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਨਾਟਕ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ

ਗੋਵਿੰਦ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਕਿਰਦਾਰ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਅਮਰਾਪੁਰਕਰ ਹੀ ਨਿਭਾਏਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਲਈ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਨੂੰ 1984 ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਸਹਾਇਕ ਅਦਾਕਾਰ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਖਲਨਾਇਕ ਛਾਅ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ 1991 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਸਤਕ' ਲਈ ਫਿਲਮਫੇਅਰ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਖਲਨਾਇਕ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ। 'ਕਾਲ ਚੱਕਰ' ਅਤੇ 'ਇਸ਼ਕ' ਲਈ ਵੀ ਸਰਵੋਤਮ ਖਲਨਾਇਕ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਇਆ। 'ਅਰਧ ਸੱਤਿਆ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ', 'ਨਾਸੂਰ', 'ਜਵਾਨੀ' ਅਤੇ 'ਖਾਮੋਸ਼' ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਰੋਲ ਮਿਲੇ। ਫਿਰ 1987 ਵਿਚ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਹਕੂਮਤ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਖਲਨਾਇਕ ਦਾ ਰੋਲ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਨੰਦਨਾ ਸੇਨ ਦੀਆਂ ਨਾਦਾਨੀਆਂ

ਨੰਦਨਾ ਸੇਨ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਫਿਲਮ 'ਰੰਗ ਰਸੀਆ' ਕਾਰਨ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ। 'ਰੰਗ ਰਸੀਆ' ਭਾਵੇਂ 2008 ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੁਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਰਾਜਾ ਰਵੀ ਵਰਮਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਨੰਦਨਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨਗਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਧੇਰੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਨੰਦਨਾ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ (ਅਮਰਿਤਯਾ ਸੇਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਨਾਲ ਬਾਕਾਇਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇੰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਰੰਗ ਰਸੀਆ' ਫਿਲਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਚੇਤਨ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੀਪਾ ਸਾਹੀ, ਆਨੰਦ ਮਹੇਂਦਰੂ ਅਤੇ ਰਣਦੀਪ ਗੁੱਡਾ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ

ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਉਤਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਂਜ, 2008 ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਲਮ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਨੰਦਨਾ ਸੇਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ 'ਦਿ ਡੌਲ' (ਗੁਤੀਆ) ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਾਲਵੀ ਫਿਲਮ 'ਬਰੈਂਚੀ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਈ ਵਾਇਰਜ਼ ਮਰਡਰ', 'ਟੈਗੋ ਚਾਰਲੀ', 'ਬਲੈਕ' ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA
Ph: 206-774-0907
Fremont, California
Ph: 510-353-0102
Cell Phone 510-299-1907
Toll free: 1-866-586-6297
anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

Weekends &
Evening
Appointments
Available

FAMILY LAW

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

On Time Trans Indianapolis, IN

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ ਆਧਾਰਤ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ
ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਜਰਬਾ ਦੇ ਸਾਲ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਮਰ 23 ਸਾਲ

ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਰਿਕਾਰਡ

50 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਕਮਾਓ

ਸਾਈਨ ਇਨ ਬੋਨਸ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਘਰ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 317-900-1946

Indianapolis based trucking
company needs Drivers with
minimum experience of
two years. Minimum age 23
Clear CDL record

Earn up to 50 cent per mile

Sign in bonus

Home on weekends

Contact: 317-900-1946

FuelMaster Truck Stop

I-70 Exit 137

1534 N State Road 1, Cambridge City, IN 47327

(Ph: 765-478-5555)

1. Brand new showers and bathroom
2. Truck repair shop
3. 20 Cents cheaper reefer fuel
4. Free Scale with 100 gallons fuel purchase
5. Fully Paved truck parking,
6. Free Wi-Fi & Driver lounge
7. Pizza & Arby's Restaurant

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ

Indian Restaurant Coming Soon.

Guaranteed 100% pure diesel no bio diesel.
100% ਪਿਓਰ ਡੀਜ਼ਲ, ਕੋਈ ਬਾਇਓ ਡੀਜ਼ਲ ਨਹੀਂ

ਹਰ ਗੈਲਨ 'ਤੇ 10 ਸੈਂਟ ਬਚਾਓ, ਖਰਚ ਘਟਾਓ, ਪੈਸੇ ਬਚਾਓ

Ph: 317-291-2300, ext. 22

dishworld™

NO SATELLITE DISH NEEDED

All
packages
\$14⁹⁵
Only /mo
for 3 months

3 NEW PACKAGES FOR THE BEST IN DESI ENTERTAINMENT!

Hindi-Urdu Package
36 Channels

Hindi-Punjabi Package
38 Channels

Regional Package
48 Channels

Watch more than 1000+ **BIG FLIX** and South Asian Movies **FREE!**

NO CONTRACT | NO CREDIT CHECK | NO HIDDEN FEES

**Ask about our
FREE ROKU offer**

Turn your regular TV into Internet TV
with the Roku Streaming Stick.†

GET IT NOW!

dishworld.com/punjabtimes

1-855-348-3518

*Get 3 months of any language pack at the special introductory price of \$14.95. No commitment. Cancel anytime by calling 1-855-350-3703. After 3 months, the then-current everyday price applies. DishWorld is available to view on TV, PC or Mac, Roku, Android, iOS, Sling and Samsung devices with access permitted on up to three devices at any one time per account. Requires compatible Roku box for each TV. Roku box sold separately. Access to the first device is included in the monthly programming package price. For access on each device beyond the first, a \$5/mo fee per device will apply (maximum of two). Monthly programming fees are non-refundable. State and local taxes will apply. Service is only available in the U.S. All prices, packages and programming subject to change without notice. Additional restrictions may apply. DishWorld shall determine eligibility for this offer in its sole and absolute discretion. †After 4 months your credit card will be charged for the applicable package until you cancel your service. © 2014 DISH Digital L.L.C. All rights reserved.